05

IŞIKIN

İki Aylık Kültür, Düşün ve Sanat Dergisi - Yıl 3 - Sayı 5 - Mayıs-Haziran 2004

İMTİYAZ SAHİBİ
Tunceli Kültür Sanat ve Dayanışma Derneği adına Haydar BELTAN

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Ahmet YOSLUN

YAZI KURULU
Esin YALÇIN - Hüseyin CENGİZ
Şükrü KILIÇ - Yaşar ÇİÇEK

DANIŞMA KURULU
Mehmet ÇETİN - Cemal TAŞ
Nesimi ADAY - Fadıl ÖZTÜRK
Ahmet Telli - Muzaffer ORUÇOĞLU

HESAP NO:
Euro hesabı: Haydar Beltan
T.C. Ziraat Bankası Tunceli Şubesi
Hesap No: 20 7382
Tunceli Kültür ve Sanat Derneği
Halk Bankası Tunceli Şubesi Hesap No: 7728

TEMSİLCİLİKLER:
ANKARA Ender Sezgin
0 312 435 68 47
ANTALYA Mukkader Kocaoğlu
0 242 244 47 61
DUİSBURG Hüseyin Ceylan
0049 0 172 219 48 00
ELAZIĞ Zeynep Demir
0 533 466 88 28
HESSEN Hasan Kılıç
0049 0 179 508 95 11
İst. ANADOLU YAKASI Polat Sarıgül
0 546 690 13 14
İst AVRUPA YAKASI Plya Yayın Kolektifi
0 212 245 18 45
KÖLN Ozan Şahin
0049 0 172 245 01 13
OVACIK Bahtiyar Çetin
0 428 511 30 41-42
VIYANA Eyüp Hanoğlu
0043 0 699 107 762 87
GUMMERSBACH Süleyman Özmen 0049 0 2261 61 119

TEKNİK HAZIRLIK
Aday Grafik 0212 - 621 05 24
İÇ TASARIM
Azad Aktürk
KAPAK FOTOĞRAFI
Kalan Müzik© İzin alınmadan kullanılamaz.
KAPAK TASARIM
Nesimi Aday
BASKI KAYHAN MATBASI
0212 - 612 31 85
FİYATI 3.000.000 TL

YÖNETİM ADRESİ:
Eski Belediye Hizmet Binası,
NO: 1, TUNCELİ
TEL: (90) 428- 212 25 04
E.mail: iskindergisi@hotmail.com

[I Ş K I N ' D A N]

GECİKTİK BİRAZ. Zaman ne de çabuk geçiyor. Ama gecikmiş olsak bile, zamanlamamız hiç de fena sayılmaz; keza ışkın mevsimi. Şimdi Dersim'den herkese ışkın kokusu yüklü bir rüzgâr bulutu yollasak fena mı olur...

Sizlerden ayrı kaldığımız bu dönemde doğal ki çok şey oldu ve çok şey değişti. Burada hepsinden bahsetmenin imkanı yok. Ama Türkiye ve ilimiz açısından önemli olan bir yerel seçim yaşadık. Bu seçim, Türkiye genelinde (buna bir kaç Doğu ili de dahil) solun ve sosyal demokrasinin yara aldığı bir seçim oldu. İktidar sahipleri, iktidarlarını iyice pekiştirdiler. Dersim, bazı küçük pürüzlere rağmen kendine yakışır bir seçim heyecanı yaşadı. Pertek, kendi tarihinde bir ilki gerçekleştirdi ve ilk kez bir "sol" yönetim ilçeye hizmet verecek. Hozat'ın bağımsız adayı da verdiği emeğin karşılığını aldı.

Ovacık ve Mazgirt ilçeleri hiç beklenmedik bir sonuçla AKP'nin oldu. Her ne kadar adaylara oy verildiyse de, 12 Eylül Anayasası'na oy vermeyen tek il ünvanlı Tunceli'nin siyasal prestiji yara aldı mı bilemeyiz!

Bilindiği gibi Tunceli merkez de ise seçimi Demokratik Güçbirliği adayı Songül Abdil Erol kazandı. Türkiye genelinde tek kadın belediye başkanı olan Erol, seçimlerde belediye eski başkanlarından Mazlum Arslan ve dergimizin de sahibi olan Haydar Beltan'la yarıştı. Mazlum Arslan ve Haydar Beltan seçimlere bağımsız aday olarak katılmışlardı.

Işkın, yeni belediye başkanımız Sayın Erol'a ve ekibine bu görevinde başarılar dileyerek ve yapılacak her pozitiv çalışmaya katkı sunacağını söylemek istiyor. Ancak eksik ve geciktirilecek her iş ve hizmet karşısında da öneri ve eleştirilerini paylaşmayı görev biliyor.

Dersim şimdi yeni bir festival arifesinde...
Diğer bütün festivaller gibi, bu festival hazırlığı da sancılı geçiyor. Tabi olacak o kadar. Sancısız doğum olmaz. Bizim dileğimiz festivalin, halkımızın kültürel ve sosyal taleplerine karşılık vermesi ve demoklesin kılıcı misali başımızda sallanan "barajlar" illetine karşı kolektif bir muhalefetin örgütlenmesine katkı sağlamasıdır. Bu festival, diğer festivallerde iktidar sahipleri tarafından dayatılan karnaval havasının dağıtılması ve halkın gerçek taleplerine cevap verilmesi için örgütlenmelidir. Burada emekten ve özgürlüklerden yana tavır almakla ve çağdaş bir hizmet anlayışıyla yola çıkan yeni belediye yönetimine çok iş düşmektedir. Çoğulcu demokratik anlayışı her zaman bağrında taşıyan Dersim insanı, oy verdiği yerel yöneticilerden de aynı anlayış kapsamında hizmet bekliyor.

Sevgili Işkıncılar,
Ateşin, suyun ve toprağın kadir kıymet bilindiği Dersim'den, Munzur'dan hepinize kucak dolusu selamlar...

www.arsivakundi.org

AH Kİ...
TUĞRUL KESKİN
sayfa 3

BIRAÊ BEXTİ İLE SÖYLEŞİ
MEHMET ÇETİN
sayfa 4

ZEYNO DAWULCİ İLE SÖYLEŞİ
CEMAL TAŞ
sayfa 8

BERXWEDAN JİYANE
HAMİT YÜKSEL
sayfa 14

LOĞE KE ZONÊ KUTİKİ MEZONÊNE BİYENÊ BOKA PISINGI
AP KHALİ
sayfa 15

DOYARIZ BİRGÜN
ARZU KARADAĞ
sayfa 16

DERSİME YEREL RADYO VE TELEVİZYON PROJESİ
sayfa 17

DERDÊ BÊKESAN
DENİZ DOĞAN
sayfa 19

LOQMAN HEKİMÊ DÊSİMİ
SAHEYDER VEROZ
sayfa 20

AHMET TELLİ İLE SÖYLEŞİ
NESİMİ ADAY
sayfa 22

ELİME BATAN YAŞAMAK
BURHAN GÜNDOĞAN
sayfa 26

-H(ERGÜL)'ÜN ACISI YÜREĞİNDEDİR
CİHAN MALHATUN
sayfa 27

MİKAİL ASLAN İLE SÖYLEŞİ
RENGÜL RENGÜLLÜ
sayfa 28

HEYWAX
NECATİ TEYHANİ
sayfa 31

'DERSİM İNANCI' DİYE BİR İNANÇ VAR MI?
METİN AKTAŞ
sayfa 32

DENDARE KIRMANCİYÊ
MEHMET ÇETİN
sayfa 34

SİMA
ALİ KARATAŞ
sayfa 35

TARÊ KOU EKE MA WERDÊNE MARÊ SEKER U SERVET Vİ!
HAYDAR BELTAN
sayfa 36

KORKUYORUM
YURDANUR TÜRKDOĞAN
sayfa 39

"Yİ, DES SERİO WİND BİYAİYÊ"
HÜSEYİN AKGÜN
sayfa 40

DAĞLI BİR KABİLEDİR AŞK
FADIL ÖZTÜRK
sayfa 42

MERTELİ
sayfa 43

ÖLÜ BİR SESSİZLİK
M. HANİFİ BEKMEZCİ
sayfa 44

MESO
SAHEYDER VEROZ
sayfa 45

ÜŞÜYEN ELLERİMİ YIKASAN MUNZURUN YANGININDA
MUKADER KOCAOĞLU
sayfa 46

KARANLIKTA YANSIYAN IŞIK
ÖNDER DURU
sayfa 48

CHE'NİN VURULDUĞU YAŞTAYIM
NUSRET GÜRGÖZ
sayfa 50

ÇATIK KAŞLIM
ÖZNÜR KESER
sayfa 50

SANIKA QERBELEK XATUNE
HAWAR TORNÊCENGİ
sayfa 51

SUSKUN BİR KENT
PINAR SEVİM TOPRAK
sayfa 52

PUKELEKA
HASAN YILDIZ
sayfa 53

ŞAİRLER MUTLU MUDUR?
UMUT GÜNEŞ
sayfa 54

YALIN (!) KENT YA DA BAY-KUŞ
SERKAN SARIATAŞ
sayfa 60

TELAŞTI YÜZÜME GELEN
AYNUR GÖK
sayfa 62

BÊKESO
MUSTAFA BAKIR
sayfa 63

ZERİDİRA
M. ATİK
sayfa 63

EYLÜL YANGINI
DEVRİM YÜCEL
sayfa 76

EMİRALİ YAĞAN İLE SÖYLEŞİ
GÜL İLBAY
sayfa 66

İKİ GÜZEL KARDEŞ
İBRAHİM GERGER
sayfa 69

www.arsivakurdi.org

ah ki...

ne yağmur ne rüzgar ne salınıp akan sokak
hiç kimsemiz kalmamış bu şehirde artık
bir kış, kara kış geçiyor derinden
kara, ne çok kara günler ve insan
derine, daha derine düşüyor içimdeki acı

kör bir atın terkisindeyiz, gidişimiz nereye
dokunduğum taş geçtiğim su girdiğim ateş
övdüğüm aşkla sövdüğüm aşk iç içe
bağırarak söyleyin ki susturulsun bu zulüm
ah ki, ölen çocuklarla gelen çocuklar iç içe

bundan böyle kimsemiz yok, bu böylece bilinsin
eşikte bekler sandığımız ayaklar kırılmış
el açmışsam, elaçsızsam yanmaktaysam kederden
içimde iki anka ölüsü bir mezar
acılarım ve aşklarım ırak yollarda unutuldu da ondan

TUĞRUL KESKİN

ey sözün sahipleri girin içeri ve deyin ki ;
bu ne acayip yangın ne tuhaf bir bekleyiş
sokakta gülen yüz, sofrada ağlayan göz biziz
o saydamlıkta o sertlikte o ateşte
sonsuzca var olan sonsuzca yok olan biziz

ah ki, ağzında ağu birikiyor yine çocukların
babalar eğri büğrü yollar gibi
eğri büğrü yollarda upuzun yatıyor kardeşler
unutma! sorulur ve bulunur Bağdat'ın yolu
soldurulur yine bütün bildik çiçekler

iyi şeyler olmayacak besbelli derinliğe yerleşiyor kan
neyi anlatabilir dünyanın saatleri
süzülen zerrecikler olmasa kum saatinden
büyük mor çizgi bölecek yeryüzünü incecikten
anlayacaksın! hep bizimleydi o büyük tufan

harabelerde unutulacak kara gözlü bebekler
anneler kör kurşunlar gibi geçecek kalplerden
ruhum, çıkıp sonsuz karanlığından bağır ona;
ilk doğanla birlikte var oldun da ne oldu
ölüyorsun sen de Irak'ta, son ölenle ey tanrı

www.arsivakurdi.org

Bıraê Bexti ile

"Türkçe'deki İrani (Dımılki-Kurmanci-Farsi) Orijinli Kelimeler Sözlüğü" adlı kitabı üzerine...

SÖYLEŞİ

"Kısa bir kurşun kalem, uzun bir hafızadan iyidir"

MEHMET ÇETİN

www.arsivakurdi.org

Bıra, denir ki; 'arayanlar her zaman bulamazlar, ama bulanlar mutlaka arayanlardır.'

EVET, *bunu vesile kılarak sormuş olalım; Türkçe'deki İrani Kelimeler Sözlüğü gibi kapsamlı bir çalışmaya kendini ayırdığında bulguladıkların, en azından kendin için ne bulduklarını eler oldu?*

Güzel bir soru ve güzel bir söz.

Mı (ez) qeda, "Bilmek; sağlıklı insan aklıyla algılanan şeylerin, hiç de güvenilir olmadığını anlamakla başlar." Malûm, bize okullarda öğretilen ezberci-inkarcı tarih başka, sözlü tarihimiz, ağıtlarımız bambaşka şeyler anlatıyordu. Bunlar ve daha bir çok tezat bizi-beni bildiklerimizi sorgulamaya götürdü. Hatta daha öğrencilik yıllarında özellikle tarih v.b. derslerde öğretilenler inandırıcı gelmediğinden, derslerde anlatılanları öğrenmeye karşı bir isteksizlik, kitaplarda tanımı yapılan bazı kavramları başka türlü tanımlama gibi hem kuşku ve sorgulama, hem de itaatsizlik içeren eğilimlerimiz olurdu.

Dil alanındaki kuşkularımı teşvik eden başlıca faktör DDKO çevreleri olmuştu. 70'li yılların ilk yarısında bu çevrelerin: "Türkçe olarak bilinen bazı sözcükler orijin olarak Kürtçedir." dediklerini ve buna; çerçeve, hafta, gün adlarını örnek olarak verdiklerini hala anımsıyorum.

Son yıllarda dil alanında yaptığım etimolojik araştırmalarda, bütün bu iddiaların ziyadesiyle doğru olduğunu kanıtlayan belge ve bulgulara ulaşınca, bunu kendime saklama cimriliği yerine paylaşmaya karar verdim. Ne bulduğuma gelince:

Öncellikle şunu vurgulamalıyım: Halkımıza ait değerler acımasızca tarumar edilmiş, üzerinde haydutvari kelepirler yaşanmıştır. Sözlü kolektif hafızamız dahi üzerinde oynanmak suretiyle saptırılmaya çalışılmıştır. Bunca zelzelenin yarattığı enkazın içinden her şeyi salimane bulup çıkarmak kolay bir iş olmasa gerek.

Bilindiği gibi Cumhuriyet öncesi Osmanlıca konuşulurdu. Osmanlıca ise; Arapça, Farsça ve Türkçe karışımı bir dil, tabii böylesine dil denirse. Cumhuriyetle birlikte ulusçu güçler bunun yerine Türkçeyi ikame etmişlerdir. Nasıl mı? Kısaca: O dönemde Türkçe iletişim için yeterli bir dil değil. Ona onbinlerce sözcük (çeşitli dillerden), binlerce yeni sözcük (öz türkçe) türetilip ilave edilerek bir iletişim dili haline getirilebilmiştir.

Kanımca, Dımılki ve Kurmanci o dönemdeki Türkçeden daha derli toplu durlar. Türkçedeki gün, ay ve renk adlarının ezici bir çoğunluğunun yabancı orijinli olması, bu iddiamı destekliyen bir veri olsa gerek. Türkçede Dımılki ve Kurmanci orijinli sözcüklerin yer alması, o dönemin bu gerçekliği dikkate alınarak değerlendirilmesi gereken bir olgudur. Türkçe geçtiğimiz

Kanaatime göre bugün Türk aydınlarının bir kısmı ile halk aynı dili konuştukları halde birbilerini anlamakta zorlanıyorlarsa, bunun bir müsebbibi de bu "Öz Türkçeciler" olsa gerek.

y.y. da bahsini ettiğim şekilde resmi bir hüviyetle gün be gün güçlendirilirken, Dımılki ve Kurmanci ise itilip kakılan yetimler konumunda, sadece kırsal alanlarda, evlerde konuşubilmişlerdir. Bu durum söz konusu dillerin son yüzyıllık süreçte bir hayli kan kaybetmelerine yol açmıştır. Bu kan kaybı; sözcük hazinesinin zayıflamasına ve başka bir çok erozyona yol açmıştır. Bunlardan biri de; Dımılkide bir çok ek'in kaybolmasıdır. Bilindiği gibi ekler; sözcük türetmenin en elverişli araçlarıdırlar.

Söz eklerden açılmışken, Türkçe (ek'ler bakımından epeyce işlek olmasına rağmen) İrani orijinli bir çok ek de almıştır. Bu eklerden bazıları orijinine uysun uymasın keyfi biçimde kullanılmıştır. Örneğin –baz eki; kumarbaz'da orijinine uygun, zorba sözcüğünde ise orijinine (zorbaz) aykırı biçimde kullanılmıştır.

Bu çalışmam sırasında beni güldüren bir çok şeyle de karşılaştım. Okuyucu da keyif alır düşüncesiyle bir iki örnek vermek isterim.Türkçedeki cambaz sözcüğü İrani diller kökenli olup orijinali can-baz'dır. Canbaz: canıyla oynayan (canını tehlikeye atan bir iş yaptığı için) anlamına gelir. Bu Türkçeye cambaz diye geçmiştir. Bu orijinine aykırı sözü tahlil ettiğimizde, cam ile oynayan anlamı ile ne orijinal anlamı ne de bugün canbaz dediğimiz kimselerin icra ettiği eylemle alakası olmayan bir anlamla karşılaşırız. Yine, şems; Arapçada 'güneş' anlamına gelir. Şemsiye ise; güneş ile ilgili, güneşe ait, anlamını içerir. Türkçede ise; genelde yağmurda ıslanmamak için kullanılan nesne anlamında, vb.

Yine çarpıcı olduğunu düşündüğüm bir başka gerçek ise; Alevilikle ilgili temel sözcüklerin ezici bir çoğunluğunun İrani (Dımılki, Kurmanci, Farski) orijinli olmasıdır. Dil alanındaki bu veriler, Aleviliğin bir Türk inancı olduğu yolundaki iddialara tam bir tezat oluşturmaktadır. Temel sözcükleri İrani olmasına karşın, bugün Kırmanc/Kurmanc Alevileri ayinlerinin, gülbang dualarının neredeyse tümünü kendi dillerinden değil Türkçe olarak yapıyorlar/okuyorlar. Nereden, nereye. İşte dilimizin hazin paradoksal gerçeği. Yine Türkçede İrani diller (Dımılki, Farski, Kurmanci) orijinli bir hayli insan ismi bulunmaktadır.

Sorunun cevabını bir hususu belirterek noktalamak istiyorum. Anadolu'da 'mısır' adlı bitkiye lazut (lazotu) denir. Yani bu bitkinin orijin olarak nereye, kime ait olduğu, açıkça adında somutlaştırılmıştır, gizlenmemiştir. Bu, dil alanında sözcük alışverişlerinde bazen böyle, bazen ise başka türlü olmuştur. Özellikle Türkçeye katılan sözcük eğer ölü bir dile, ya da ölmesi temenni edilen bir dile aitse; o durumda orijini saklanır ve hatta bu öz..... denilir.

Peki, ürün kanıtıyla örgütlenmiş bu duyarlılık unutulmuşların, kovulmuşların, sürgünlerin yüzyılında; küresel emperyalizmin tek dil, tek kültür ve ezcümle tektipleştirme dayatması karşısında nasıl bir karşılık yaratabilir? Bu anlamda Türkçe'nin de tehdit altında olduğunu söylemek mümkün mü? Nitekim Türkiye'de en soldan en sağa neredeyse ortak bir yaklaşım var; Öz-Türkçe konuşmak.. evet, küresel emperyalizmin dil dayatmasına karşı tavır alma babında bu doğru bulunabilir ama; yüzyıllardır iç içe yaşayan halkların dillerinden kimi sözcüklerin, söyleme ve seslerin bir kazanım olarak birbirlerinin dillerine geçmesine karşı çıkmayı nasıl buluyorsun? Örneğin Türkçe'deki İrani orijinli sözcükler çıkarılırsa, geriye nasıl bir Türkçe kalır?

"Kısa bir kurşun kalem, uzun bir hafızadan iyidir." En sevdiğim sözlerden biridir. Belkide halimizi iyi ifade ettiği için. Halk olarak en büyük zaafiyetimiz yazmamak olmuştur. Kurmanci ve özellikle Dımılkiye karşı duyarlılığın gelişmesi, onun yazıya dökülmesi ne yazıkki 20. yy sonuna sarkmıştır. Zamanlama itibariyle küreselleşme ile aynı döneme denk gelmesi üzerinde durulması gereken bir noktadır.

Önce şunu belirtip bir yana koyalım: Coğrafyamızda bazı dillerin yok olma tehdidi altında bulunmasının doğrudan müsebbibi emperyalizm ya da küresel emperyalizm değildir.

Tek kutupluluğun yaşandığı son dönemde, bugün dominant konumda olan bazı dillerin de yok olma tehdidi ile karşı karşıya oldukları yönünde bazı iddialar ileri sürülmektedir. Küreselliğin özellikle teknolojik sahada tek dilliliği geliştirdiği söylenebilir. Ancak, bugün ulusal ölçekte dominant konumda olan dillerin kısa veya orta vadede bir tehdit altında oldukları-olacakları iddialarını abartılı buluyorum. Türkçenin tehdit altında olduğu düşüncesini de.

"Çölde ve kutupta yaşayanların güneşi algılamaları farklıdır."

Bazı Türk aydınlarının bu "tehdit" algılamalarını abartılı bulmakla birlikte, dillerini koruma reflekslerini anlayabiliyorum. Anlayamadığım şey; aynı coğrafyada yanıbaşlarında yok olmakta olan diğer dil ve kültürler karşısındaki suskunluklarıdır.

"Öz Türkçeci" sağcı-solcu aydınlara gelince: Bu öz Türkçecilik cumhuriyetle, TDK ile birlikte girişilmiş bir çabadır.

Bu çaba Türk aydınlarının bir kısmı ve özellikle halk tarafından fazla tasvip görmemiştir. Zaten halka mal olmuş onbinlere varan yabancı orijinli sözcüğün yerine yerlisini bulmakta çok kolay bir iş olmasa gerek. Mesela; İrani olan abdest, bahçe, bostan, can, ciğer, çadır, çarşı, çerçeve, çeşme, dert, deste, dost... sözcüklerinin yerlerine neleri koyacaklar. Kaldıki, bazı sözcüklerin sinonimleri de yabancı orijinlidir. Aferin-bravo, perişan-hezimet, demlik-çaydanlık, girdap-anafor vb gibi.

Kanaatime göre bugün Türk aydınlarının bir kısmı ile halk aynı dili konuştukları halde birbilerini anlamakta zorlanıyorlarsa, bunun bir müsebbibi de bu "Öz Türkçeciler" olsa gerek.

Bana Türkçedeki İrani (Dımılki, Kurmanci, Farski) sözcüklerin çıkarılması halinde geriye nasıl bir Türkçe kalır diye sordun. Böyle bir şey gerçekleşemez, çünkü bunun yerini doldurmak imkan dahilinde değildir. Kaldıki bu İrani sözcükler halkın günlük yaşamında kullanageldiği vazgeçilmez sözcüklerdir. Mesela, gün adlarının çoğu İranidir. Bunları çıkarıp Türkçe konuşabilir misiniz?

Bıra, yanyana-içiçe yaşamış halkların birbirlerinin dil ve kültürlerinden etkilenmeleri son derece doğal bir hadisedir. Doğal olmayan inkardır. "Pişkinin halinden ne anlar ham, söz kısa gerek ve selam."

Fanon'un sömürge aydın psikolojisine dair yaklaşımını indirgersek; Kırmanclar/Kurmanclar Türkçe'deki pek çok sözcüğün aslında orijin olarak kendi dillerine ait olduğunu bilmemenin ezikliği içindeler mi hâlâ? Verilerin muhtemel yanılgı payını hesaba katarak düşünsek bile; dünyada her yarım saatte bir dil ölüyor ve varılan aşamada dünya nüfusunun % 94'ü halihazırda 6000 civarındaki dünya dilinin yüzde altısını konuşuyor. Bebek ölümlerine ait çığlığa ve önlemlere katılıyoruz, ama dil ölümü ve öldürmeleri hakkında -kendi anadilimizden yola çıkarak da olsa- yeteri tutumlar geliştirebiliyor muyuz?

"Terzi kendi söküğünü dikemez."

Mıqeda, Dımılki ve Kurmanci konuşan pek çok aydın Türkçedeki İrani sözcüklerin varlığından şu veya bu ölçüde haberdar olup, Kurmanci ve Dımılki'nin yaşatılması için çaba sarfetmektedirler. Ancak, diğer bir kesim için aynı şeyleri söylemek mümkün değildir. Bu kesim Dünya'dan haberdar olduğu halde, kendi değerlerinden maalesef bihaberdir. Buna en iyi örnek; senin aktardığın "bizim dilimizde de şiir yazılırmış, öyle mi?" denmesidir.

Bizzat kendim gerek Avrupa'da gerekse ülkede bu konuda keyif kaçırıcı şeyler duydum. Bunlar daha ziyade özellikle Dımılki'nin yoksul bir dil olduğu, nasıl olsa ölü diller kategorisine gireceği şeklinde karamsar düşünceler içermektedir.

Bıra, dilin bir halk için olmazsa olmazlarından biri olduğunu söylemeye bile gerek yok. Kaldıki Dımılki; bütün sahipsizliğine rağmen onbinlerce sözcüğe varan bir hazinesiyle, alfabesi, grameri, sözlükleri ile yaşayan bir dil durumunda. Onu ölmeden mezara gömmek yerine; onun geleceğini teminat altına alma mücadelesini geliştirmek gerekir. Bu konuda azımsanmayacak bir duyarlılığın oluştuğunu mutlulukla gözlüyorum. Bu duyarlılık gelişme teammülü gösteriyor. Bunu hızlandırmak gerekiyor. Yaptığım çalışma bir yanıyla sorduğun sorunun içinde gizli olan zaafiyetimizin bilinciyle yola çıkılarak yapılmıştır.

Tek kutupluluğun yaşandığı son dönemde, bugün dominant konumda olan bazı dillerin de yok olma tehdidi ile karşı karşıya oldukları yönünde bazı iddialar ileri sürülmektedir. Küreselliğin özellikle teknolojik sahada tek dilliliği geliştirdiği söylenebilir. Ancak, bugün ulusal ölçekte dominant konumda olan dillerin kısa veya orta vadede bir tehdit altında oldukları-olacakları iddialarını abartılı buluyorum. Türkçenin tehdit altında olduğu düşüncesini de.

Dilimizin yaşatılmasına karınca-kararınca katkı yapmasını diliyorum.

Dillerin yok olması insanlık için yüz karasıdır. Çünkü bir dilin yok olması bir halkın, onun kültürünün, mitolojisinin ve efsanelerinin yok olması anlamına gelir. Bu yüzlerce-binlerce yıllık tarihi birikimin yok olmasını da beraberinde getiriyor. Bir bitki veya hayvan türünün yok olmasının yarattığı duyarlılığa katılıyoruz. En başta insanımızı ve bütün insanlığı dil ve kültürlerin yok edilmesine karşı da duyarlı olmaya, çığlığımıza ortak olmaya çağırıyoruz.

"Karanlığa küfretmektense bir mum da sen yak!"

"Türkçe'deki İrani (Dımılki-Kurmanci-Farsi) Orijinli Kelimeler Sözlüğü"
Bıraê Bexti; Zed Yayın, Kasım 2003, Istanbul

www.nisvaku.org

zeyno daWulci

Zêynel Kahraman; *dormê xode namê Zêynê Dawulcia ki yêno nasker-dene. Mı, ap Zêynel domankina xode Xozat de di bi. Rocê yi be lacê xo Sayicania amay bi dewa ma veyve. Qonagê yine çê ma bi. Sandê herêy dawuli amay ke hêdira meymana biyarê. Pi be lacia piya çut koti qereçore kay kerdi. Mılet hêwesê cı mend. Ez ki hendo ke teşirê yine de menda, ez ki kayci veciya. Ap Zêynel hunermendo de xırto, heni hunermendo ke her bêçika yide şinatê esta. Sıma hostaina bona nêvanê, marangojine nêvanê, dawule cinetene nêvanê, themur cinetene nêvanê. O bexo xo nia vano, vano: Thêre rê perra vırazêna. Ez şiya Xosa, Ap Zêyneli re biya meyman. Ma mobet kerd. Mırê non di, hemgin ard sifre, thamê xo thamaqê mıde mend. Thamê ni mobeti ki thamaqê sıma de bımano.*

▸▸ CEMAL TAŞ

Ma be xêr di, apo Zêynel!
Xêr be selamet, xêr ama..

Xêr miyande bê. To Kırmancki rınd zana, ya Kırdaski?
Ez hurdemine ki rınd zana.. to qeseyke.

Kırmancki ke zana, ez Kırmancki tode qesey kena, çıke ez Kırdaski nêzana.
Têy.. ma Kırmancki jüanê mıno, bıra bıra toqeseyke.

Eke heniyo, tode tenê mobet bıkime.. Ma wazenime ke; şaxsiyetê zê toê ke wertê Mıletê Kırmanci ra veciye, yine her kes nas kero. Qomê mara taine; ebe xo çıma to diya, zafeteni namê to heşiyêpê, taine gos-

Marê Ruta vanê.. Bextera aşire wa, Ruta aşirê wa. şime lewê omedanê xode mendime.. hirê serri Mıstıka de mendime.. dı serri Xosa de mendime.. dı serri Dêrık de mendime.. Ses-hawt serri verdi ra, peyiser amayme dewa xo.. amayme hurendia paga xo.

no vengê to ser, hama heqa tode nustêy çinê. Na rey qesê kê ma kenime, ni qesa ez hem qêyd kena, hem ki nustnena, va sêrê bımanê, mara tepia kam danowendene Heq zano.. Berê mao ke mara tepia yeno, bızano ke şinatkarê maê niyanêni estê. Xo name ke, naskerdene de. Mordemê zê to gereko tarıq kuye.

Namê Khalıkê mı Nexs bi. Cırê; Nexsê Cıbi vatêne.. Amo na corê bonanê made boni vırastê, nıka pagê xo hona haê uca, cırê Mexsıka vanê. Hirê laci cıra biyê, Namê jü Heyder biyo, namê jü Durs biyo, namê jü ki Mıstafa biyo. Mıstafa piyê mıno.. Dedê mıno jü şiyo doymê na şüye de boni vırastê. Dedê mıno jü be piyê mına ki ita Mexsıka de vınetê. Her keşi ra domani biyê, piyê mıra ki hirê laci biye. (çeney çinê?)

38i de eskeri bonê ma vêsnay, rıznay.. Bonê ma hukmati rıznay, ma dewe ra kerdime teber.. vat; 'sonê koti sêre!'

A taw to çend serre biya?

Ez phonc serre biya.

Sıma şi lewê kami de mendi?

Marê Ruta vanê.. Bextera aşire wa, Ruta aşirê wa. şime lewê omedanê xode mendime.. hirê serri Mıstıka de mendime.. dı serri Xosa de mendime.. dı serri Dêrık de mendime.. Ses-hawt serri verdi ra, peyiser amayme dewa xo.. amayme hurendia paga xo. Dormê jü çımey guret, dowar-mowar kerd cı, tene ki kat-pat kerd, ser qapan kerd, ma têde kotime bıne.. se u phoncas mala piyê mı estbiye, çor kot cı, têde qırr bi. Ez hona ke piyê xo sero biyo, mı des u hirê serri kerdi tamam, mı çeneke remnê arde. Piyê mı mıradiya, veyvê mı nêkerd, 'no hona domno' vat. Mılet ama kot werte, veyvê mı kerd.. Dı bıraê mı ki mıra pilıê, yi mıra raver zeweciay bi.

To vat 'mı çêneke remıte', koti ra.. kamici dewe ra remıte?

Na Dêrıkê mara mı remıte..

Peki kot de çımê to gına bi cı.. to se pê qayıl biya..

Yao.. qa dewa mawa ha.. Dêrık nao ita..

To vana ez des u hirê serre biya, serrê to zeweci rê senık nêbi?

Têy.. vano serrê to qıc bi.. yao ben felektim.. felek.. felek ha.. (yao ez felek biya.. felek.. felek)

Najiniye a taw çend serre biye?

A mıra ses serri pile biye.

Namê xo çıge biye?

Fatma wa.

Na najini Fatma biye ne?

Tabi.. tabi..

Peki tı vana piyê mı a taw vaciya.. Ma vıstewranê to se kerd.. amay veyvê to?

Tabi canım.. yao destê mı phaçkerdêne, Heq tey biyaê.. o çıgo to heni vana.... ez biya des u nêw serre, mı 296 kiloy herd ra zê awıke dardi we.

Maşala..maşala.. Peki to najiniye ra wesa?

Ez ke dina dina serni, bınê Heqa aê ra nêvecina.. ez cara inam nêkena ke cüamerdo de pak serê herdê dewreşi de esto.. teber ra xeta mı biya, hama zerrê çeyi de qetiyan.. mı teber ra se kerdo kerdo, hama aê cara miyanê mı herd nêard.. mı ki zerrê çeyi de cırê xeberê nêvata.. qabaniya çeyi awa, çıg ke ama zerrê çeyi, aê dest de ro.. esto-esto, çını-çino.. ciniya henêne serê isani sero caê xo esto.

Sere u çıme to wes bê..

To ki wes bê..

To biya ser u pay..

Hêa.. Ma ke kotime bınê bonê xo, ma hirê serri pêsero mendime. piyê mı vat:

"Ez sıma cia kena. Ez endi kokıma sonê koti sêre!"

Ma hirê bıray kerdime cia. Bıraê mıno jü şi Bılanıge lewê mısayıbê xo, Bıraê mınê Pil ki Dêrık ra çêneke ard bi, o ki şi uca. Tenê aralığa piyê mı eşt biye, meşi qırr bi bi, aralığe thale biye, mı ver çit kerd, ez ki kota a aralığe, mı watan canêverda.

Namê bıraanê to çıg bi?

Pilê xo Memedo, werteen Şıxheseno. Memed; par nê pêrari merd..

Heq rametia xo cıkero.. wertê gul u nur de bo..

Rameti sêro, merdanê to ki.

Hêe.. bado?

Hê ke hê.. Ez kota aralığe, mal nêmendo, jü manga u jü bıze kote hêsa her bıray. Pirê ma ama, mı bıze vete serê bani, mı va:

"Piro na bıze ita serebırnena, ita de temel danapıro, bon vırazena."

Êndi payızo, serdo, pere çino, pul çino, thoa çino ez bana

Ma şime, veyvan, dawule cınıte. Ulupınarê Pilvanki ro kotime cı. Dere Nahiyesi ro, Deste ro, hetê Qırrğa ro, Muskırage ro, feteliayme, çerexiayme ameyme ke zaniye vore vora. Ma hirê asmi feteliayme.. pere gureto, pere kerdo kepek..

vırazana.. Pir kardi erzeno vılê bıze, piyê mı ama verê çeberi, vat:
"Piro, a çı bıza to dest dera?"
Piri vat:
"Talıbê mı, layık ita de ban vırazeno, qırbana hurendia temeli de serebırneno."
Kakayıs gına piyê mıro, hüa.

Pirê sıma kam bi, koti ra bi?

Ê dêwa Dêwreşi bi, cırê Sêyd Ismayılê Zarek vatêne. Piri cıra pers kerd, vat:
"Talıbê mı, to çaê hüna?"
Piyê mı vat:
"Pirê mı ez be lacê xoa hüna."
Vat:
"Çaê?"
Piyê mı vat:
"Perê xo çino, pulê xo çino, zımıstano, ban be çıga vırazeno?"
Mı va:
"Apo! Ez banê xo vırazena, sona na zımıstan gaê cêna, qatê ki cılanê xo cêna, jü ki qıramafonê cêna."
Oncia hüa.. neyse.. ma bıze serebırnê, kerde pırban.. Cao ke ez tey bona vırazena, serê xo ko wo, têde sal u kemero. Ezo ke yi tırri hendê caê bonê raqılayni, hurendi duz keri, heni bona tey vıraji, piyê mı ki inam nêkeno, aê ra hüno. Hama; a serre ki mılet qırrkerd bi, na vırade ro raê vıraşt bi, raê texelna bi, dinamıt deyra bi, piyê mı ebe qutiana dinamıt dardo we, hem dinamıt zafo, hem darê ma zafiê. Ma qırbana xo pote, kerde vıla.. (apo Zêynel ita de kesreta onceno, vano 'hêy wax hêy') Vıstêwrê mı bi, namê xo Kazım bi, (hem vıstew re hem werezaê piyo) tıma Zêve de mendo, zurna cıneno.. Zurna cıneno hama se cıneno.. abê.. dünya-yi fetediyor yanê.. yina ki çêa barkerd, amay Dêrık. Rocê veciya, ama çê ma. Piyê mırê vat:
"Xalo, marê zurnê be dawulê bıce.. pere kenime bol.. "
Piyê mı, mırê vat:
"Bıçıka de xo poce, piya sêrê lewê Mamudê Kaki. Mı ver ra sılamê Mamudi kêre, vacê ke Mıçhi (Mıstafa) ma rêsnayme, to zurnê madê re."
Qarşiyê Xozati de Tarnotiye/ ya ki /Tauxe vanê, dewa yinan uca wa.. Mamudo Kak ki lewê Hermeni de muso.. Wertê çêwres teni zurneci de, birinci o amo, Ataturki bağlamışê(gırêdaiyê) aylığe(yane) kerdo.. êndi yaşliyo (kokımo).. Neyse, ma bıçıke pote, xorê san de şime uca.. Mamud şi bi Xozat, ame.. ma şime desta, perşi-merşi ma jübini ra kerdi.. marê non di, ma nonê xo werd.. waxtê rakutene de Kazımi va:
"Dedo.. xeberê torê vana, qusur de sêrmeke, destê to phaçi kena.. Heq varkêro (kemaniye medo), ma nonê xo werd, ma mobet ki kerd.. ma sodır ra sonime.."
Mamudi vat:
"Oğıl.. (lacê'm) meymanê Heqi.. hirê roci pers cıra nêbeno.. qerarê dina niyao, hirê roci ra tepia meymani ra pers beno. Sıma se vanê, çıgo?"
Mamudi vat:
"Mıstafay ma rusnayme, sılamê xo torê esto, vano zurnê sıma do, peranê yi bado cırê rusneyme."
Mamudi marê meselê qesey kerde.. mesala yi be Hermeniya.. vat:
"Sanate rında oğıl.. sanate namusli yapacaksın (bıke).. Ita de Hermeniye est bi, namê xo Phapur bi, zurna cınıtêne, ni dewi têde yi dest de bi. Mı hewesê zurna kerdo ke, ez se vaci.. ez şiya lewe, mı va 'Dedo.. ez ki gege-gege tode yena veyva'. Vat; 'Bê oğıl." Dirê roci ke tey şiya, mı cırê vat; 'Mı bımusne zurna.' Mırê zurna gurete, veyvi bi, têy sona.. puf kena, dütt.. dütt .. düt.. başka bi şey yox..(zobina thoa çino) Şiya, serrê şiya.. dı serri şiya.. hirê serri şiya.. çar-phonc serri de adam-aqılli musa.. ses serri ma kerd tamam, meriki ez tam musna.. Hama her ke şime veyve ameyme, se ke yeme diyarê dewe, pereo ke mı kerdo pêsê xo, yi pera moreno, çıqa ke veciyo, yazmış keno (nustneno).. Serra seşine ma oncia veyvê ra amayme, yi veyvey de dı teni koçıkê darını day ma.. Ma dewe ra veciyaime, demdiyaime doym.. o oncia nişt ro, perey mordi, mı yi koçıka ra têke gurete.. yi; a koçıke mı dest ra gurete, mırê vat; 'To na koçıke heq kerda ke to naê cênay.. to zurna heq nêkerda, torê homa (hona) heqe çinay..' Mırê heni bi merax ke.. ne demek olsun (a senê xebera?) ez ki xo-xode vana 'hama hama ez zurna de ni mordemi ra usta', no mırê vano 'to hona heqe nêkerda.'

www.arsivakurdi.org

Pesewe bilê nêfindena, zurna cınena. Serra hawtine ma oncia piya şime, veyvey bas bi, ama ez gureta berda çê xo. Şi xeta ke yazmiş kerda, vete arde.. yi dı teni koçikê darkını veti ardi.. perey ardi.. kamice veyve de ke çı veciyo, çıqa koto semê mı, têde ardi hasab kerdi, yê xo xerc kerdê, hama qarısê qursê de mı nêbiyo. Heqa mı dê be mı.. yi dı koçıka ra ki jûê de be mı, vat 'na torê, na ki mırê, hama bıce na kıçıka mı ki yê to bo'. Mı va; 'pêki.. mı ke par na koçıke gurete, çaê to mı dest ra remnê?' Vat; 'Oğıl, a taw hona noxsaniya (kemaniya) to estbiye, jüye ke a noxsaniya to bıvenıtêne, vatêne yazux ke (Hêfê) no şinatkarê Papuriyo.' To nıka mıra üstina (mı serro wa). Mıleti re sağlam bıguriye ."

Hire teni zurney ardi, xonça sero nay ro, vat:

"Kazımê mı, werte ra jûê bıce, bıcıne!"

Kazımi vat:

"Dedo, ayıb niyo.. to kamecine leaqê ma vênena, aê bıde ma!"

Mamudi jûê werte ra dê be ma, ma gurete. Sêwe ra vestime ra amayme, ameyme çê. Amayme hama nafa ki dawule çına qardaşım.. (bıraê mı) Piyê mı vat:

"Bıçıkê ki pocê, sêre Bextera. Dı bıray bi, jü dawıle cınıtêne, jü ki zurna cınıtêne hama; Hurdemena ki merdi bi, cıra domani ki çine bi. Ma bıçikê pote şime uca, sêwe ki uca de mendime. Bi sodır dawule arde dê ma, Kazımi vat:

"Sonime vêyva, peranê sıma rusneyme."

Vat:

"Owo ke Mhıçi sıma rusnê, ayıb niyo, pere çıgo? Bêcerê berê!"

Mı dı emeliay Xosan ra veznayra ardi ke bona vıraji.. babayiğitê (calasuri) heneni bi ke dağleri delerdi.. (Koy lone kerdêne).. dedê mı be zamaê ma wa ki ostaye. Mı va:

"Ni dinamıta ni kemeri bıphısqnê, hurendia boni rast kêre, qawax ki zafo bıbırnê, bono vırazê ez sona. Çımê sıma sero bo!"

Ma şime, veyvan.. dawule cınıte.. Ulupınarê Pilvanki ro kotime cı.. Dere Nahiyesi ro, Deste ro, hetê Qırrğa ro, Muskırage ro, feteliayme, çerexiayme ameyme ke zaniye vore vora. Ma hirê asmi feteliayme.. pere gureto, pere kerdo kepek.. Ez ama ke boni vırastê, ser gureto, tenê çit sano çeber.. naylon sano pençeranê qıckeka, cinike bınê boni dera.. Têde xan u xırabeo, hit u çamuro.. Ez şiya Elejiz.. mı qatê cıli be qıramafonê de xo guret?.. ez amo Qerece, mı gaê xo guret?.. Jü ki mı vişstareê guret ?.. Serrê biye tamam, piyê mıno rameti merd... Mı ni boni serba xatırê yi ardi ita.. Cencina xode her ca ro fetelia, nıka ki ez yaşliya (kokıma).. sanate nıka domana dest dera.. domani sonê.. ita dukanê mı esto, marangojine kena.. gurina.. çebera vırazena, pençe ra vırazena.. ne geldise yaparım.. (çı ke ama vırazena).. hayat burda biter abê.. (omır nia qedino)

Peki tora raver khalık u piyê tode na şinate eştbiya?

Nê. Nê.. keşi de çiyo henên çine biyo..

Piyê toê rameti saba şinate to rusna, ya saba idarê çeyi to rusna?

Se ke mı kibrite diye, mı va 'weyy.. kes çino bımıro, ez mırena?' Ez veciya loda kınkori ser, tapulê seri thoa nêbiye, mı berdê este bine.. ez ama cêr, ama cêr.. hama va henio, va yeno çı serê to bıdazni.. mı adır fit cı, fit cı.. na lawıka ke to qal kerde, mı uca yimis kerde..

Hem saba şinate, hem saba idarê çeyi..

Bado?

Waxto ke ma reştime piyê xo, waxtê yina ra raver keşi eskeriye nêkerda, mılet êndi şêşt-hawtaê serre bi, ebe yi serra berdêne eskeriye, yine ses asmi eskerine kerdêne. Piyê mıno rameti ki wast eskeriye, şi ama, bi nêwes, zaf neweşiye onte.. êndi rocanê xoê peyina de cıle de bi. Mılet ki heşiyopê ke Mıstafa nêweso, amay çê ma bi pırr. Piyê mı vat:

"Def"e mı berê verê çeberi."

Ard olağa çeberi, vat:

"Hêy wax hêy.. ortê omırê xode mı va, ez na cêr raê sero bona nana ro, mırê nêşib nê bi, ez nêşikiya."

Gınapıro merd. Ma gon u kefen kerd, dard we.. Yira tepia mı hoşiya yi arde ser, mı yi boni rıznay ardi ita, ni boni ita de vıraşti, hona ki ita derime..

Mulxutê sıma de kam çıg musa?

Ez dawule domankina xode musa, mı defe vıraşt bi, mı cınıtêne.. Qasnağê serradiya ma guretêne, postık ontêne ser, kerdêne defe.

Bado; ez şiyêne veyva, veyva de ki dawule dêne mı, ez heni, heni musa. Ez ke dawule musa, Kazım ama, mı dawule cınıtêne, Kazımi ki zurna cınıtêne. Nıka laci, torni.. cınenê, ba-bao.. her şinate ki despere yena. Saz u dawule cınenê,

qırnata cınenê, themur cınenê, lawıka vanê..

Yeno to viri.. to en sıfte veyvê ķami de dawule cınıte.. ya ki kamici dewe de to sıfte şiya veyve?
En sıfte mı Pilvank de dawule cınıte..

Peki.. Themur kami toa salıx da?
Abê.. (bıraê mı) ez themur bexo musa..

Marangojine de to çıg çıg vırazena?
Her çi ki vırazena, qê thoa mı dest ra nêxeleşino.. quşa qanat yaparım.. abê.. he. Anladın? (there rê perra vırazena, bıra.. hı.. kot serrê to?) Ez ostayına düyara ki kena, ostayına marangojine ki kena, despera mıde her ostayıne yena. Ez; hem themur vırazena, hem themur cınena, hem yimis kena, hem vana.. Nıka atolya mı ki esta, uca de marangojine kena.. mı zaf themuri vıraşti, hama nıka nêvırazena. Themur zaf waxtê isani cêno.. mı dest de zaf kare bena, êtur nêkena êndi themur vıraji.

Peki çend domanê to estê?
Hirê lacê mı estê. jü Sayıcano, Jü Xıdır bi, yi dıma Ali Rızao.

Wertê laca de kam hetê tora şiyo?
Hiremena ki şinatkarîê. Şinate ra ber ki mıtayitina bona kenê.. hama jübin de nêcêne, baxse bexse qelfe cênê, bona vırazanê, bas kenê teslimê wayıri kenê.

Ez hona domane biya, to be Saycania amay dewa made veyvê mısayıbê Sayicani.. qonağê sıma hurdimine çê ma bi. Dawuli pesewe amay ke çê made sıma bıxecelnê, to be Sayicania koti qerecore.. ez zaf teşirê sıma de menda. Sıma kay ki zaf rındek kaykenê..
Yao yaş geçti.. ne edersin.. (yao serri verdi ra, bime khal se kena..)

Tenê ki lawıka ser qesey bıkime.. lawıka de to esta to vana; To koti de kota tenge ke, to a lawıke xo sero yımıs kerde?
Ez şiya Zımeqe, uza de guriyêne, Rocê xızıri bi. Vore zaf vora bi. Mı va ez seri çê ke sodır ra qırrbana kenime. Mı uca dadasê sandaleyê portatifi vıraşti, jûê mı kerd uşire ra ke biyari çê. Ez gına raê ama, pê Zımeqe de bınê şüye de bani estê. Fırtane heniyo ke kemer nêveno.. imkaniye çina, game nêerjina. Ez ama lewê yi bana, bano cêren; banê herdio, pey de alt-usto. (dı qatiyo) tabii.. hasa sıma ra kutıki laway amay, mı kutıki xora qori kerdi, ez şiya serê bani. Veyvıkê be cinikê wa, serê xo çeber ra kerdo teber, heni vınetê sêrkenê. Mı va:
"Waa'm, na raa sıma koti ro sona Xozat?"
Ez ki a raê ro cara nêşiya, cinike vat:
"Raa cerine hewreşi yenê qapana, veciye na bananê corêna, uca ra semserde bena konay dere.. Mırê tarıf kerd ez şiya.

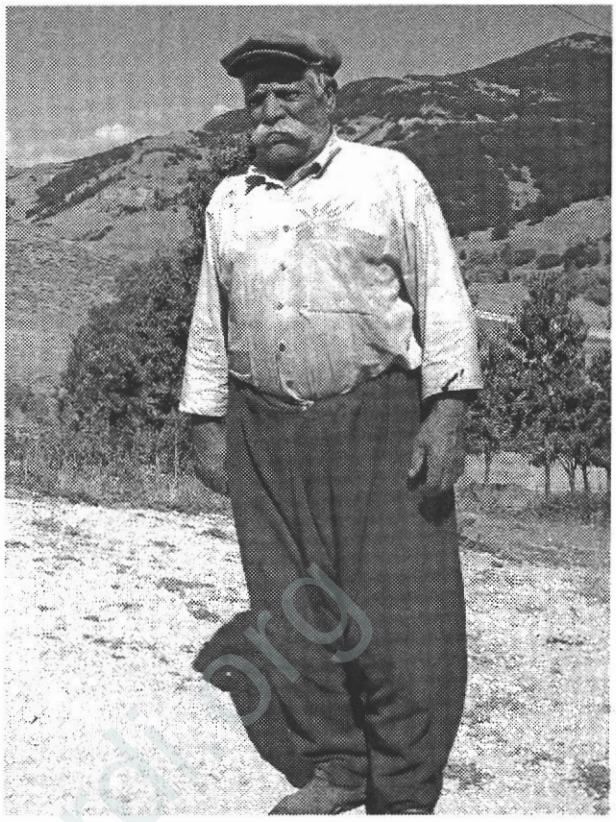

Ez şiya bananê corêna, mı va nıka mırê vanê bê zerre, hama keşi ez nêgureta zerre. Çıke cüamerdê xo ke çêde bê, mı cênê zerre, herkes mı nas keno. Verê şüye de tek bon esto, ez veciya yi bani. Vêyvıkê teber ra wa, kutıko de sur çığırê vore ro ama, veyvıke vat:
"Ax be serê mıro bo, kutık meriki weno!"
Mı zana ke kutık luko.. hama ez kutiki ra daha zede luka abê..(ita de huwayıs gıno maro..)

Hassa.. hassa..
Çüye destê to rınd bo, kutık se keno? Raê nia semserde wa, kutık ebe tırısê henenia corde ama ke, raê zê düyari tika, tobe bo, mı coru tevdirê xo nêkerd vindi. Mı zana ke kutık corde doğri mıro yeno, seke bi nejdi, mı uşire thondê vore, xo da uşire sero, çut vozda kınarê çığıri. Mı ke vozda kınar, kutık vêrd mıra.. se ke vêrdra, yi wertê çığıri de xo tada, xo rast kerd hetê mı ser, mı rast wertê qafe de dapıro, qafe kerde wertê vore, onciya xo kerd rast, hetê mı ser xarr kerd.. mı jüna dêpıro, khastayıs gına pıro, teka hireine de qafe kûte wertê vore ra, hetê cereni ser yalla.. Vêyvıke vat:
"Qırrbanê destanê to biyêne!"
Neyse.. ama lewê veyvıke, ma be xêrdi.. xêr be sılamet.. ma jübini ra perşi kerdi.. çita xo ki arda verê feki.. mı va:
"Cüamerdê sıma koti dere?"
Vat:
"Cüamerdê ma şiyê Vank.. qeda yina rê bêro!"
Vêyvıke çêna Memê Yıbılia, ez ki dewe de Memê Yıbıli rê gurina. Mı va:
"Nê waa mı.. na raa sıma koti ro sona?"
Vat:
"Niya vırade so, xeyle ke vırade şiya, jindano, jindani bıqedene, dere yeno vırniya to, semserde so, derê pili kuye. To

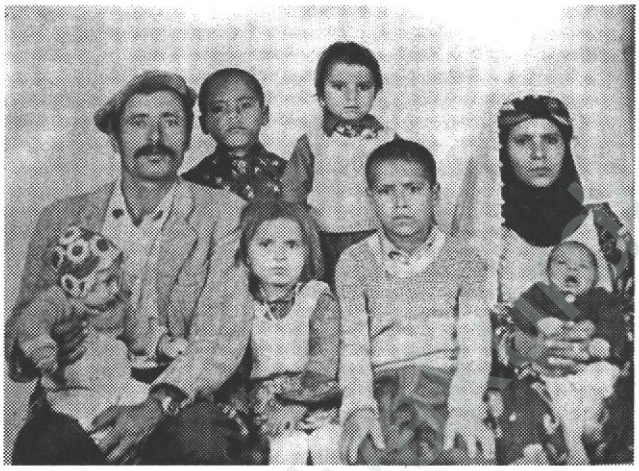

ke kota derê pili, destê naveri ro raê sona. Xo bıçerexne, verê awıke ro so. To ke xeyle şiya, pırd yeno vırniya to, derbazê destê boveri be. Verê koy ro raste ro so, tikmisê hoqısê bena, to ke a zıqe vete ser, dara kınkori niznaiya, asena, xo be a dare bıce, gaban ro so. Duz so, to diyarê Mezra Dewrescamala de vecina. Xora sano, to hende ke xo uca resnê."

Ez gına raê şiya, voreno, se voreno.. dina fita vel-vele. Vora verêne, êrğuçe biya, na vora peyine sero zaniye vora. Heq cinike ra raji bo, mırê ke se tarıf kerd, ez şiya resta nejdiye dare. Fırtane dot ra sano çımanê mı, nêşikina ke dare ro sêrkeri. Destê çepi ser çerrexiya, onciya ama gaban.. Mı serkerd ke ez onciya ama a hurendiya xo. Mı xo sas kerdo, ez oncia şiya a raa xoro şiya, hoqıs ro veciya ser, nafa ki raê vırniya mıde beli nêkena. Dare asena, ez onciya şiya lewê dare. Onciya destê çhepi ser çerrexiya, gına verê Koê Suri. Êndi sewa tariyo, heni voreno ke, seberesa.. hama serê mı qewetıno, mı defê sêrkerd, ebe sıra wa, çiye şa keno, mı xo-xode vat 'ni banie'. Êxro ke têde viyalie, nêpezekıtero, ez şiya, se ke mı uca di, uca ama mı viri. Tek jü rey ez uca ro şi bi Pilvank, Warê Dare vanê şiya uca, ama mı viri. Se ke mı viyali di, mı va 'hey wax.. ezo ama Koê Suri, Dewrescamala pê mı ser mendê'. Ez biya têsan, hama awıka de rınde uca esta, sandaliyo ke hermê mıra, mı tikmisê vore kerd, mı awıka xo sımıte, destê xo rada, lızgê viyale ra mı uşira de rınde qat kerde, sıkıte. Nafa ki semserde şiya, jindano, ebe tersa sona, hedi hedi sona, vana 'jindana ro sona bıne'.. A uşire distê xo derkena, sona.. derkena sona.. şiya.. şiya.. şiya.. nafa destê raşti ser şiya. Şiya rastê dara kınkori biya. Les u nêm kemer onto, kınkor werte de nizno. Mı va 'êndi ez mırena, qenê yenê na dare benê, meyitê mı vênenê'. Ez; qefeliya, hal mıde nêmendo. Mı o sandali tikmisê vore kerd, mı nia dı destana da kıncanê xoro, xo sanaro, mı sêrkerd ke vengê kirbite cêvê mıde ama.. Dest est cêvê êlega xo ke, kirbita tey.. mı cığara nêsımıtêne, jüo de Pilvankıc lewê mıde guriyêne, o vestêne ra soba fitêne cı.. Dêma ke yi kibrite ğelet kerda cêbê êlega mı. Se ke mı kibrite diye, mı va 'weyy.. kes çino bımıro, ez mırena?' Ez veciya loda kınkori ser, tapulê seri thoa nêbiye, mı berdê este bıne.. ez ama cêr, ama cêr.. hama va henio, va yeno çı serê to bıdazni.. mı adır fit cı, fit cı.. na lawıka ke to qal kerde, mı uca yimis kerde.. Berdê kınkor vêsa, ez onciya veciya lode ser, mı dirê tapulê bini eşti bıne, mı wertê lode kerd xor, tey holıke vıraste, ez kota cı, mı serê xo qapan kerd.

Zerrê lode germo?

Çı germo.. zımıstano.. gocigê de mı bi, derg bi, mı ont verê fekê xo, ez uca de hewn ra şiya.. Ez heşiya xo ke, zaniya ra cêr, qorri nênê mı ver.

Dêma to qerremiya..

Tabi.. hama mı sêrkerd ke pakao, hama dewi çinê.. ister veng de.. ister bıdırriye.. Ama war, mı berda de bine vêsnê.. onciya veciya ser, onciya hewn ra şiya.. Rêa dıdine heşia xo ke tiji esto, serê Mezra Dêwrescamala de qerti estê, yi qerti mıra asay.. Ez kota raê ama uca. Uca de jüo de kokım Hamılkan ra ama bi, yi bonê yi mı vırast bi. Yi mordemi a taw lacê bıraê xo est bi pêsê mı. Ez doğri şiya mı da çeberê yiro, kota zerre ke hao texta sero ronistaiyo. Se ke ez diya, hurendiya xora til bi, vat:

"Wey.. wey.. to koti ra ama..?"

Mı va:

"Se kena.."

Vat:

"Heq kena, na sewe ra to koti ra yena?"

Mı va:

"Kellê Heqi.. es pesewe kode teber ra menda..!"

Vat:

"Wışş..!"

Mı va:

"To mendena mı pers meke, fılan ca de loda kınkori esta, a ke yê kamiya, mı dı berdi kınkor vêsno, to pilê ita ya!"

Vat:

"Heq pilo!"

Ez zana çıke.. yi kınkori sero jübini qırrkenê.. Mı va:

"Peranê yine ez dana cı, kes keşi ra mecero de.."

Êndi veresan ra gına raê ama çê. Nala de mına hêwle biye, mı kerde qırrbana Xızıri.

Heq qebul kero!

Ya.. heni..

www.dersimmedya.org

Berxwedan Jiyane

HAMİT YÜKSEL

sevmiyorum
olumsuzca eklenen türkçe ekleri,
hem ne diye üzüyoruz
ne diye tek renk yok
gökkuşağından kalemimizde
sıçramışız gibi davranıyor hayat bize

- yıka ömrüm
soğuk yağmurlarda bedenimi, bilmesin
annem
o kızı delice beklediğimi! -

berxwedan jiyane diyorum;
gel ve kat beni...

çiyanca yürüyüşte adımlarım
balayken onlar, düştüler duru çamurlara
özlüyorum adını çok
sistola bağladım çığırtmak için
kılsız bir düzleme
ve her vurduğunda yüreğim kendine
ismini çanlıyor oyun gibi Bebekli kilise

sokaklarında
eskiyi beceren memleketim

berxwedan jiyane diyorum
gel ve düş bana..!

www.arsivakurdi.org

Loğe Ke Zonê Kutıki Mezonêne Biyenê Boka Pısınge

AP KHALİ

NAÊ ra hırıs sere avê, ez fekê Çhemê Harçıki de Universita Kêmerê Çile de Zon u Edebiyatê İngılizi wanon. Ez ke sınıfa 4. de vine, rozê malimo de newe ame, ame dersa ma, mawa Kırmancki salıx dano, malimê zonê Kırmancki vi. Eve ho ki Taxtê Memiş ra vi. Eke ame sınıfe, ma ver ra uştime ra, vake:

"Ma ve xêrdi!"

Ma ki vake:

"Xêr ve sılamet!"

Vake:

"Ronisê!"

Ma nıştime ro. Çantê ho ke est ve masa ser vake:

"Ya.. ez malimê sımao neweo, esmer piya gıramerê Kırmancki sero gureeme."

Dersa vırene de ma horê tene qesey kêrd. Malim vake:

"Zovina zono de bin zonaene çiyo de rındo. Sıma zonê Hemılkanıca, yanê İngilizki thoa rınd mısay?"

Mı Vake:

"Ya, malime mı, ma rınd mısayme, hora malima ma Gewere Hemılkan de wendo, zonê Hemılkani zof rındek qesey kêna."

Mı ke heni va, malim vake:

"Ala tene qesey bıke, ez goştine, tı çıturi qesey kena."

Mı ki eve İngilizki heqa ho u heqa mektevi de tene qesey kêrd. Mı vake:

"My name is Khali, I'm from Taxtê Ğeyale, I have finished the Elementary School in Kêmerê Deleverge."

(Evê zonê ma ki niaro: "Namê mı Khaliyo, ez Taxtê Ğeyale rao, mektevo vırên mı Kêmerê Deleverge de wendo.")

Mı ke nia tene qesey kêrd, peyniye de ki mı vake:

"I want to be an Englisch teacher."

Yanê mı vake; "ez wazon ke malimê İngilizki vine."

Mı ke heni vake, malimê ma Memli zof bi ve sa. Dest dave hermê mıro vake:

"Aferin, hora na Kırmanciya made kêso ke İngilizki bızono zof çino. Dına de jede na zon qesey beno. Sıma ke na zon rınd bımısê, no heyatê sıma xelesneno. İson ke besebıkero zonêna qesey kero, zof rınd beno."

Dest kerd ra ve Pırde Paxi vake:

"Niadê, 40 serra rê avê cêreniya na pırdi de loğe ve leyrune hora benê, wazenê ke boverê çhemi vışiyê, hetê Derê Çermi ser şêre, hama lewê yi pırdi de qewa biyê, Qewa Pırdê Paxi vatêne. Mıleti hata sodır a qawa de ju tutını ser xumare kay kerdêne. Mılet; ta.. Paxê Suru ra.. Birmu ra.. Gaxmut ra... nêzon koti ra amêne ke uza kağıtu kay bıkêre. Hata soder ke uza o fekê çhemi de hayleme u hurhurıt vi. Loğe ve leyrunê hora uza vındene ke, tenê sukutiye vo, herey verason horê bover vışiyê şêrê. Tene ke benê kêmi, leyrune ho cêna fekê çhem ro yena ke pırdi sera bover vışiyo. Waxto ke yena pırd lete kena, xfılde duhetê pırdi ra pısingê vejina. Loğeke pısınge vinena, tersu ver sas bena, hurendia hode cemedina manena. Se bıkêro pısınge dısmena de ğezevtula wa, dest xeleşiaene çina, zof dısmena de qewetına. Pısınge ki eke loğe ve leyru ra vinena, zof ben asa. Vana:

"Ox! Çı saydo de weso, ez qe lerze mekêri horê gıra gıra şeri."

Çımê ho bereqinê, ho ro loğê cêna gıra gıra sona. Waxto ke kuna ve nêjdiyê loğe, xafıl de aqılê yeno ve loğe. Ho ho de vana:

"Ala meke, ez reê jê kutıki bılawine."

Vana:

"Haw, haw..."

Jê kutiki lawena. Na veng pısınge rê qe wes nino. Vana:

"Hala, hala! Na senê çiya de nianena ke, nia je kutiki lawena. Na nêbo zarar merar mı do, meke ez racêri peyser şeri."

Osenek cêrena ra hurendia horo peyiser sona. Pısınge ke sona, loğe cerena ra leyrune ho ser vana:

"Domanênê! Niadê, mı rınd gosdê, ison ke zovina zonêna bızono, zof rınd beno. O zon gegane heyatê isoni xelesneno."

Malimê ma Memli ke na sanıke vate, vake niadê:

"Loğe ke zonê kutıki mezonênê, biyenê boka pısınge."

www.arsivakurdi.org

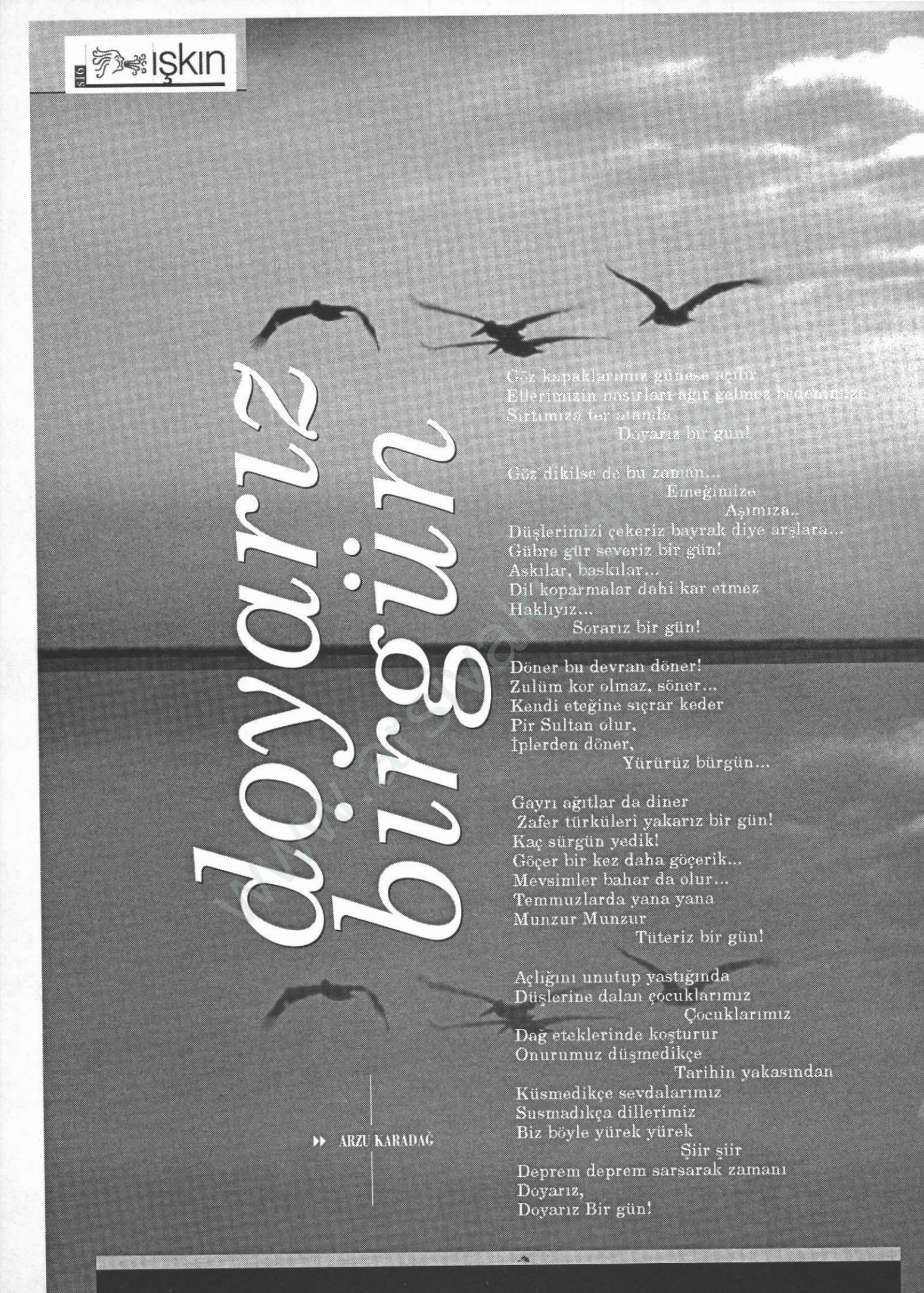

doyarız bir gün

Göz kapaklarımız güneşe açılır
Ellerimizin nasırları ağır gelmez bedenimize
Sırtımıza ter standa
Döyarız bir gün!

Göz dikilse de bu zaman...
Emeğimize
Aşımıza..
Düşlerimizi çekeriz bayrak diye arşlara...
Gübre gür severiz bir gün!
Askılar, baskılar...
Dil koparmalar dahi kar etmez
Haklıyız...
Sorarız bir gün!

Döner bu devran döner!
Zulüm kor olmaz, söner...
Kendi eteğine sıçrar keder
Pir Sultan olur,
İplerden döner,
Yürürüz bürgün...

Gayrı ağıtlar da diner
Zafer türküleri yakarız bir gün!
Kaç sürgün yedik!
Göçer bir kez daha göçerik...
Mevsimler bahar da olur...
Temmuzlarda yana yana
Munzur Munzur
Tüteriz bir gün!

Açlığını unutup yastığında
Düşlerine dalan çocuklarımız
Çocuklarımız
Dağ eteklerinde koşturur
Onurumuz düşmedikçe
Tarihin yakasından
Küsmedikçe sevdalarımız
Susmadıkça dillerimiz
Biz böyle yürek yürek
Şiir şiir
Deprem deprem sarsarak zamanı
Döyarız,
Doyarız Bir gün!

▸▸ ARZU KARADAĞ

dersim'e yerel radyo televizyon projesi

Türkiye'de Radyo ve Televizyon yayınları, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından düzenlenip denetlenmektedir.

Özel Radyo ve TV yayınlarıyla ilgili olarak halen yasal ihale ve frekans tahsisi yapılmamış olmakla birlikte, fiili olarak birçok Radyo-TV lisans müracaatını yapmış olarak yayınlarını sürdürmektedirler.

RTÜK tarafından TV için 28.4.1995 ve Radyo için 8.12.1995 tarihinden sonra yeni lisans başvurusu kabul edilmemiştir. Bu tarihten önce başvurusu olan kuruluşlar halihazırda yayın yapma hakkına sahiptirler(üst kurulun internet sitesinde güncelleyerek ilan ettiği kayıtlarda ilimizde yerel yayın yapmak amacıyla başvuruda bulunmuş her hangi bir kuruluşun kaydına rastlanmamıştır).

1995 yılından sonra yeni başvuru kabul edilmediğinden ilimizde yerel düzeyde özel Radyo ve Televizyon yayını yapma hakkına sahip bir kuruluş bulunmamaktadır.

AB ile uyum süreci kapsamında, 6. Uyum paketiyle yapılan yasal değişikliklerle birlikte Türkçe dışındaki yerel dil ve lehçelerde yayın yapılabilmesi için gerekli yasal değişiklik yapılmış, ancak henüz bu yayınların fiilen yapılabilmesinin önü açılmamıştır.

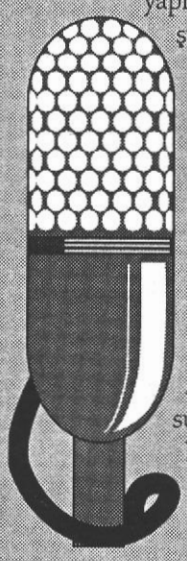

6. uyum paketiyle birlikte, yerel dillerde Radyo- TV yayınlarıyla ilgili olarak yapılan yasal değişikliğin hayata geçebilmesi için gerekli olan yönetmelik ve mevzuat değişikliğini bugüne kadar henüz yapmamıştır. Ancak bu yöndeki hazırlıkların sürdüğü ve yakın bir zamanda konu ile ilgili yasal düzenlemenin tamamlanacağı bilinmektedir.

www.arsiv

Bölgemizde yerel Radyo-TV yayını için bir A.Ş. kurulması, kuruluş ve ilk altı aylık dönem çalışması için maliyet çıkarılması, ileride ortaklık hissesine dönüşmek üzere paylaşılması ve bu çalışmayı koordine edecek ilimiz merkezli bir inisiyatif oluşması ihtiyaçtır.

Yapılacak düzenleme ile yerel dillerde yayın yapma imkanı gerçekten doğacak mı, yoksa değişim kağıt üzerinde kalarak fiili engellerle bu hakkın kullanımı mı engellenecek, bu daha bilinmiyor. Bilinen bir şey var ki kısa zaman içinde, engelli de olsa kendi dilimizle Radyo-TV yayını yapmamızın yolu açılıyor.

Önümüzde iki yol görünüyor ;

ya yapılacak yeni mevzuat düzenlemesi ile birlikte yeni lisans başvuruları kabul edilecek,

ya da yeni başvurular kabul edilmeden yalnızca daha önce başvurusu ve yayın hakkı bulunan kuruluşların bu olanaktan yararlanmalarına imkan tanınacak.

Yeni lisans başvurularının kabul edilmemesi durumunda, ilimizde önceden yayın hakkı kazanmış kuruluş bulunmadığından bu hakkın kullanımı fiilen engellenmiş olacaktır.

Yasal düzenlemeler ne yönde olursa olsun bölgemizde kendi dilimizle yayın yapabilmemiz için öncelikle RTÜK mevzuatına uygun bir Anonim Şirketin kurulması gerekmektedir.

Kurulacak Şirket

> ya yeni lisans başvurusu yaparak

> ya daha önce başvuruda bulunup yayın izni almış bir kuruluştan bu hakkı devir alarak

(komşu illerden çok sayıda başvuru bulunmakta olup pek çoğu fiilen yayın yapmamaktadır.)

> veya dava yolu ile (2003 yılında verilmiş bir haktan yararlanmak için 1995 yılında başvurulamayacağı gibi temel bir gerçekten hareketle)

> yasal ve hukuki yolları zorlayarak muhakkak ki bir şekilde yayın hakkını elde edecektir.

RTÜK yasası gereğince özel Radyo-TV yayınları yalnızca usulüne uygun kurulmuş Anonim Şirketlerce yapılabilir. Kendi dilimizde Radyo-TV yayını yapma hakkını kullanabilmemiz veya bu hakkı kullanabilme yönündeki çabalara girişebilmemiz için öncelikle ve acil olarak RTÜK tarafından belirlenen özellikleri taşıyan bir AŞ'ye ihtiyaç bulunmaktadır.

Yasal süreç başlamıştır ve vakit kaybedilmemelidir.

Özel Radyo-TV yayını yapacak kuruluşların yapısı ve uymaları gereken şartlar ile yayın izni için gerekli koşullar ve belgeler ilgili yönetmeliklerle belirlenmiştir. (Bu yönetmelikler ve şartnameler yazıya eklidir) Ayrıntılı bilgi ve gerekli formlar için www.rtuk.gov.tr internet adresinden yararlanılabilir.

13.10.2003 tarihinde yayınlanan yönetmelik değişikliği ile "RTÜK'ün yayın lisansı verdiği bir kuruluş bu lisansı, yayın istasyonlarını ve şebekelerini üst kurulun izniyle, mevzuatın aradığı şartları taşıyan bir üçüncü kuruluşa devredebilir" hükmü getirilmiştir. Ancak yayın alanının değiştirilip değiştirilemeyeceği konusunda net bir ifade yer almamaktadır.(konunun uzmanı bir hukukçunun bilgisine ihtiyaç vardır.)

Muhtemeldir ki yerel dillerde Radyo-TV yayını yapılması, yeni kanal ve frekans tahsis edilmeden, daha önce yayın hakkı kazanmış kuruluşların yayın yapması veya bunların yayın haklarının devralınması yolu ile gerçekleşecektir. Lisans ve frekans sorunu bu yöntemle aşılmak istenecektir. Eğer yeni lisans başvurularının önü açılmaz, lisans devri ile sınırlı bir imkan sunulur ve yayın alanının değiştirilmesine izin verilmezse, bölgemizde yerel yayın hakkı için yargıya gitmek dışında bir yol kalmayacak demektir.

Özetle; süreç başlamıştır, yargı yolu dahil bütün olasılıkların değerlendirilip bütün imkanların kullanılabilmesi için öncelikle ilimizde bu hakkı almaya soyunmuş bir AŞ'nin kurulması gerekmektedir. Çünkü bu konudaki her türlü girişim ancak bir AŞ aracılığıyla mümkün olabilmektedir.

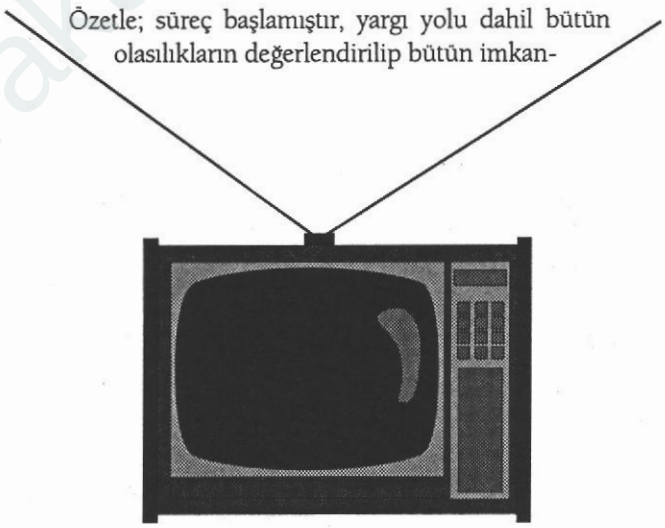

ÖNERİ;

Hiç zaman kaybedilmeden, bölgemizde yerel Radyo-TV yayını yapma hakkının kazanılması için bir A.Ş. kurulması, ilimiz merkezli olarak kurulacak .AŞ'nin kuruluş ve ilk altı aylık dönem çalışması için bir bütçe ve maliyet çıkarılması, bu maliyetin yurt içi ve yurt dışındaki girişim destekçilerince ileride ortaklık hissesine dönüşmek üzere paylaşılması ve bu çalışmayı koordine edecek ilimiz merkezli bir inisiyatif oluşması...

www.arsivakurum.org

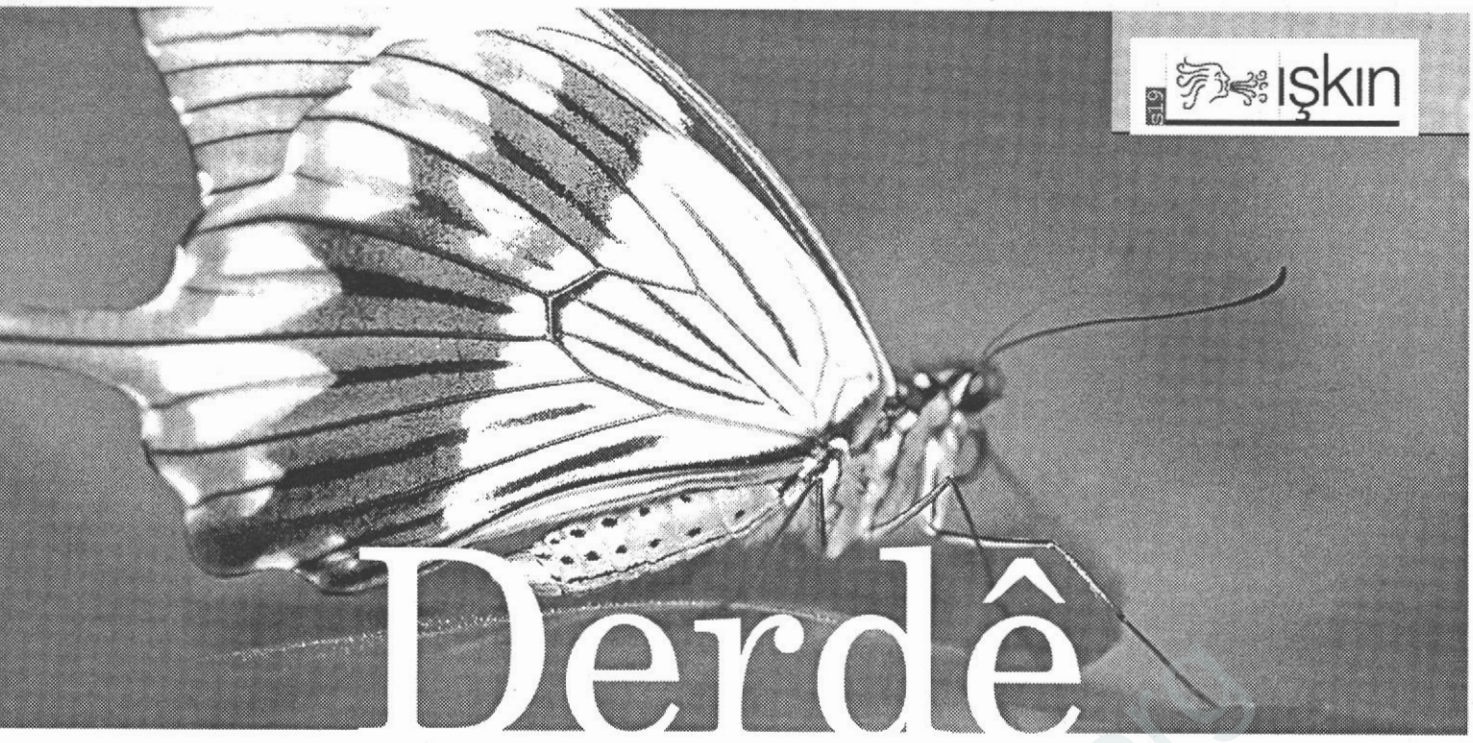

Derdê Bêkesan

DENİZ DOĞAN

ez ju daro de azgeleo, serê na koyi ra
rıskê mı ses metrê xoriyê bınê hardi ra
quli ra zof has ken
eke bınê şiya mıde raoreşiyê
buhuyê, bıxeceliyê
zaf ke çi ra tersen
eve torjen ke mırodê
mı xıncır kêrê
hurdi, hurdi berzê sova
ma u piye hu nas nêken
serê na koyi ra
vay ez gureto ardo ita
sıliye ru da mı
mı jil da.
hedira mı nêna tek teyna
ez ke theyr u thuri gos dan,
heni gose hira
gêgane ke ju lazek yeno
niseno ru bınê şiya mıra
ğeal keno nizon çıra
berveno, hestir dano war
dano serê rıskunê mıra
hestir ke gınenê serê rıskunê mıra
zerrê mı dez dano
jê dezê torjeni
u waxt ez fam ken
derdê bêkesên.

www.arsivamurdi.org

Loqman Hekimê Dêsımi

DÊSIM RA PORTREYİ - 1

MISTEFAÊ SILIJİ

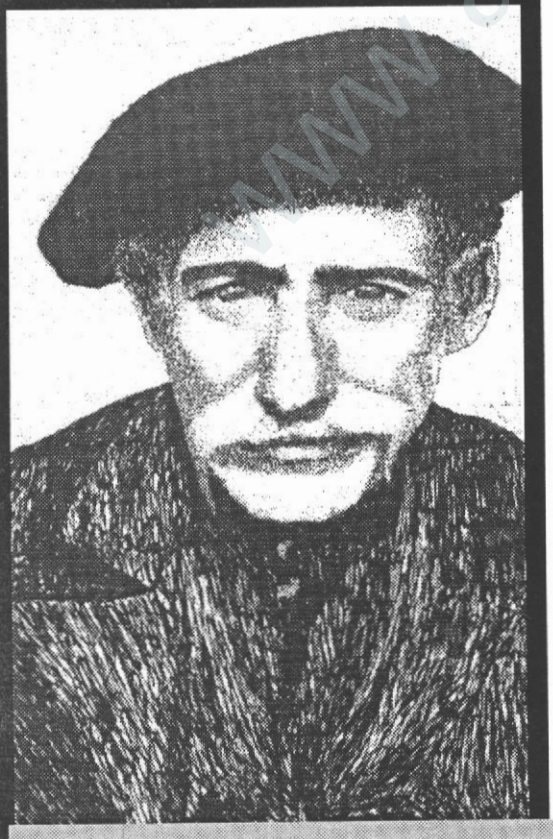

SAHEYDER VEROZ

"Héf ke Dina Mısté Sılıji nas nékerde. Desté dey deste Xızıri vi. Ey sené néweşiye viye ke wes nékerdene" Niya vatene Yemos Xatuné...Héf...

Hona ke hukmat néameyvi werte kırmanciye, hona ke Déssım saré xu sere vi, i serru welate made ne doxtor ne xestexané çine vi. Kırmanciya vırene viye. Cér xarpét cor Erzıngan, qocé gola Déssımi bé doxtori, bé xestexane, bé ilaz viye. Hata dewré Mıstefayé Sılıji.

Mıstefa, Déssım'de dewa Sıluzu'ra torné Hesené Sılıji, lazé wuşéné Sılıji yo. Sıluzu hem namé aşire wo, hem ki namé dewe wo. Dewa Sıluzu mavéne Pilvank u Halboriye de veroze koye Anavaré de dewa de qerara.(Itiqaté kırmanciye de vané xızır kuto thoné feqire, çe Hesé Sılıji re biyo meyman. U ruval ra Xızıré çe Hesé Sılıji sere sond wené)

www.arsivakurdi.org

Dewré padisau de rozé Hemilka'ra (Amerika) tayé mordemi yené Déssım. Gumano cıra tayé doxtor-cherrey bené. Deva devo serrune 1880 beno. Kowuné Déssım'de feteline, vas u çiçegu dane are döz kené.

Dewré padisau de rozé Hemilka'ra tayé mordemi yené Déssım. Gumano cıra tayé doxtor-cherrey bené. Deva devo serrune 1880 beno. Kowuné Déssım'de feteline, vas u çiçegu dane are döz kené. Siluzu ra Mıstefa ki hewes keno, kunora nine hem cıre ra u olağu salıx dano hem cıra şinate mıseno. Hona xortéké beno.Xéylé waxt kowu ra feteliné. Her vas, her néweşiye, her ilaz cı salıx dane. Mıstefa ki xu verdano cı inera xéylé çi mıseno. Peniye de ke kowuné Muzuri ra raste vasé bené, esq u çef ra né zonene ke se bıkere. Endi fetéliyaene cé vısnéné kare xu dané are teknené soné. Yexro ke serva i vaşi ame kutera kowu. İye ke her çi cı salıx dané, sırre i vaşi Mıstefayre né vane.

Mıstefayé Sıliji céncéna xo de bıngé doxtorén niya mıseno. Hema na hondaye ke gama vırena. Dıma zonayena xu, şinata xu, huneré xu, eve xu deşt ra xéyle avé beno. Eve cate xo ra, eve qeyret u meraxé xora fayde her vaşi, her çicegi döz keno. Bavét ve bavét ilazu melemu vırazeno. Dewa dey ra kokımé bi, vaténé: "ey vas u çiçegu de qesey kerdene, ey verde her vas amené ra zu. İlaze kamci néweşiyo cıre vatene."

Waxté yeno ke, Mıstefa her néweşiyere, her derdi re, her quli re derman péda keno.

Kunora kowu, her vaşi ra, her çiçhege ra numune ceno. Xu verdano tabiat, her heywan u her maxluqati. Her çi tabiat ra mıseno. Çe xo de sürüye pısıngu keno weyiye. İlazu vırende ine sere tercüba keno. Waxtena dıme ke vengé xu kuno çor kose kırmanciye,endi Déssım'de ke kam néwes vo, kam dırvetın vo xo erzené çevere Mıstefayé Sıliji. U endi cherre u doxtoré Dessımi'yo.

Dewre aşiruno. Dewre qewğa u té koteno. Dessım gurlağo, dewi sılxetiye. Mıstefa rozé çe xode bé qısawet né maneno. Boyna elçi yene dımera. Ray olağı çiné. Néweşi, dırvetiıı né şikine bére. U rira Doxtor sono néwesu ser. Vajime ke şi cayé dırvetin ser. Hona ke u ca kare xu né qediyo, jüyo de bin weseneno beno néwese xu ser. Haqvé ilazu ve hazétune cherreyén nanore mayina xu eve na tore dewe ve dewe fetelino, gegane eve asmu rıye çeyi né vineno. Omre xu niya mayine ser kowune, dewune Dessım'ra véreno. Heyderu ne Rosnage ra, bıra çena Qemer Ağay, waa Qemeré Süri, Rınde de zewejino.

Mıstefayé Sıliji heto jü ra ki wendox u mılle beno. Qurane waneno. Zövina ki zof laqçi, yaranci beno. Meselé xu zofiye, néne mordene. Kamo ke u diyo nas kerdo, muhaqaq ju laqa dey qesey keno. Daima ri wayis beno. Saqa xu her kéş re wes yena. U waxtra gore pay kerdena xu, kınc kole xu zof rındek beno. Halboriye ra ju cinike vatene" Mıstefeyé Sıliji ke dötra mayine sere amene ma axuzar mendene ke tey niyadime, neqesé salvaru névana, zincıla kosteke né vana, boa misk u amberi né vana..."

38 ra avé qewğa aşiru de qe keşi cever né vezeno. Sono néwese her keşi ser. Herve 38 de ki hem Dessımızu hem eskeri tedavi keno. (tu vané xevera xu sondé hipokrati ra biya) Hem demenu hem Ragıp Gümüşpala bene néwese dey.

Serva ilazune Mıstefayé Sıliji kokımuné ma qesé henén vatene ke ison ima né kerdene. Bé bı vine ke qese her kéşi ju vi. Tédine ju fekra ayni çi vatene. Mesela vané qersune ke gıne ju mordém, ey coru dırveti we né kerdene. Meleme de xu bi, kerdene feké dırveti ra, qersune eve xu onciyene we aménė tever.

Néwesuné dey ra tayé hona weşiye. İson gune her çi ine fekra gosto. Her kose Dessımi de her dewe de néwese dey biye. Şinata u hunere Mıstefayé Sıliji sere meseley zofiye. Ni belkia romane de bére ra zu. Weşiya dey je romana, hem hete doxtorén re, hem hete esq re, hem hete rındekiya weşiye re. İson kamciye vazo, kamciye né vazo...Çor kose Dessımi de mayina xu ya süre seré cherre kırmanciye...Qonağuné Ağdati ra, Sey Rızay ra, çe Satoli ra, Cıvrail u Qemer Ağay ra...Ağléru ne Déssımi de jü omır olbojiye...

Qese u meseley zofiye...

Téde né nuşiné...Werte ra some.

Cherre, sıré terteley de xéyle tenge vineno. Gérre kené vane eşqiyau keno wes.Domonuné xu ceno remeno kowu. Zamané mığaruné olté de, naver boveré çhem ra Alişer Efendi de ciranén keno. Dıma her çi ceno xo çım peyser yeno dewa xu. O sıre de ko de eskero de dırveté gıran keno wes. Bado ifada i eskeri, cherrey xelesnena.

Waxtena dıme onci Mıstefayé Sıliji eve ilazu ra wazene bené makeme ifada. Serre 1942 ya. Mahkeme mazgerd de beno. Haqvé ilazu danera döş Sıluzura ve hata mazgerd eve ling bené. Endi kokımo, xéyle ra wa. Beno pérsa. Dewa kene ra, ifada cene, ilazu rusnéné Anqara adli tıp. Doxtor cereno ra yeno dewa xu. Vano ez mıren. Heşté tamam né bena mıreno...Dıma Anqara ra kağıte yena, vané ilaj pak vejiyé, béro ilazuné xu bıjero je vatena xu doxtorén bıkero.

www.arsivakademi.org

röportaj

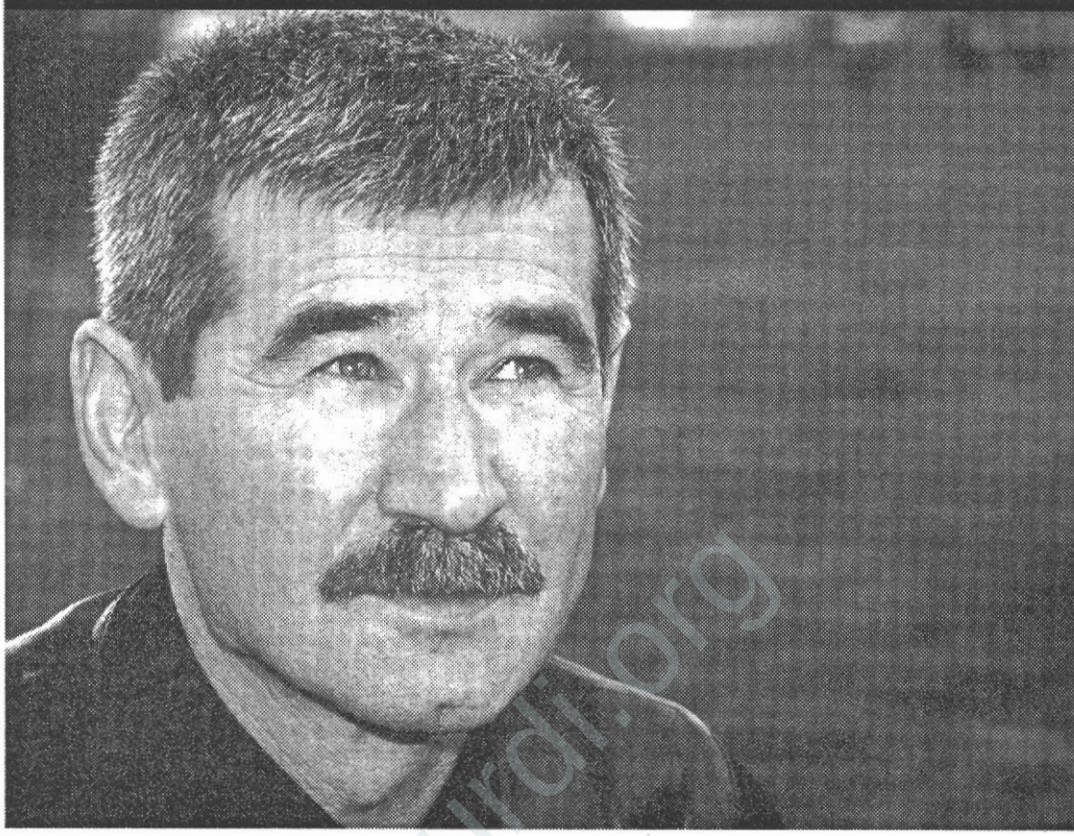

AHMET TELLİ İLE "BARBAR VE ŞEHLÂ" ÜZERİNE;

Gitmek daima bir itirazdır

NESİMİ ADAY

Çoğumuzun barbarlara ait bir dağarcığı vardır. Fakat şehlâ deyince sevgi ve saygı karışımı bir refleks gösteriyor ve sanki ötesine geçemiyoruz. Barbar ve Şehlâ adlı şiirinizin ilkinde şöyle dizeler var: "Anka'nın beni bıraktığı yerde/ Barbarlara rastladım, en çok/ Seni andırıyordu incelikleri/ Seni ve senin şehlâ duruşunu." Yahut şu dizeler: "Şiirse şehlâ sesine benziyordu/ Yani yalan yani bir kara zulüm/ İnceliğin barbar duruşu belki..." Bize şehlâ'yı; şehlâ bakışı, duruşu ve şehlâ isyanı anlatabilir misiniz?

Çoğumuzun barbar'a ilişkin dağarcığını dolduranın resmi tarihin paradigması olduğunu yahut sözlükler olduğunu söyleyebilirsiniz herhalde. Buna göre barbar denilince, "uygarlaşmamış", "kaba", "zâlim" gibi nitelemelerle şekillenmiştir dağarcığımız. Yanlış değil, çünkü hemen bütün sözlükler bunları anlatıyor. Romalılar'a göre Romalı olmayan, Hıristiyana göre hıristiyan olmayan barbardır. Uygarlaşmanın temeline bunlar alınırsa dünyanın büyük bir kısmı barbardır ki zaten böyle biliniyor. Öyleyse bizim de bir sözümüz olmalı. Dilin fonetiğine şiirin müdahale hakkı, bana barbar'a ilişkin aklı duraklatma hakkını vermelidir; bunu bir aklı tahrip etme, ya da sanat tahripçiliği olarak değil de fonetiğe müdahale olarak düşünmek gerekiyor.

www.arsivkurdi.org

Şairin paylaşımcı özelliği, sözün de paylaşılmasına yöneliktir. Yani şairin, egemenliğin bir mercie bağlanmaması isteği ile dinlerin egemenlikçi özelliği çatışkılıdır.

Kavramı deşimliyor, bunu yaparken de öznelliği kullanıyorsunuz gibi...

Ne sakıncası var bunun? Kavramın verili çevriminin, zihnimizdeki algı uzantılarına kurduğu baskıya karşıduruş şiirin hakkıdır.

Peki şehlâ'ya gelelim.

Şehlâ için de sözlüklerin yaklaşımı birbirinin aynı. Gözün bakma biçimi... Koyu mavi elâ göz. Yahut, kusurlu sayılmayacak göz, gibi tanımlar yapılmıştır hep. Bir kusur "sayılmama"sını kim belirlemiş? Ona bu sevecenliği kim bağışlamış? Kusur da ne? Kusurlu olmayan gözlerin bu dünyayı görme biçimine benim bir itirazım var. Bu itirazımı elimdeki imkânlarla kullanırım ve kullanıyorum. Belki sözlükleri aradan kaldırmalıyız. O zaman şiirin bizi çağırdığı alanlara girebiliriz. Bu bakımdan, şehlâ'nın göz ile ilişkilendirilmesinin yeterli olmayabileceğinden hareketle, reflekslerin, edimlerin minör duruşunu veya yürüyüşünü sezme şansımız ortaya çıkar. Barbarizm mi bu? Olsun varsın. Mümkünsüzlüğe karşıduruş kimi zaman, kimi yerde majör değil, şehlâdır. Sesin, duruşun, büsbütün insanlık hallerinin, sosyolojinin dillendiremediği alanlarda kendini gerçekleştirişi...

Kavramların çağrıştırdıklarını oldukça öznellikle ve yeniden kuruyorsunuz.

Kavramların çağrıştırıcı yanları kalmış mıdır acaba? Bu dünya onu bırakmış mıdır bize, sanmıyorum. Şiir yazıyorsam, şiirin bana tanıdığı barbarizmi kullanıyorum diye düşünüyorum. Kaldı ki, bu söyleşide yalnızca ipuçlarını sergiliyorum. Yani isterseniz sözlüksüz, dilsiz yaklaşın metaforlara, demek istiyorum. Oradaki grilikler bir yüzleşme imkânı sağlayabilir.

Gri nokta? Belirsizliğe bir yolculuk mu öneriyorsunuz? Şöyle sorayım daha doğrusu: Freud, insan ruhunun derinine indiğinde, kendisinden önce bir şairin oraya vardığını söylüyor.

Freud oraya indiğinde, belki kendinden önce oraya ulaşan değil de, orada zaten var olan şairle karşılaşmıştır. Psikoanalistlerin sezgilerini sanatın da kırbaçladığına ilişkin kimi yazılar okuduğumu anımsıyorum. Yıllar önce Rasim Adasal'ın dostlarıyla bir sohbetine tanık olmuştum da, bu bilim insanı, yargı yahut vargılarını en çok sanat eserleriyle anlatma yolunu seçiyordu o sohbetinde. Resim, heykel, şiir ve tragedyalardan çokça örnekler veriyordu. İnsanın iç yolculuğunda Orhan Veli gibi "Bilmezdim kelimelerinse kifâyetsiz olduğunu" dedirten şey, herhalde verili alanların kuşattığı zihnin, dille çatışkısıdır. Çünkü zihin sıçramalı, devingen, bütünleyici ve parçalara ayırıcı özelliktedir. Böyle olunca gerçeğin susturduğu, kekemeleştirdiği bir şair insanın iç dünyasında saklıdır ve kurduğu dil üst bir dildir, gelecekteki dildir.

Şiirdeki yaratma ediminden referansla, şairin tanrısal bilgiye ve yetiye sahip olduğu söylenebilir mi? Yine buradan hareketle, Şuâra Suresi ile şairler nitelendirildikleri düşüklükleri hakediyorlar mı?

Söz'ün iktidarla ilişkisine yönelmek istiyorsunuz herhalde. Evet, tüm iktidarların temelinde söz vardır ve söz, iktidarın başat aracıdır. İktidarı paylaşmak istemeyenler, sözün gücünü de paylaşmak istemezler. "Ben Hiçbir Şey Söylemedim" adlı kitabımın ilk yazısı bu konuya değgindir. Şairin Masalı başlığını taşıyan bu yazının ilk birkaç cümlesi şöyle: "Önce söz vardı ve söz, gücü yarattı. Peygamberler, sözün asıl sâhibinin Tanrı olduğunu beyân ederek, gücün, Tanrı adına kendilerinde bulunmasını istediler. "Yazı bu bağlamda sürüyor. Şairin paylaşımcı özelliği, sözün de paylaşılmasına yöneliktir. Yani şairin, egemenliğin bir mercie bağlanmaması isteği ile dinlerin egemenlikçi özelliği çatışkılıdır. Diğer yandan şairin İslâmiyet öncesi toplumlarda da egemenler tarafından dışlanması veya "yurttaş" sayılmaması örnekleri vardır. Eflâtun, "Devlet"inin dışında tutar şairleri. Başka bir örnek de şu: Kureyşliler, Muhammed Peygamber'e yine kendi inançlarından hareketle karşı çıkarken şöyle söylerler: (Maxime Rodinson'dan alıntıyla), "Halüsinasyon görüyor, belki de kâhinler, büyücüler, şairler gibi aşağı düzeyden bir cin ruhuna girmiş." Şairin aşağı düzeyden olarak nitelenmesine dikkat. Çünkü şair, kurulan egemenlikçi sisteme karşıdır, sözün gücünün egemene değil bütün bir insanlığa ait olmasını istemektedir.

İnanç ideolojilerinin şiiri kendi paradigmaları çevrimine alıp ehlileştirdiklerini söylemiştiniz. Peygamberin gazabına rağmen, ona inananlar da şiir yazıyorlar.

Şimdi bakın, ben kendi durduğum yerden düşüncelerimi söylüyorum. İnanç ideolojilerinin tümünün, şiirime egemen olmasını reddediyorum. Buna din de dahildir, köycülük, memleketçilik, Kemalistlik de... Düşündüğümü ne kadar gerçekleştirebiliyorum, bilemem. Her an bir Molla Kâsım çıkabilir karşıma. Çıkıyor da. Bindiğiniz dolmuşun ya da taşra kentlerindeki bir otobüsün arkasında "Hakimiyet Allah'ındır" yazısına rastlamanız her an mümkün. Bu inanç paradigmasının diliyle diğer inançların paradigması birbirinden farklı değil. Bir zamanların sosyalist sloganlarının

Mardin'de Ermeni, Hakkâri'de Keldani, Dersim'de Kürt, Urfa'da Ezidiyim. Ama Kafkas rüzgârının karlı kokusu Çerkez kılıyor beni.

bugün milliyetçi mukaddesatçı ideolojilerin dili olmasında şaşıracak bir şey yok. İkiyüzlülüktür bu. Ödünç alınmıştır ve içi doldurulamamıştır. İnanç ideolojisinin paradigması kuşatıcı, ezici, ehlileştiricidir. İnanç ideolojisine bağlananların bunu ayırdetmeleri pek zor; egemenliklerin birine bağlanıldığında diğerlerini reddetme imkânı da kalmıyor. Şiir böyle bir olgu karşısında teslimiyeti seçtiğinde manzume olup çıkıyor.

Bir makalenizde 'egemen kültürün, etno kültürü turistik zemine çekip orada asimile ettiğini' yazmıştınız. 'Uçurumda açan çiçeklere', güllere, gülistanlara ve de yaşadığınız coğrafyaya, dillere, dillerin ıstırabına... Bu derin ıssızlığa bir kez de bizim için dönüp bakabilir misiniz?

Etnisite olgusu bıçaksırtı bir olgudur. Saf bir etnisitenin kalabildiğine inanmak çok zor. Afrika'daki yahut Yağmur Ormanları'ndaki kabilelerin yaşamını kimi belgesellerden izliyoruz. Çoğunun üstünde Amerikan markalı giysiler, colalar, mekanlarında teknolojik aletler... Nerede kaldı etnisite? Bu insanların doğal kültürleri bitmiş. Politika, modernleşme, ekonomi gibi olgular etnisiteyi tüketen olgulardır. Böyle olunca etno kültürler turistik cazibeler olup çıkıyor. Ritüeller seyirlik, yerel motifler sanayinin ürettiği röprodüksiyonlar olup çıkmış. Bir zamanlar mazide olup da bugün onun yokluğuna, yokedilişine yakılan ağıtlar bir vicdandan öteye geçemiyor. Entelektüel vicdanla buluşan yanı da var bunun, buluşmayan yanı da. Dengbejlerin, halk ozanlarının bugüne taşıdıkları, saf bir etno sayılabilir mi, sanmıyorum. Sözünü ettiğiniz yazımda da belirtmiştim; bütün bunlara karşın etno duyarlılığa sahip bir entelektüel kuşağı var. Müzikte, edebiyatta arayışların sonucunu bekleyip göreceğiz.

Su çürümeye devam ediyor. Kentlilerin büyük korkusu 'barbarlar' görünürde yok. Sükûtun, zamanın en eski dili olduğunu söylerken kuşkusuz suskun kalmayı öğütlemiyor, ancak sükûtun bir olanak olduğu fikrini taşıyorsunuz. 'Gelecek bundan dolayı mı uzun sürermiş' yoksa?

Sorduğunuz soru benim cevabımı da içeriyor. "Gelecek", geçmişin yeniden ele geçirilmesine dayalı bir tarih sezgisi gibi geliyor bana. İçinde bulunulan hâlde ise su çürüyorsa, bugünü yarından başlayıp yaşamak, başka bir ifadeyle yarını bugüne çağırarak yaşamak gerekiyor.

1967 yılında Yelpaze dergisinde yayımlanan "Yıkık Öykü" şiirinizi bulduk. Yolun yarısı kadar bir zaman önce yazılmış vebu şiir, "Barbar ve Şehlâ"daki şiirlerin lirik tadını veriyordu. Lirizm, şiirlerinizde hiç eksilmeden sürüp giden bir özellik. Şairlerin, güzel söz ve ses arayıcıları olduklarını söyleyebilir miyiz?

Sözünü ettiğiniz manzume, elbette bugünkü bana bağlanabilir, bir sakınca yok. Lirik ile güzel sözü birbirinden ayıralım isterseniz. Güzel söz bilgeliğe, lirik ise doğayla uyumlu yaşamaya dayalı olarak yaşambilgisinden sızdırılanlar olarak düşünülmeli. Yazma serüvenimin 60'lı yıllara dayandığını yaşamöykümde belirtmiştim. O yıllarda kalan çoğu manzumemi ben dahi anımsamıyorum, çoğu kaybolmuş, çoğunu da kitaplarıma almamışım. "Barbar ve Şehlâ"daki şiirlerin lirik olarak nitelendirilmesinden müthiş bir tad alırım. Lirik olanın hiç eskimeyeceği, onun her zaman diliminde yeni renkler, yeni kokular edineceğine inanıyorum.

"Barbar ve Şehlâ"da 'Kabartay' ve 'Deli Tay' isimli şiirler Çerkesler'i anlatıyor. Trabzon, Varna, Ürdün, Lübnan sürgünlerini hatırlatıyorsunuz. 'Kavminin kendine olan zulmü/ İtikât, itimât ve itaât idi' dizeleri kuşkusuz tarihsel bir sürece işaret ediyor ve oradan da 'büyük çılgınlıklar'ın yaşanmasından bahsediyorsunuz. Biraz da buradan yola çıkarak sürgünleri ve göçleri konuşsak mı?

Aslında belki kendimi anlatıyorumdur. Sanatın nesnesi bazen özne gibi algılanabiliyor. Ben kendimi anlattığımı sanıyordum daha çok. Ama bu "ben", elbette nesneler üzerinden, tarih üzerinden, süreç üzerinden "ben" oluyor. İnsanın tragedyası mekân ve zaman ile somutluk kazanıyor, görünür kılınarak algılanabiliyor. Çerkesler'in 19.yüzyılın ortalarındaki tragedyasına bir tarihçi olarak bakmıyorum. Tarih daha soğukkanlıdır, daha çok tanımlayandır. Oysa ben bu tragedyaya canımın yandığı yerden bakmayı deniyorum. Öyle olmasaydı, "Camiden uzak duran ozanın/ Kafkas'tan getirdiği Tha'ya da/ Eyvallah etmeyişi bir daha" diyebilir miydim? Çünkü tarih böyle olmadığını söylüyor. Senin de vurguladığın gibi "İtikât, itimât ve itaât" üzerine kurulmuş bir tragedyaya tanıklık ediyor tarih. Şöyle söyleyebilirim; Mardin'de Ermeni, Hakkâri'de Keldani, Dersim'de Kürt, Urfa'da Ezidiyim. Ama Kafkas rüzgârının karlı kokusu Çerkez kılıyor beni. İnsanın doğayla uyumunu bozan ne varsa, bir keder ırmağı olup tragedyaya dönüyor. Göçler yahut sürgünler insanlığın o güne kadar kazandığı güzellikleri yokediyor. Diller kayboluyor örneğin, biraz önce sorduğun etnisite bir kez daha yokediliyor. Göçe zorlananın gözündeki ışık söner, neşesi kandilsiz bir gece olur. Bu kişiye anlat derseniz, neyi anlatacak, elbette yaşadığını. Bir coğrafyanın tetik boşluğudur sürgünlük yahut göç. O tetik boşluğunu

tarih yazıcıları nereden bilecek; dönüp şiire, resme, bütün bir sanata bakılırsa kavranabilir bu tetik boşluğu. "Kalbimi vatanıma gömün" sözünün o müthiş yangınını elbette herkes kavrayabilir, ama bir sürgünün kavradığına eklenecek yine de birşeyler var.

Bir coğrafyanın tetik boşluğu'ndan, barbar ve şehlâ'ya, şeb-i yeldâ'dan zeyl'e varan bir 'derin' izlek var kitapta. Özellikle zeyl sözcüğünün bölüm başlığına çıkarılması varoşsal bir duruma mı işaret?

Zeyl, varoşsal bir duruma değil, şiirimin serüveni ile yaşananların çakıştığı an'lara bir bakış sağlasın içindir. Bir esere "devam" anlamında eklenen zeyl, kimilerince bir iç dökme, her şeyden elini eteğini çekme,yahut, vasiyet gibi algılandı. Şiir okuma kültürünün bu kadar geri olduğu hiç aklıma gelmemişti doğrusu.

'Uzatırsan sözü yalana döner, ki söz bitti' diyorsunuz 'Veda' şiirinde. Okuyucu bu şiirden yola çıkarak, artık sizin şiir yazmayacağınızı sandı, öyle olmadığını söylediniz bir konuşmanızda. Şair veda eder mi? Son olarak 'gitme'yi anlatır mısınız?

Biraz önce söylediklerime devam edeyim o zaman. Çok bilinen bir söz vardı: "Anlatılan senin hikâyendir." Zeyl bölümündeki tek şiir buna işaret olmalıydı, olabilmeliydi. Belli ki olamadı. Bugüne kadar bana ulaşanlar, şiirin öznesinin şair olduğu yanlış bilgisinin sürüp gittiğini gösteriyor. Bak şunu da söyliyeyim, bir şairin gidişi öyle peygamberin hicretine falan benzemez; daha çok şeydir bu. Merkezde olmamak demektir ilk önce, sonra yaşananların altını çizmek, unutmamayı sağlamak, bir vicdanı yeniden işaretlemek demektir. Veda, bu bakımdan kimilerinin kendileri ile yüzleşmesine bir imkân, kimilerine ise şairinin taşlanacağı fırsattır. Herkese kolay gelsin

Gitmek mi? Veda şiiri bunu yeterince sezdirmiyorsa, Çocuksun Sen'deki "Gitmek"şiirinin şu dizeleriyle cevaplayalım soruyu: "Bir hançeri inceltip okyanusa daldırmak isteği/ / O kaos duygusu, aklın/ sarsıntılarla yorgun düşüşü/ Bilincin kamaşması/ /Bir büyü gibi saran/Ağrılar yumağı, kışkırtılmış düşlerdir// Şöyle de söyleyebilirim Veda'ın mısraı ile Gitmek daima bir itirazdır bu dünyaya. İtirazları olan bu yana gelsin...

"Barbar ve Şehlâ"
Ahmet Telli
Everest Yayınları, Kasım 2003, İstanbul

www.arsivalbum.org

elime batan yaşamak

Acılarımın neresinden başlasam
şehir kudurmuş köpek gibi
bakar gözlerime
her kaldırım acımasız
her vitrin düşük yapan kadın
bomboş
direnişim kafesimden düşer

Ve ne zaman söz etsem sevmeden
cezalı bir ebeyim artık
dokunur bütün eller yüzüme

İçimde al bir alaz
kısa ömürlü gül
dikeni hep elime batan yaşamak
sancısı bende saklı sevi
tırnaklar ellerimi
ellerim yanlışa gider
bir idam gömleğidir giydiğim
elimde yürekleri bin parça kadınlar
kadınlar ki hep sitemkar

BURHAN GÜNDOĞAN

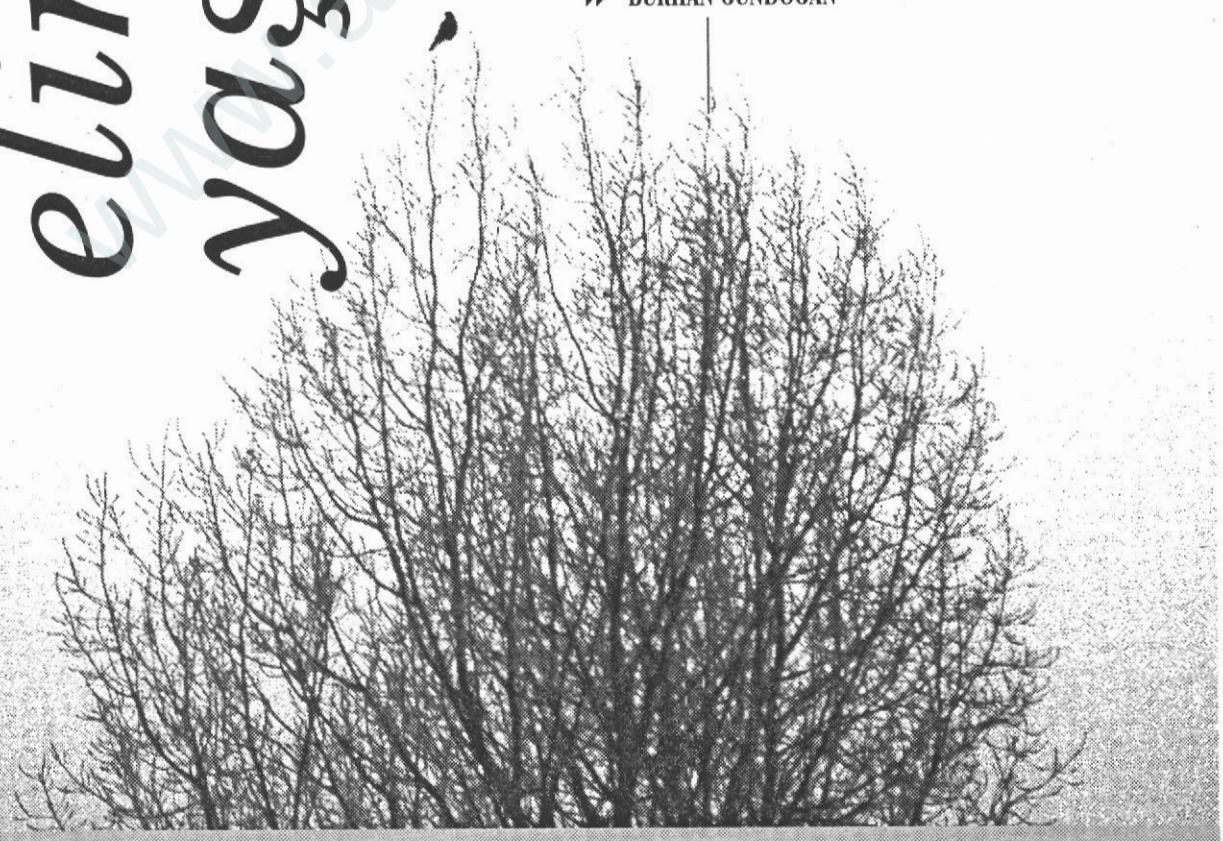

www.arsivkurdi.org

-h(ergül)'ün acısı yüreğindedir-

h(ergül) kendi dalında asılmaktadır
ve yüreğinde kendi kanının acıması yaşamaktadır
saatler sayılıdır
sayılıdır kelimeler
ve aşkı tekrar eden tekerlemeler
yine de kendi hüznü kendi kanındandır

▸▸ CİHAN MALHATUN

kanının acıması yüreğinde yaşamaktadır
zemheri saatleri doldurmak
içten içe dondurmak
bağrını
"yine de donduramazsın sen
yüreğimdeki ağrımı"

oysa basit bileşkeler
yoğun işkencelere dönüşür
tıpkı dans ederken öpüşmek
sonra efsaneye dönüşmek
gibi

yine de acısı kanında
kanı yüreğinde
yüreği bağrında
bir işkence gibidir

h(ergül) ağrılar taşımaktadır dikenlerinde
ve batmasını istemez kimselere
yine de beceremez
ve akmasını istemez yüreğine
yine de beceremez
akmıştır bir kere aşkın zehri gülün derenine

(ve gülün durması kendi dalında
ayrı bir işkencedir
ayrı düşmüş iki dal arasında)

www.aslivarlik.org

BİR CÜMLE BİR YAŞAM

Mı kilitê kou kerd vindi

▸▸ RENGÜL RENGÜLLÜ

Mikail Aslan, Kalan Müzik'ten çıkan son albümü "Kilitê Kou' ile yine kulağımıza farklı bir melodi fısıldıyor. Sadece albümünü elinize alıp, önce bütün şarkıların tek tek hikayelerini, sonra 1930'lı yıllara ait ressimlerle bezenmiş birbiriyle yarışan besteleri okumanız bile yetiyor çoğu kez. Aslan, kulvarında kendi adını unutturmamaya, notalarını dillerden düşürmemeye, biz de onun o güzelim parçalarını yüreğimizden sökmemeye kararlıyız galiba!..

Siz bu coğrafyanın çok uzağında olmanıza rağmen, Dersim ile ilgili bu kadar çok ürün ortaya çıkarmanızı neye bağlıyorsunuz?

Ben on yaşımdan itibaren Kayseri'de büyüdüm; Munzur Suyu'nu, Düzgün Baba ziyaretini sadece resimlerden tanıyorum. Böylesi bir durumda; herhalde benim için ulaşılmaz bir sevgili oluyor bu topraklar. Sürgün bizde "batı" demektir; "ğerb" ya ada "garb" bundan türeme olarak "ğeribistan" yani ülkesini terkedenlerin yaşamak zorunda kaldıkları yabancı ülke... Dikkat ederseniz ben hep daha uzak "ğeribistan"a yol almışım. Bu da çok büyük bir tutkuya dönmüş.

Dersim kültürünün yazılı bir geleneğe dayanmaması ve yok olmayla yüzyüze bırakılmış bir dile kendi sanatçılarının bile değer vermemesi, üretkenliği zorluyor mu?

Hayır, başlangıçta ben daha çok bu müzikle duygusal bir bağ kurmuştum bunun karşılığı da vardı. Mesela 19-20 yaşlarında bestelediğim "dayıkama ustara" (grup munzur) adlı parçayı; İstanbul'da bir deniz kıyısında, İsveçli bir kadından veya Mahsun Korkmaz Akademisi'nde çeşitli insanlaradan duyuyordum. Yine "şiye" (grup tohum) parçası da aynı. Bu insana çok cesaret veriyor, kendimi bütün yıkıntılar, alt üst oluşlar içinde arayan hazine avcılarına benzetiyordum.

Hiçbir inançta olmayan tanrıya isyan etme olayını, "dê bê wayiro" adlı parçanızda ele almışsınız...
Dersim'linin tanrıyla dialoğunun bir başka biçimini sunuyor. Bu dialogda, Dersim'linin tanrıya yalvarmak yerine, ona sitem edip kızması var. Kendisinin düştüğü darlığı, başkalarının haram yemesine bağlıyor ve tanrıya, bu haksızlığa müdahale etmediği için kızıyor.
Dersim kültüründe, sadece tanrıya ibadet edip yalvarmak yoktur. Tersine, nasıl ki imparatorluklara korkusuzca kafa tutmuşsa, keza tanrıya da kafa tutar. Tanrıya kızar, beddualar eder, hatta küfür eder. Halkımın kültürünün otantik bir yanıdır bu. Abümün bütünlüğü içerisinde bu parça olmalıydı.

Dersimli sanatçılardan bazen Kırmancki deyiş istenir.. Ama bu konuda çok sıkıntı var.. Doğumdan ölüme bir ömür bu dili konuşan, ibabetini, ağıtını, aşkını bu dil ile yapan Kırmancların deyişlerde Türkçe kullanmalarını neye bağlıyorsunuz?
Alişêr Efendi'nin (roye xo sad .bo) deyimiyle "1300 yıldır ehl-i sehavet... 12 imamın nişanı dersim" yani 1300 yıldır kızılbaşlığın nişanı (simgesi- işareti) olan Dersim'de Türkçe'nin en fazla yüz yıllık tarihi var diyelim. 1200 yıldır Dersimliler hangi dille ibadet ederlerdi? Size tuhaf gelebilir ama benim annemle babamın dinleri ayrıdır. Babam bir dönem şehire gitmiş hafızası biraz manupule edilmişti, ben bazı Türkçe deyişleri ondan duyardım, o daha çok bektaşi idi. Fakat annemin ışık, güneş, bulut, yıldız, ay vb üzerine yığınlarca duası var ki, o antik mezopotamyalıdır. Duaları hep zazacadır. Görüldüğü gibi manupule olan var, bir de orjin olan var. Ben birçok kayıt dinledim, zazaki ve kurmanci deyişler mevcut, lakin bu kayıtlar ve pirler sınırlıdır. Bize çok azı ulaştı.

İbranice çok az insan tarafından konuşulurken, kurtarıldı ve bir ulus-devlet dili oldu. Sizce Kırmanclar da böyle bir dönüm noktası yaşayamaz mı?
Bizim halkımızın kendi dilleriyle olan bağının çok kırılgan olduğunu biliyoruz. Çoğu için de bu dil uğraşmaya değmez. Bu durumda böyle bir dönüşümden bahsetmek abartılı olur. Fakat bu dilin ve kültürün (ben buna genel olarak ruh hali diyorum) elit de olsa belli bir grup tarafından hem geliştirilmesi hem de arşivlenmesi mümkün. Yani en önemlisi dünyanın neresinde olursa olsun kendi ana dilini unutmuş bir insanımız, kendi kimliğini merak edip araştırdığında ona kaynak yaratmaktır asıl olan. Bu gerçekleşirse bir şans doğmuştur demektir.

Kilitê kou.... Bir çok yerde haber oldu, yazıldı çizildi... Ama siz kasete okuyunca müthiş bir etki yarattı.. Müziğin sihiri bu olsa gerek.. Ne diyorsunuz?
Ben de Cemal Taş'ın yaptığı röportaja borçluyum, sağolsun. Evet bazı imgeler var, bütünü anlatmanın anahtarıdır. 1938, kırım, idam vb. bu acılı tarihi günlerce anlatmakla

1200 yıldır Dersimliler hangi dille ibadet ederlerdi? Size tuhaf gelebilir ama benim annemle babamın dinleri ayrıdır. Babam bir dönem şehire gitmiş hafızası biraz manipüle edilmişti, ben bazı Türkçe deyişleri ondan duyardım, o daha çok bektaşiydi.

www.arsivakurdi.org

Batı ve doğu müziği arasında ritimsel ve makamsal benzerlikler çok değil. Ben tam 3 yıllık bir çalışmadan sonra yabancı müzisyenlerle bu dengeyi kurdum. Çok zorlandık fakat başardık diyebilirim.

belki aktaramazsınız fakat bir cümle bütün yaşanıları bir film şeridi gibi göz önüne seriyor. (mı kilitê kou kerd vindi). Müzik tabiki bütün sanatların şah damarıdır, bundan dolayı da etkili olduğu da söylenebilir.

Albümlerinizde dikkatimi çeken bir nokta daha var. Müzik doğu ile batının sentezi, müzisyenlerlerin birçoğu da yabancı Kırmancki ile batı müziği arasında ritimsel açıdan bir benzerlik söz konusu mu ki, böylesine müthiş bir uyum sağlanıyor. Ya da bu kültüre yabancı olan müzisyenlerle çalışmanın zorluklarını yaşıyor musunuz?

Batı ve doğu müziği arasında ritimsel ve makamsal benzerlikler çok değil. Ben tam 3 yıllık bir çalışmadan sonra yabancı müzisyenlerle bu dengeyi kurdum. Çok zorlandık fakat başardık diyebilirim.

Web sayfanızdaki ziyaretçileriniz ve Dersimdeki hayranlarınız memleketinizi ne zaman ziyaret edeceğinizi merak ediyor, sizin böyle bir planınız var mı?

Bunu ilk olarak derginiz aracılığıyla ile müjdeliyorum. Bildiğiniz gibi ben bu sene konservatuarı bitiriyorum. Okuduğum bu okul üzerinden çok güzel bir gelişme oldu. Yani benim için bir mucize... Bu yıl Mainz Devlet Senfoni Orkestrası bir konser verecek, bu konserde Beethoven ve Haydn'in eserleri yanında bir de bana ait " Munzur'un Kaçışı " adlı parça sergilenecek. Bu parça son albümde var fakat parçanın 20 dakika sürecek orkestrasiyonunu tanınmış Alman Komponist Fischer Münster ile birlikte hazırlıyoruz. Düşünün bir zamanlar Sılo Qız'ın bir parçasını senfonize etmek istemiştim, işte şimdi ona çok yakınız. Bir projeden sonra (Heq ra' xer) döneceğim artık.

Uzun soluklu çalışmalarınızda desteğini aldığınız dostlarınız var mı?

Tabiki... Ama avrupalılar ve çeşitli yabancılardan daha çok ilgi ve destek aldığımızı söylemeliyim. Bizim insanlarımızın ancak yüzde ikisi kimlik-kültür kaygısı taşıyor. Maalesef çoğu halen bazı ideolojik kalıplar içinde bilinçsizce kendi coğrafyasının tarihini, kimliğini, dilini vs tahrip ediyor. Bazen kendimi yolunu şaşırmış bir kavmin bekes ozanına benzetiyorum... Mehmet Çapan, Mursaye Sılemani gibi.

"Saa Sure"nin tarihsel açıdan anlamını bizimle paylaşır mısınız?

1936 yılında Munzur Suyu kıyısında Dersim'in önde gelenleri toplanıp kendi inançlarını, kültürlerini korumak için Alişer'in deyimi ile "kızıl elma ve Zülfükare Mürteza" üzerine yemin içmişlerdi. Seyid Rıza bu yeminin tutması için büyük gayretler sarfediyor, hatta buluştukları mekanın (ev) yapısını bile değiştirip "daire" biçiminde bir mekan inşa ediyor. Çünkü çok gururlu olan büyüklerimiz bir köşeyi biri aldığında diyeri girmiyormuş içeri. Bu yapının yıkıntıları halen duruyor diyorlar.

Yeminden sonra bazı aşiretler hemen ankaraya telgraf çekip yeminden dönüyorlar alişer efendi şöyle resmediyor;

"ikrar verenler elmaya
zülfükar-ı mürtezaya
telgraf çekerler ankaraya
biz uymayız eşkıyaya"

işte bu zaman dilimi yitirdiğimiz andır. Bu anı sorgulayıp bozulan yemine çağırıyorum insanlarımızı... geçmişe dair vicdarırda birkaç iz taşıyanlara sığınıyorum.

De be wayiro, müziği ve söyleyeniyle albümünüzdeki en dikkat çeken parçaların başında geliyor. Bu parçanın kuzeniniz tarafından okunmasının özel bir nedeni var mı?

Oldukça beğendiğim bir parça. Müzikal üretimde sıkca biraraya geldiğim Ahmet Aslan, Kamer Söylemez'in şiirini oldukça güzel yorumlamı ve seslendirmişti. Ahmet'in o güzel sesi ve yorumuyla albümüme eklemem daha uygundu. Tarzı ve Tınısının farklılığına gelince; Ahmet'in duygularını taşıyan bir parça ve otantik. Onu güzelleştiren de budur.

www.dersiv.org

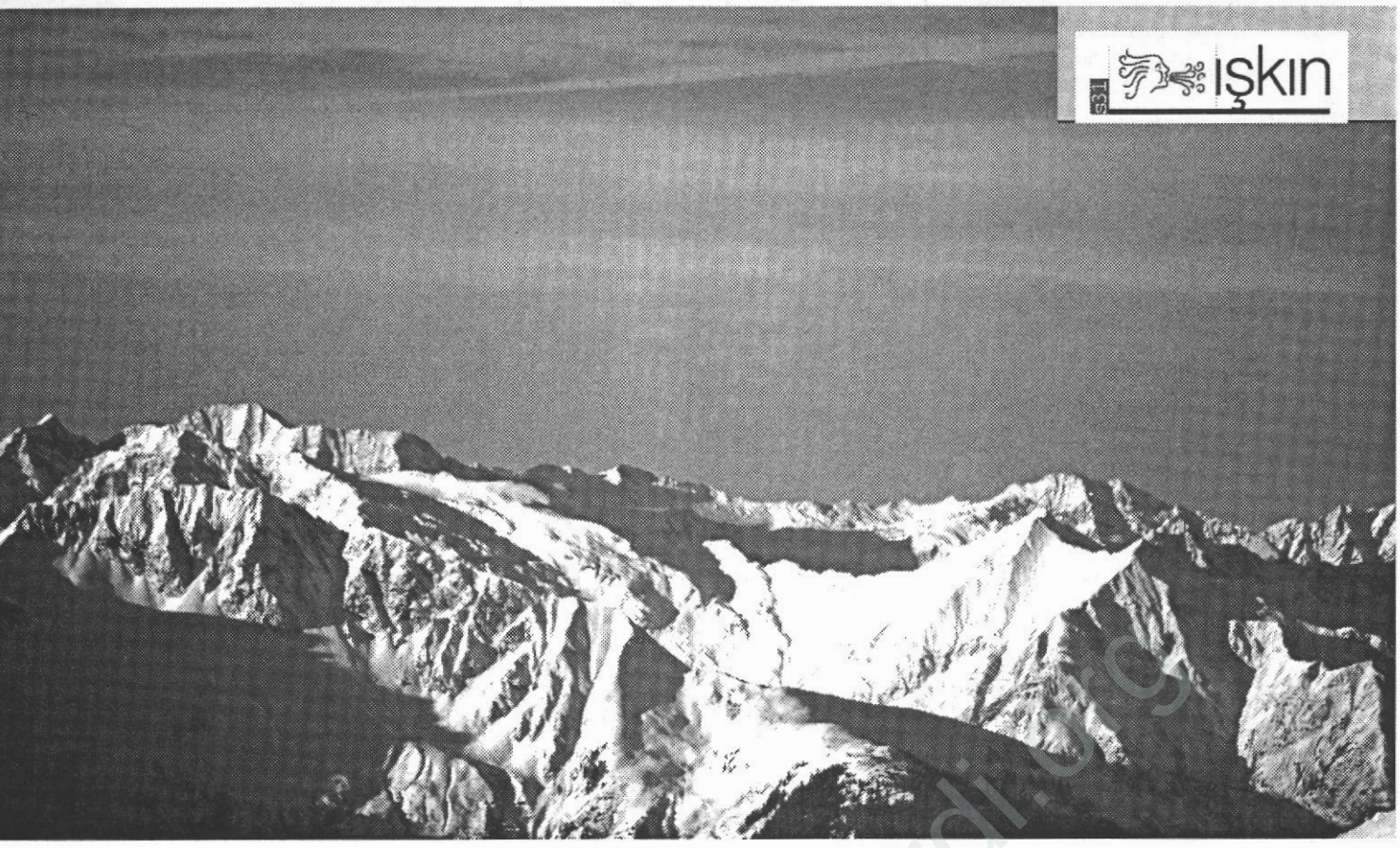

heywax

NECATİ TEYHANİ

sıma zonenê xevera sayê çutır hen darinavê we sona
peyê howt koudê zu suka be pırde roye zu bırayê cena
çutır hewn beno kılm senıko hen je pırpiıe çımi
sare sur vi, desmala saye gıreda nıka sare desîmi
ax biraye na hometê to gulvangê ho ca be ma guretê
cıgera ho to eve destunê ho senê hora veta, ne tometa
heywax bıra, ne na dina ca hen bêbexta, zê zura waxtiya

sıma zonenê zu dara qale sarê ho asmenra bive cıla
çutır bê mınete wertê mara heni demdiye gıne war şiye
hode berd axretê sire adıri bêvengiya gemê pukeleka vayi
piye mê vi o ustvera dare lew nay welêra kelê ho birna
postia ho nero kemerê cerexnê tek zu reyê ontê cigara
cigera ho to eve destunê ho senê hora veta, ne tometa
heywax piye mê, ne na dina ca hen bêbexta, zê zura waxtiya

sıma zonenê tij ke demdiye şiye çutır zu mua kore
son u sodıri eve sin u siwani halenê ho kena saye
mua mê viye, aye wanıt gıle koura je pepuge sare şayi
gegane cı ra gulvangi kerdi gegane cıre hers biye
hestır kerdi ve war je awa muzuri onciayi çımura vind bi
cigera ho to eve destunê ho senê hora veta, ne tometa
heywax mua mê, ne na dina ca hen bêbexta, ze zura waxtiya

sıma zonenê çutır mordemê yeno sera poncesiye
resmı vıraşti ye wesiye zırceniya ho heni vind biye şiye
sodırvi je tiji kou sera vejiya sano bêveng onciyo şiyo
waxt amo xatırê ho wazeno vengê ho gosune mê nino
bıraye raştiye mıra çiye vaze sebi o vengê birayiye
cigera ho to eve destunê ho senê hora veta, ne tometa
heywax piye mê, ne na dina ca hen bêbexta, ze zure waxtiya

www.rsn-kurdi.org

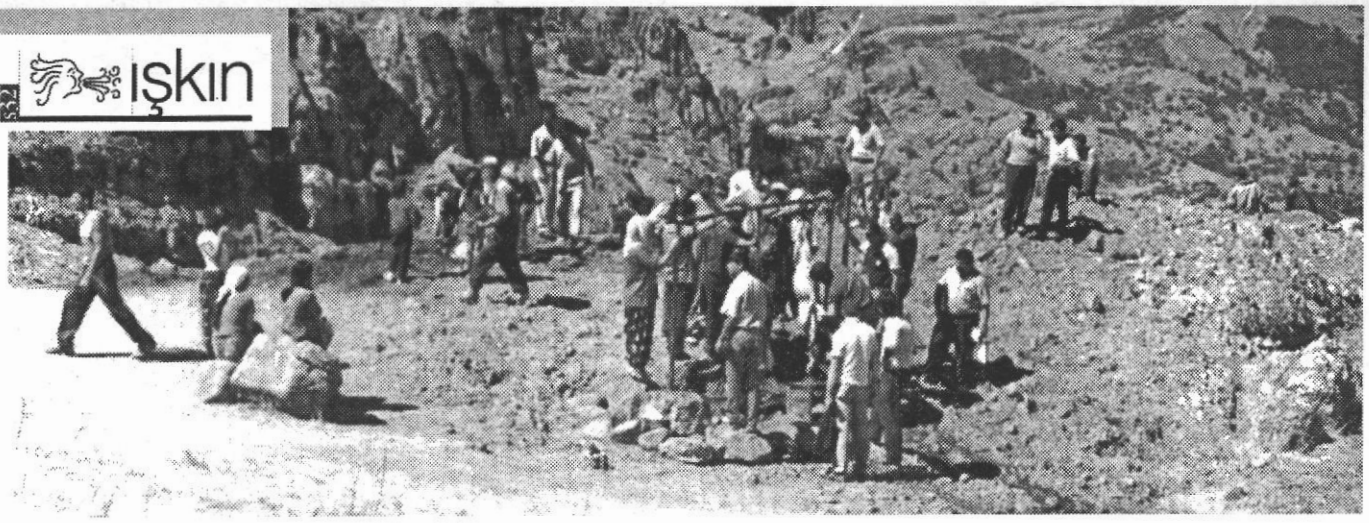

'DERSİM İNANCI' DİYE BİR İNANÇ VAR MI?

METİN AKTAŞ

IŞKIN dergisinin dördüncü sayısında Munzır CÖMERD' in Almanya Dersim Cemaatinin, Köln'de düzenlediği Dersim Haftası'nda yaptığı konuşmanın bir kısmı yayınlandı.

Dersim'de doğmuş, büyümüş, yaşamış bir insan olarak romanlarımda Dersim insanını, yaşamını, kültürünü anlatan bir yazar olarak Munzır CÖMERD' in ileri sürdüğü savlar beni hayal kırıklığına uğrattı: Munzır CÖMERD'in ileri sürdüğü savları Dersim'le, Dersim insanının yaşamıyla, kültürüyle, inançlarıyla yakından uzaktan alakası olmayan, Dersim halkına zarar veren hayal mahsulü, doğrusu işin içinde Almanya Dersimliler Cemaati olmasaydı üzerinde düşünmeye, tartışmaya değer görmezdim. Çünkü Munzır CÖMERD'in ileri sürdüğü düğünceler yeni değildir. İktidarlar, sağcılar yüz yıllardır Dersim halkı için aynı şeyleri söylüyorlar, onları kötülüyorlar, özgürce ibadet etmelerine, ibadetlerini ana dilleriyle yapmalarını engelliyorlar, Dersim'i ekonomik olarak geri bırakıyorlar, kıyımlardan geçiriyorlar, sürgüne gönderiyorlar. Beni düşündüren asıl şey kuruluşunun temel amacı ekonomik olarak geri bırakılmış, kültürü, dili, inançları baskı altına alınmış Dersim halkının yaşamını, kültürünü, inançlarını tanıtmak olan Almanya Dersim Cemaati de böyle üzücü bir konuşmanın yapılmış olması.

Şimdi Munzır CÖMERD'in ileri sürdüğü düşünceleri ele alalım. "Dersim İnancı" başlıklı yazıyı okumaya başladığımda bir yazılım hatası yapıldığını düşündüm. Ama yazının bütününü okuyunca "Dersim İnancı" savının bir yazılım hatası olmadığını, yazarın Müslümanlık, Hıristiyanlık, Musevilik, Budizm gibi Dersim inancının da başlı başına bir inanç olarak belirttiğini okudum. Ve şaşkına uğradım. Bu yazıyı okuyan yüzlerce Dersimli insan da benim gibi şaşırmıştır. Çünkü bırak Dersim'de doğup büyüyen insanı, kısa bir süre Dersim'de yaşamış, Dersimli olmayan her hangi bir insan da bu düşüncenin hayal ürünü olduğunu "Dersim İnancı" diye bir inancın olmadığını, Dersim'de yaşayan halkın bir kısmının Alevi, bir kısmının Sünni, çok az bir kısmının da Hıristiyan inancından olduğu bilinir.

Munzır CÖMERD bu düşüncelerine hiçbir bilimsel, somut kanıt sunmuyor. Yörede hala canlı olan birkaç töreyi, gelenek, göreneği göstererek Dersim inancı fikrini kanıtlamaya çalışıyor. Yazımın ileri aşamalarında, Munzır CÖMERD'in delil olarak gösterdiği evliyalar üzerinde duracağım. Şimdi Munzır CÖMERD'in yazdıklarından birkaç paragraf aktaracağım: "Dersim İnancı" (Işkın Dergisi s. 4 sayfa 18.) "Dersim İnancında çok belirgin" (sayfa 19) "yaptığım açıklamalarda çıkaracağımız gibi Dersim inancının temelinde çok tanrılı bir inanç yatmaktadır." (Sayfa 19) Örnekleri çoğaltabiliriz. Ama buna gerek yok, zaten Munzır CÖMERD yazısında çok tanrılı Dersim inancını kanıtlamaya çalışıyor.

Munzır CÖMERD, Dersim inancı diye bir inanç türetilmekle yetinmiyor, kendi yarattığı ütopik Dersim inancını, çok tanrılı bir inanç olduğunu ispatlamaya kalkıyor: "bilindiği gibi Dersimliler Duzgın, Xızır, Khures, olarak adlandırdıkları ulu tanrılarını ve bunların yanında Wayire Mali (hayvan tanrısı) dedikleri, Wayire Çeyi (ev ve aile tanrıları) dediklerini de kapsamına alan Der-

www.dersimkurdi.org

sim'e özgü inançlarını "İtiqate Kırmanciye" "İtiqate Dersimi" diye adlandırılan, biz de buna şimdiye değin olduğu gibi "Dersim inancı olarak çeviriyoruz" (sayfa 19), "yaptığımız bu kısa açıklamalarda çıkaracağımız gibi, Dersim inancının temelinde çok tanrılı bir inanç yatmaktadır. Bu inanç bu gün de hala Dersimlilerin yaşamına yansımakta ve yaşamakta." (sayfa 19)

Verdiğimiz alıntılarda da görüldüğü gibi yazar yazısında iki şeyi ispatlamaya çalışıyor: birinci savı "Dersim İnancı" bir inanç olduğu, ikinci savı ise "Dersim İnancının çok tanrılı bir inanç olduğunu, Xızır, Khures, Duzgın'ın Dersim inancının tanrıları olduğu...

Önce Xızır'dan başlayalım. Bilindiği gibi Xızır yalnızca Dersim'de yaşayan Alevilerin inandıkları bir melike değil. Anadolu'da Mezopotamya'da, ön Asya'da yaşayan farklı inançlarda halkların hemen hemen hepsinin yaşamlarında, inançlarında yer alır. Dersim'de yaşayan alevi Kürtlerin, Sünni Türkler ve Kürtlerin yaşamında Xızır önemli bir yer tutar. Ama Dersim'de yaşayan gerek Alevi Kürtler'de gerek sünni Kürtler'de ve Türkler'de hiçbir insanının Xızıra tanrı dediğini duymadım. Xızır, Dersim halkı için bir melaikedir. Xızırın Dersim halkı için bir tanrı olduğu savı tamamen hayal ürünüdür.

Gelelim yazarın çok önemsediği Dersim halkının tanrı olarak gördüğünü iddia ettiği Khures ve Duzgın babaya: yazar Dersim'i ve Dersim imnsanını tanımıyor. Eğer tanımış olsaydı, Dersim halkının Duzgın ve Khures babayı keramet sahibi evliyalar olarak gördüğünü bilirdi. Dersim'de yaşayan insanların Khures ve Duzgın babayı tanrı olarak bildikleri doğru değildir: Eğer Munzır CÖMERD Khures ve Duzgın babayı tanrı olarak görüyorsa, lütfen bu düşüncelerin kendisine ait olduğunu, Dersim halkının inançlarıyla, kültürüyle ilişkisi olmadığını belirtsin.

Dersim'de evliyaların, ziyaretlerin, kutsal mabetlerin, kutsal mezarlıkların varlıklarına bakarak "Dersim inancı" adında çok tanrılı bir inanç türetmek, eğer bu düşüncelerin arkasında başka bir amaç yoksa, cahillikten ibarettir: çünkü evliyalar, kutsal mabetler, kutsal mezarlıklar, İslam dininin bütün mezheplerinde (şafi, Hanifi, Alevi, Maliki, Hambili, Şia ...) Hıristiyan dininde, Musevi dininde, Budizm'de, hemen hemen bütün inançlarda (aynı oranda olmamakla birlikte) varlardır. Evliyaların, kutsal mabet ve kutsal mezarlıklara saygı, tapınma yalnızca Dersim'de yaşayan halka özgü bir inanç tarzı olmadığı apaçık bir gerçektir. Eğer Munzır CÖMERD dinler hakkında özel olarak da İslam dini hakkında bilgi sahibi olsaydı, İslam dinine inanan halkların soyutta tanrıya inanmalarına rağmen, somutta insanların, tanrıdan çok, kutsal evliyalara, kutsal mezarlık ve mabetlere tapındığını görmüş olurdu: bu gün ülkemizin en gelişmiş kentleri, İstanbul, İzmir, Ankara gibi kentlerde binlerce insan kutsal mabetlere, kutsal mezarlıklara, kutsal evliya mezarlarına akın ettiğini görüyoruz. Ankara'da hacı bayram türbesinde bazen aynı anda on binlerce insanın toplandığını televizyonlarda izliyoruz. Eğer yazar yaşadığı kenti tanısaydı, Dersim'e komşu olan Elazığ Harputtaki kutsal evliya, kutsal mezarlık, kutsal mabetlerin sayısının yalnız başına Dersimdeki bütün evliyalardan onlarca kez fazla olduğunu görürdü. Üstelik buralara her gün binlerce insan uğruyor.

Kısacası bütün tek tanrılı dinler evliyalara, kutsal mabet ve mezarlıklara tapınmayı yasaklamasına rağmen, insanlar kutsal evliyalara, kutsal mezarlıklara, kutsal mabetlere tapınmayı sürdürüyorlar.

Munzır CÖMERD çok tanrılı bir Dersim inancını yaratmakla yetinmez. Dersim halkının ayrı bir ırk, ayrı bir halk olduğunu ispatlamaya kalkar. "Yalnız Dersimliller'de değil, Türkler ve Kürtler'de de bu görülüyor" sayfa 19, cümlede de görüldüğü gibi, yazar özellikle Dersim halkının Kürtler ve Türklerden ayrı göstermeye çalışıyor.

Munzır CÖMERD'in yazdıklarını okuyunca diyorum ki, acaba ben Tunceli'de doğup büyüyüp yarım asra yaklaşan yaşamımı Dersim'de yaşamadım mı? Acaba benim yaşadıklarım, yada ben bir gerçek değil bir düş müyüm?

Sevgili Munzır CÖMERD yukarıda da belirttiğim gibi, Dersim bir ulusun, bir ırkın bir inancın bir kültürün adı değildir. Değişik sınıflardan, uluslardan, inançlardan, kültürlerden insanların bir arada, iç içe yaşadığı bir coğrafyanın adıdır. Dersimliler diye bir ulus, bir halk, bir ırk yoktur. Dersim halkı sünni Türkler, Alevi ve sünni Kürtler, az sayıda da Hıristiyan Ermenilerden oluşuyor. Dersim diye bir ulus, ırk olmadığı gibi, çok tanrılı bir Dersim inancı da yoktur. Senin yazında anlattığın gibi Dersim halkı (eğer Dersim'i Hozat ve Ovacıktan ibaret görmüyorsanız) tekil değil homojendir. Eğer Dersim'i yeterince tanısaydın, Dersim'in Çemişgezek, Pertek, Mazgirt ilçelerinde önemli oranda İslam dininin sünni mezhebinden Kürt ve Türk kökenli insanların yaşadığını görürdün. Eğer Dersim halkının mutluluğunu ve refahını istiyorsak, Dersim'i sadece Dersim'de yaşayan Alevi Kürtler'den ibaret olmadığını, Dersim'de önemli oranda yaşayan sünni Kürt ve Türkler'in varlığını kabul etmek ve çalışmalarımızı, çabalarımızı buna göre yapmak zorundayız.

Duzgın ve Khures, bütün Dersim'i sembolize etmez. Sadece Dersim'de yaşayan Alevi Kürtler'in inandığı evliyalardır.

Sevgili Munzır CÖMERD, bilmiyorum bütün bunları hangi amaçla yazıyorsun! Eğer bunları yazmana sebep olan Dersim sevgisi ise, doğrusu böyle bir sevginin Dersim halkına çok büyük zarar verdiğini bilmelisin.

Dersim halkının geleceği aydınlanmada, çağdaşlaşmada, sanayileşmede, bireyin özgür yaşadığı, özgür düşündüğü demokratik bir toplumdadır. Unutma ki geçmiş geçmiştir. Khures'i, Duzgın Babayı çok sevebilirsin, buna bir diyeceğim yok, ama bugün elindeki asayla zemheri ayında ormanları yeşertmeye kalkman, hoş değil doğrusu.

www.iskinkurdi.org

dendarê kırmanciyê

MEHMET ÇETİN

heya, dendaro vanê
çeberê merdaynê
a ri ra vaci ez nia sıftıra
e kê teyna mandê na zeryam
xelê waxt; teyna, heya..

xelê waxt teyna nalee na zeryam
a ri ra mınetam çina merdaynıra
şiyam kılma a rocê ra tipa
sımıto mı ağuiyê xo
vindo mı hewnê xo, heya
kamo peyser amou kê ocara
a ri ra vaci ez nıka; nıka ra

e kê nu camat amou nia jû ca
sayidina theyr u thur dê vaci kê
khal u bela ra kes tesan nibi
vesan nibi kes cünê kırmanciyê dê
vılê çewtiyne çina i waxtê ra ber
mınetam a riroa dendariyam a ri ra

a ri ra vaci ez anca nia zerrê ra, heya

ez dendarê pi u pirbabê xuyio
vengi kılama hinao ez sayiro
vılem a ri ra lınganê hinou sero
sewa hinan ra sewla dana asmê
sodırê hinonroa na tica cımane mê
mınetê hinano ez dendarê kırmanciyo

dendaro e kê çeberê merdaynê
şiyam kılma e kê nacara tipa
geregu vaci ez anca nia zerrı ra
heya, decee na zeryam
teyna nalee xelê waxt
heya; xelê waxt, xelê

a ri ra zırcou ez nia dürra dür
a ri ra voray ni serê zê kemero
voray amay nia senê mê ser
bext u textê zeryam ser
berê henio na ra tipa
berê, ser u cimane mê ser

dendaro e kê çeberê merdaynê
heya, berê; ser u cımanê mê ser

sima

ALİ KARATAŞ

burada dizelerimle kanatlandığım
ölü zaman kuyularında
yaşamın hafızasını kaşıyorum
amacım derinliği kanatıp, konuşabilmekti
ve yeni renklerle çoğaltıp
adem ile havva masallarını
söylenmiş sözcüklerden çalıp zamana yazmaktı.

kanatlandıkça benliğim bu kuyularda
sır kuyularımda bilgi
hükmetti özleme bir hüküm gibi
şimdi
içimi de parçalayacak bir el bombasının pimini
çekercesine
zihnimi de dağıtmak istiyorum
sırdan doğup parçalanmış gerçeğimle
tekrar eder ölümlere çırpınıyorum
ve zamanı tanrı giyinik kitaplardan soyup yaratarak
tekrar ve tekrar doğurup öldürebilmek için
yeniden orada yaşananlar gerçek olmalı diyorum
yenilgilerden kalmış acılar diliyle
o kuyularda bir vakitler
bir kaç söz ya da arzu
ya da korku
ya da sevişmiş dudaklara ait gülücükler
yeni gerçekleri açıklıyor bu ana.
toz ve toz parçalayarak gezindiğim
bu sırrın divanını da
yeni kuyulara serpiştirip
içinde kaybolabilmeliyim diyorum.

www.arsivkurdi.org

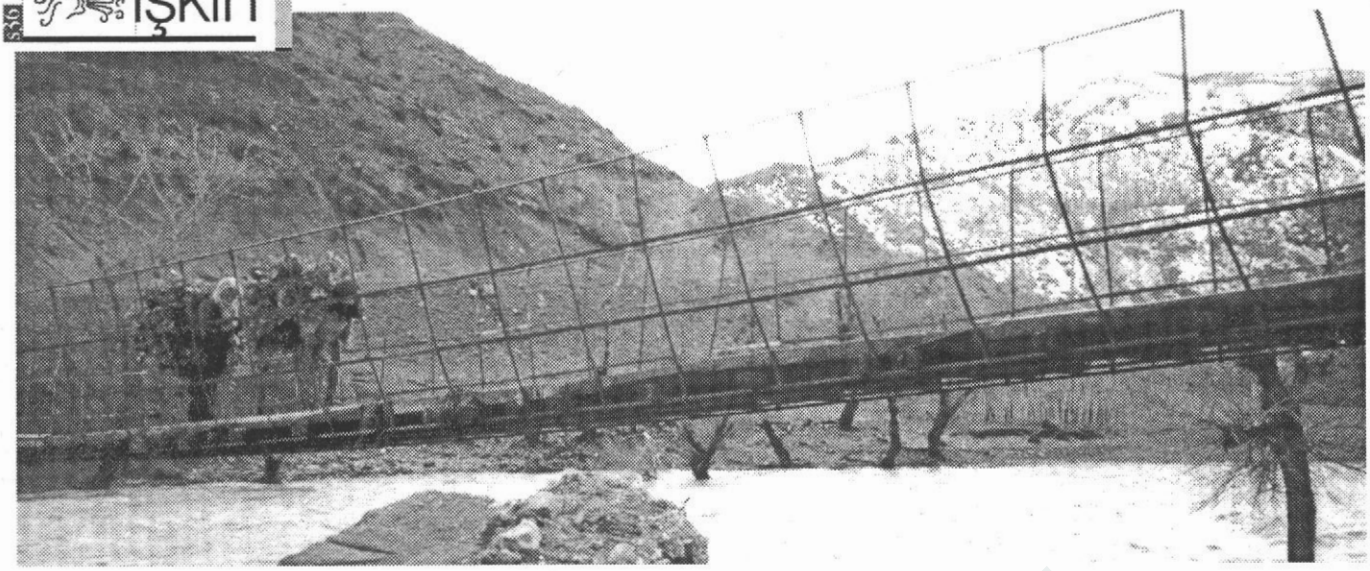

Tarê Kou Eke Ma Werdêne, Marê Seker u Servet Vi!

▶▶ HAYDAR BELTAN

EVÊ hêrs kotê zerre. Wuşira ke dest dera, evê a wuşire reyede hu dave hard ro. Vake:

"Ero honde ordım yeno, ça tenê leê hode na feqire nêdanê! Ez kokıma 38ine."

Mı ho-hode va, xêr ama, tı tam ki ama caê hu. Nisnê ru, cıra va:

"Naza çe tüyo, her daim bê so. Mademke, tu kokıma 38'iya, bê tenê de ho piya qesey bıkêrime!"

Wuşira destê hu reyna sanêra, amê cao ke mı mısna ra cı, uza nişteru. Ma endi hurdi ve hurdi qesey kerd. Bime dost.

Na nuste, mı qesekerdena kokıma 38'i ra ard meyda. Eke sımarê wes ame, mırê malê dinao!

Demenıza, kokıma 38'iya. Kounê Bor-Giniye'de biya pil. Namê cüamerdu tım darino we, çena Sılê Qoçiya. Ezbeta ho Bolkızunê.

"Ez Demenızo, pêra mı ra ki Bolkızu vanê, mordemê çe Cıvrail Ağay'me. Taye Bolkızu vi, taye Mamedu vi, a ma ki henivime."

Vake hurdi hurdi. Kokıma 38'iya hama, nıka bêkesa, feqira, kokıma de nêçara. Horê werte dera. Dewi ke kerdi thol, dıma ki Yimamşe ke merd, çıla hu şiya we, alange de mende.

Dina çevesayiye kami re manena ke! Dêwr, dêwro vıre niyo, vırende dêwr aslani fekte vi, nıka dêwr koto pısınge dest. Aslani pısınge ver vıle hu no ru. Tertele ra avê eke jü Sılê Qoçi ra bıvatêne; 'Dêwro hene yeno ke, aslan verê pısıngede vıle nano ru!' Sıleman huyêne vêrdêne ra şiyêne. U dêwr de aslani aslanêna ho kerdêne, pısınge ki pısıngênia ho kerdêne. Her çi hurendiya hode gıran vi.

Kokıma 38'i, cencêniya hode xırte viya. Koyê Demenu, lınge ve lınge ayera pers biyêne. Domanên de, bıjeki, voreki, aye dıma vostêne. Mal gau de ju olvozu qesey kerdêne. Tı vanê zonê jumini zonêne. Zerê hu ju gırmıke gireênê. Hurendiya hode deqê nêvınıtêne. Moru de, mılawunu de, mirçuku de, qılancıku de, zarancu de, vergu de, hesu de, kutku de jü wau bırawu viye. Rozê heliyê dormê dewe de yeno nat, sono dot. Reyê beno alçağ, reye beno ve berz. Vana, 'nu bêbext wunciya biyo ve vêsa. Hetê mı ser nino ke jü kêrge cıdi horê bero boro.' Vozena sona cao berz, veng dana heli vana; 'qedaê mı qedaê'm, eke vêsana bê hetê ma, kêrgade ma bıze hore bere buye.' Heli tenena fetelino, ovoro sono, beno vindi.

Endi biya çeneka ozove. Ama zeweji ver. Waxtê mêrdi kerdeno. Ciran, ki, maa ve pi ra ki, wazêne ke bızewejiyo. Rozê amê ke, maa Qemê Qıji çeverde kote zere, çeneka ozove de eve zereweşiye niada, ho hode va; 'tamam na veyva mına.' Lazê horê waste, moreke kerde vıle, kınci day pıra bedre. Jê nıkay qeyd-meyd çine vi. Çê ho ki gılê koy vi, warey vi! Her çi destevere amêne. Serre şiye serre ser, ju lazê ho ame riyê dina. Hata 38'i tam ses domanê hu amey dina. Jü hona cıcıkde vi, eve sureku merd. Esker eke ame koyê Demenu, çena ozove eve zor berda, qamçurê pısınge wasto, qamçure kêrge wasto, qamçurê kutıki wasto, qamçurê mal gau wasto. Yi ki naê ser, vêsnaene, têsnaene, serdustê hukmati vejiyê. Ae ra dıme, pêro qırr kerdê. Mêrdê ho Qemo

www.arsivakurdi.org

Qız ki, pesewe ra usto ra, eve olvozu piya şiyo cepe, reyna peyser nêamo.

Keşi hona hukmat nêdi vi, çıko, seneno nêzonêne. Hama ordiyê ho, wu dormu rao, kou rao. Xofê koto zerrê Xate, Haq bıçarno ra xêre. Sodır safaq ra ustara ho ser karê çeyi kena. Hona ke do nêsanıto, gêre adır wekero. Koli tenê ware ra düri navi ru. Şiye ke koli biyaro adır wekero, wuza ra du bısano, şêro vas biçino; hona reste koliu, nêreste, a ağır makney vengê ho vet, nêro wari ser. Dewe, warey wertê toz u mılametede mendi. A feqire ki hurendiya hode bolmıs biye, gınaêwaro. Bınê tiji de ke çıqa mende, hukmat tene ke bi sukut, dewıji amey diyarê meyıtu ke, feqire hawa bıne tiji de ramerediyaiya. Dewiji şi hini ra evê lastıki uwe arde sanê ri ra, amê ra hu. Uwe hini ra pê lastik arde. Xeyle mılet qırr bi. Destê daê ro meyitu nêkot.

Çımê ho bive pırê hêştiru. Kêsrete onte we, şiye waxto vırê amê. Dıma marê nia düway kerdi:

"Xızırê homete aye reyna werte niyaro. Ma diya, sıma mevinê. Sıma cêncê peyeni evê goyulê ho weşiya ho bıramê. Wayirê amrê xêri vê. Wayirê rıskê xêri vê. Azê sıma qutar vo!"

Adıro esto wertê Dersim, qediayıs nêzoneno. Xeyle mılet qırr kerd, taye kerdi top ovoro bêrdi, bêrdi ğerb. Ninu zononê ke, mılet pêro qırr biyo, iye ke berdê surgın, yi ki wuza qırr kerdê. Tam des seri kou de mendi. Wertê bırru de, wertê gêmu de, mığaru de, gılê kou de mendi. Hu dard we. Nêamey texeletê hukmati nêbi. Vanê, 'hora mıletê ma qırr bi, ma ki horê gılê kou de mıreme.'

Tam des serri vêrdi ra 38'i ra dıme. Postê ho bivi jü postê kuji. Seke kuzê kıstêne, poste ardêne rotêne, bivi jê yi posti. Yinu dıma xeyle milişi feteliye ke, pê bıjêre, sare purordêre, berê hukumati dêre ke, cırê aylığe vejiyo. Dina nia ki xıravıne viye.

Eke des serrê ho kerdi tamam, surgıne ke ovordo berdê, yi eke cêro çarnay we peyser ardi, u waxt hona amê texeletê hukmati biyê. Hama niadanê ke, her çiyê dinu kelepur biyo. Malê dinu, dewê dinu, çê dinu kami ke berdo, yinu nêdiyo, nêzonena. Endi hukumati ke berdo, aşurunê dinu ke berdo, aşurunê ceri ke berdo, nêzonena. Xeyle serri şiyê cıra, se serri ra vêrda ra.

Xori-xori kêsrete onte we. Dina nıka tenena rında serva daê.

"A dina ma diya, sıma mevinê!"

Vana. Tayê cay ki:

"A dina marê ceneteviyê, ciranê ma ciranê Xızıri vi. Ma zeuncê gay berdêne, nire nênero vıle, hengaji fiştenera cı, niyazê hu potêne, çılê ho fiştênera cı, berdêne niyazê ho niri sero kerdêne vıla, cıta ho heni ramıtêne. Ha-

Adıro esto wertê Dersim, qediayıs nêzoneno. Xeyle mılet qırr kerd, taye kerdi top ovoro bêrdi, bêrdi ğerb. Ninu zononê ke, mılet pêro qırr biyo, iye ke berdê surgın, yi ki wuza qırr kerdê. Tam des seri kou de mendi.

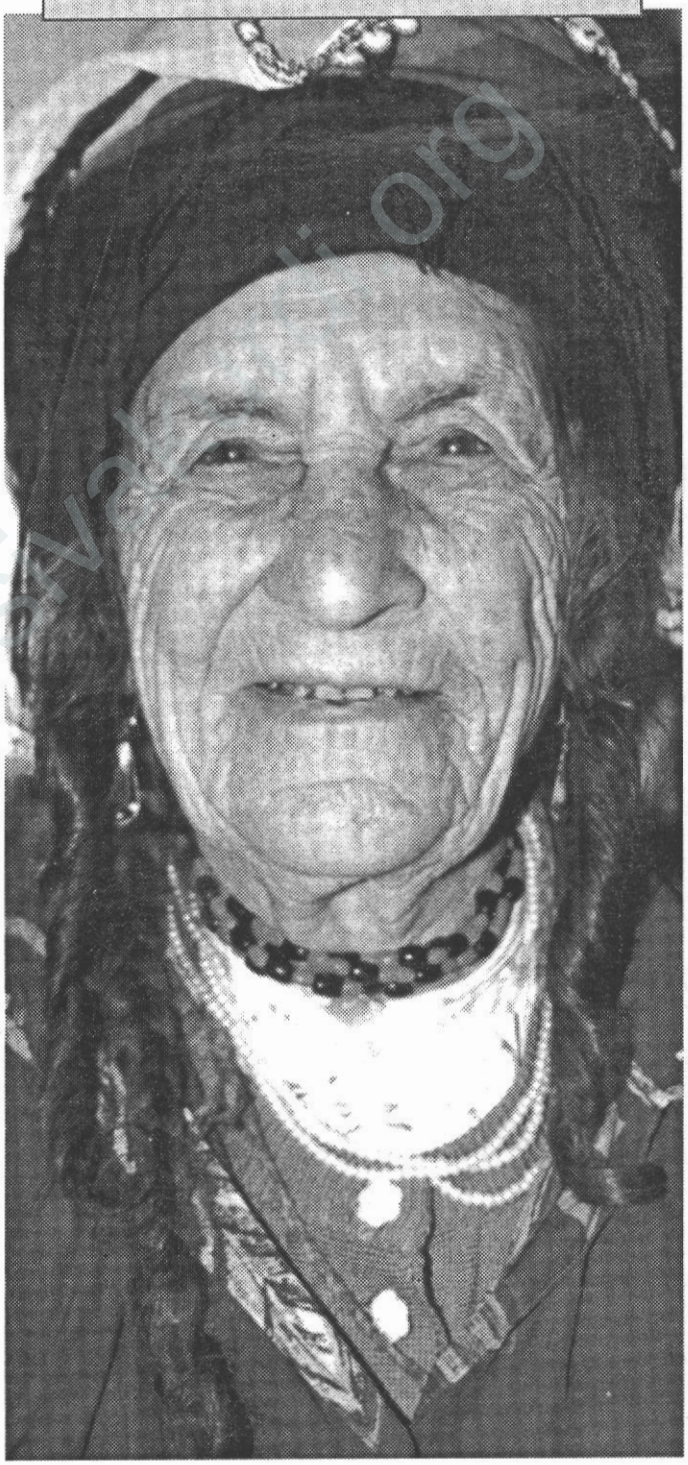

www.arsivakurdi.org

qi tede sıfre nênêru. Xızırê kou bi. Xızır mordemode nazliyo. İson ke dest bıestêne Xızıri, thol nêmendêne. Ma horê cıte kerdêne, motor çimi çine vi. Gaê ma ke çine vi, ciranu gay dênê ma, ma berdêne hêga ramıtêne. Waxtê cüni de vasturiya ma ke çine viye, ciranu vasturiyê dênê ma, ma berdêne hêga çınıtêne. Ma ki dênê ciranu. Ma ciran piya rınd vime. Haq ciranunê mara raji vo. Ma şindortofê jümin vime. Nıka her kês, dest nano ro canê ho ser."

Qul qul vi tavi. Cüamerdine biye, cüanikine biye. Retiyê cırê çineviye, unciya ki, a dina cırê wes amêne. Jê na waxti herçi çine vi, nêwerdêne, hama sarê ho dard we, jü cüanıke vake ke:

"Tarê kou eke ma werdêne, marê seker u servet vi."

Nêvınete, pêt pêt qesey kerd:

"Ma hêlüge ardêne gırenêne werdêne; ma boli werdêne; boli kerdêne bıne wele, zımıstu evê toraq horê werdêne. Ma zembul ardêne gırenêne werdêne. Ma horê kou ra vime, evê tarê kou bime pil, bıraê'm!"

Heşt tornê hu estê, çor layıkiê, çor ki nêyrikiê. Kes ki nıka cırê wayır nêvejino.

"Xızırê na Golê Çetuvo ke, a des u dı mordemê ke boverayê, yinu vo ke, verê adırê yinu de nüne. Horê her raê çê jüye de, a coru Kırmancê mayê butu, horê verê adırê jüyê de hu qutar ken. Perê mı çino, çê mı çino, daim peê çeverê quli de ro. Eke kınceviya ke, eke werdene viya ke, xêrê quliyo. Xızır mıletê mara raji vo. A cor pêro Kırmancê maye. Ez tırkki nêzonon, horê yi uza zonê mı zonêne son leyê dine, werte dine dero. Cor Dundıla, bovera ki Qelxerunê, têqarşi dêre, yinera ki raji vê, sımara ki!"

Va, çımê ho bi pır. Çımi ça pır nivê, waxto vırede, koyi butu yê daye vi; çê hu ki bi, mal gayê ho ki bi. Hirê-çor cay du sanıtêne. Bor-Giniye'de weşiya hu ramıtêne. Şiyêne Mısk, şiyêne Dolu Bava ware. Mal gay zof vi, deyray vi. Roz tenekê ru kerdêne arê. Yitikatê hu hurendi de vi. Weşiya hu evê raa hu ramıtêne. Vake:

"Ya bıra, ma şiyêne Harşiye, şiyêne Dolubava, şiyêne Ozızavdel, şiyêne Çet, verê Ozızavdel de Çet esto, Xızır tey biyo meyma. Ma horê şiyêne jiarunê hu. Ma pêsare hu potêne, berdêne tede kerdêne hurdi, kerdêne vıla. Ma eke qırva kerdêne, gêgane berdêne jiyare eke hirayiye viye; eke tenge viye ki, ma qırvanê hu kerdêne, têpiya goni kerdêne khoçıke, berdene jiyare de çıralığ nênê ru, goni nênê a jiyare ra. Ma, jiyarê ma Fadıl vi. Hukmat ke ame, ma endi jiyarê hu huviri ra kerdi. Ma niazê ho ki kerdêne vıla, honde ke hukmati ma qırrnêkerdime, ma çiyê merdu ki dênê. Na peê coy, her kes horo şi. Endi ma ne bese kerd çiyê merdu da, ne bese kerd yi meyiti dardi we. Theyr thuri hore hardi sero werdi. Nıka ke sonê Derê Laçi, a lınga keşi rast nêbena, astkunê meyitunê quli ra."

Tenê biyê ğayis, çımê hu dês ra mendi. Şiye koyê Demenu. Şiyê leyê Qemê Qıji. Pê dest guret, piya şi verê kêrtê Harşiyê, şi Goneyin; namê dewa dinu ra Goneyin vanê. Piya şi Bor-Giniye, şi Mazra, Kınesure, Boro Bıne, Boro Sere, Derê Alü, Derê Qemeru, Peyê Khêla, tek ve tek feteliye. Amera hu, mıde reyna niada:

"Qemo Qız eke kışiya, ez jüyê Khuresijide zewejüne. Namê hu Yimamşe vi. U ki emeliyat de bınê kardi de merd."

Vake. Na asme; asma Gağanuna. Waxtê Gağanu de dewi biyêne şen. Roze guretêne, merdu rê, çi dênê. Der cira biyêne top piya xeceliyêne. Niaz kerdêne vıla, mal sarebırnêne. Jü de çine vi, zırfeti kerdêne adır, der cira amêne werdêne. Vake:

"Rınd ke Gağani amey ra tu viri. Ma vırende, ru çarnêne afkin ra, nüa purüri, pusuri estêne adır, vatêne boê şero merdu reso. Nu verê 38'i vi. Nıka ne kês merdu rê çi dano, ne qalê merdu keno, ne ki ano werte."

Eke waxto vıre ra qal keme, zerê çımê kokıme bereqino. Na dêwr ra ke qesey keme, tenê bena ğayis, çımê hu dês ra manêne. Waxt de dewletiye viya, wayirê mal gau viya, wayirê kou viya. Nıka? Nıka bêkêsa, feqira, bê sıtara, kokıma 38'iya. Horê pars kena arê, her sewe jü çede bena meyman. Halê hora serm kena. Vana:

"Ma ule ke serm nêkon. Namê Oli vo ke, na hard mı qewul nêkeno. Namê Oli nameo de gırano ke, na wele, na torpağe mı qewul nêkena. Endi neçar mendu, fetelin. Mezbur fetelin. Têsa mendu, vıra mendu, warway mendu, bêlastık mendu, bêdolvende mendu; ma mı niada ke, heya endi werte rawu, serm-merm! Haq mıletê ma ra raji vo. Lokmeo ke qulê ma dano mı, muye vo, axrete de têreso, yê sata tenge vo."

Na qesura dıme, qese ki ard hukmati ser. Vake:

"Na hukmat çiyode rınd niyo. Wayirê ma, wayirê Kırmancu nêvejino. Boa Xızıri cıra nina. Xızır, jüyo de newe biya ro werte, cıra boa Xızıri bêro. Tene ramani vo, fıqari rê olvoz vo."

Qesê jü ki ard cêncunê ma ser. Tene çi ki cêncu rê va:

"Cêncê nıkayeni, tenê sarehuskiê. Qafika thola qesey kenê. Çiyê ke vanê, destêvera yi çi niyê. Ğelet meşerê, kêmere gırane vo, hurendiya hode vo. Kêmere ke gındırr biye, pısıqi cıra perrenê, bena senıke. Kemere ke hurendi de vo, wekawa, gırana. Eke cêr biye, bena tuxte. Cêr bena, bena senıke. Eve na qafa, thowa cıra nêvezenê, Haqê to vo. Haqê ma çino, ma Haqê ho roto werdo. Honde cêncê ma bi, honde mıletê ma bi, koti de mendi?"

Xeyle qefelnê kokıma 38'i. Aqıl sarera vet. Endi beso, endi beso. Derdu zof têra mekerine. Eve duwa kokıma 38'i bıqedeni. Na duawa ke kerde, yi pêroine vo.

"Xızır sıma xatırê Dundule sano! Xızır sıma xatırê hevunê rama Oli sano!"

korkuyorum

Yüreğimin en tenha vaktinde
Gözlerine uyandım
Varacak bir menzil ararken
Duygularım,
Gülün kırılışı düştü geceme.

Örselenmiş yaşanmışlığıyla
Ömrüme miras kaldı
Kanadı kırık bir aşkın izi,

Sevdalar yaprak dökerken,
Şafağıma ayaz düşürür
Gecikmiş zaman,

Bir tufan geçti kirpiklerimden
Bir çağlayanın uğultusu
Bir dağbaşı ıssızlığı
Korkuyorum,
Göğüsümdeki bütün sözler
Asılı kaldı dilime.

www.arsivanal.org

▸▸ YURDANUR TÜRKDOĞAN

"Yİ, DES SERRİO WİND BİYAİYÊ"

HÜSEYİN AYGÜN

GÖKÇEK Köyü Mirik Mezrası Tunceli merkeze 20 kilometre mesafededir. Bu mezra son derece yüksek kayalıklar üzerinde; doğanın en vahşi göründüğü yerlerden birine kuruludur. Buraya gitmek cesaret işidir. Kışın doğa serttir; soğuk insanin içine işler.

Kadim "Jele" dağı Mirik'e bakar. Etekleri yazın gelen yaylacıların ama en çok da Miriklilerin akınına uğrar. Buranın yüksekliği baş döndürür; soluk almakta zorlanır insan. Mirik Mezrasının hayvanları burada otlanır. Bu yüzden hayvanların sütü ve eti boldur.

Gökçek, Mirik ve çevre köyler halkı asidir. Tıpkı yanı başlarındaki "Jele" gibi "Tüjik" gibi yol vermezler herkese. Bağrında Anadolu'nun "firari eşkıyaları" dolaşır. Onlara boyun eğdirmek için Padişahın ordusu kaç kez saldırmıştır bilinmez. Ama yiğitlik; "sefkan" olma; ata binme ve aşiret savaşlarındaki üstünlükleri bilinmez değil.

İbrahim Kaypakkaya'nın arkadaşı Ali Haydar YILDIZ burada vurulmuştur. Onun öldürülmesi, Dersim'in kanlı tarihindeki "ölü ele geçirmeler" zincirinde önemli bir iz bırakmıştır. Türkülere konu olmuştur Ali Haydar ve "Mirik": "Vartinik burası, Mirik Mezrası / Kan İçinde Yatar Ali Haydarım...".

Takvim yaprakları yirminci asrın sonuna doğru ilerlerken, Mirik Mezrasında yalnızca iki aile kalmıştır. 38'de buraların sakinleri topluca kırılmış; kurtulanlar uzak şehirlere sürgüne gitmişti. Işık ve Serin ailelerinin bütün çocukları kırılmıştı. Büyük bir şansla kurtulanların sayısı bir elin parmaklarını geçmiyordu. 48' affından sonra, yalnızca onlar gittikleri Merzifon'dan topraklarına dönmüştü. Şimdi mezrada yalnızca Hıdır Işık ve Hatun, Elif, Ali, Yeter, Süleyman ve Düzali Serin ile eşi Gülizar ve çocukları Dilek yaşıyorlardı. Ailelerin kimi fertleri de Tunceli merkezde akrabaların yanında kalıyor; okula gidiyorlardı.

1994 yılıydı. Mevsimlerden sonbahardı. Eylül bakır rengini hissettirmiş; yaklaşan sert soğuklar ilk işaretlerini göndermişti. Bir süredir "dağdakiler" ile sert çatışmalara giren Hükümet güçleri, Gökçek ve çevresinde operasyon yapmaya hazırlanıyordu. O yıl Dersim topraklarına sayısız askeri birlik; tabur, komando tugayı, kolordu gelmişti. Büyük bir harekatın hazırlıkları tamamlanmak üzereydi.

Mirik'in bağlı olduğu Gökçek Köyünün muhtarı bir sabah Komutanlığa çağrıldı. Kendisine "köye giriş çıkışlar yasak" denildi. Muhtar "yakınlarımıza haber verelim" dediyse de dinleyen olmadı. Muhtar ve bütün köy halkı çaresiz beklemeye başladılar. Gazeteler ve Televizyonlar "Tunceli'de Sonbahar Operasyonunun başladığını" bildiriyordu.

Köylülerin tedirgin bekleyişi sürerken, Gökçek Köyünde, Mirik, Roj Deresi ve Gewrek civarında büyük çatışmalar oluyordu. Köyün yaşlı Muhtarı Köye gitmek için Komutanlığa giderek birkaç ümitsiz girişimde bulunuyor; ancak her seferinde boynu bükük dönüyordu. Ama Işık ailesinin büyük oğlu Ali Işık dayanamamış ve gizlice köye gidiyordu. "Gitme", "vururlar", "meso to kisené" demelerine rağmen.

Operasyonun bitişinin ardından nihayet köye giden Muhtar ve köylülerin gördükleri korkunçtu; köyün her tarafı yakılmıştı; evler, tarlalar, ağaçlar simsiyah olmuştu. Yarım asırlık evler bomba atılması sonucu yıkılmıştı. Işık ve Serin ailelerinden ise hiçbir iz yoktu. Hıdır Işık'ın güzelim atı köy meydanında yatıyordu. Boynundaki kurşunların açtığı yaradan akan kan atın etrafında göl oluşturmuştu.

Işıkların en küçük oğullarından Süleyman, o tarihte askerdi. Köyde olmadığı için "kayıp" da değildi. Askerden döndüğü günlerden birkaç gün önce olmuştu olay. Anne baba ve kardeşlerinin "sır" olup gitmesinin yarattığı endişeye, Ali'nin köyden dönmemesinin yüreğinde yarattığı korku da eklenen Süleyman Işık, aklına gelebilecek her yere başvuru yapıyordu. İlk olarak Meclis'te kurulan "İnsan Hakları Komisyonu"na dilekçe yazıyor; Savcılığa verdiği dilekçede ise "yakınlarımız ne oldu, neredeler, başlarına ne geldi?" diye soruyordu. Olay tarihinde köyde "Bolu askerinin olduğu" şehirde fısıltı halinde konuşuluyordu. Bu birliğin terörle mücadele için "özel eğitildiği" ise gazeteler tarafından gururla yazılmıştı.

6 Ekim günü Ali'nin cesedi köy yakınlarında bir kayalığın tam ortasında bulundu. Ali uzun bir süre önce ölmüştü. Hiç kimseyle düşmanlığı yoktu Ali'nin. Kendi köyüne gizlice gitmenin bedelini hayatıyla ödemişti.

Olayla ilgili Süleyman'ın başvurusu üzerine soruşturma açan Savcılık bir iz bulamıyordu. Jandarma "operasyon

www.arsivdergisi.com

yapmadık" diyordu. O halde köye giriş çıkışlar niçin yasaklanmıştı? Niçin yakınlarına haber vermelerine izin verilmemişti? Köyün üstündeki kapkara dumanı yaratanlar kimlerdi? Bombalarla yakılan evler ve ağaçlar kimin eseriydi? Ali kimler tarafından kurşunlanmış; nazlı bedenini dağlamaya kimler kıymıştı? Hıdır Işık'ın güzelim atını kurşunlayanlar kimdi? Sorular çoğalıyor; ancak resmi makamlardan hiçbir cevap gelmiyordu.

Ankara'da bulunan İnsan Hakları Komisyonu, önce Tunceli Savcısına yazı yazıyor; "bilgi" istiyordu. Komisyonun Başkanı, Kırşehir Milletvekili Sabri Yavuz hayatında Tunceli'yi görmemişti. Gökçek Köyü Mirik mezrasını; köyün operasyondan sonraki simsiyah halini hayal bile edemezdi. Ne Mirik'in acı geçmişini, ne de Düzali Serin'in en küçük kızı, 3 yasındaki Dilek'in gözlerindeki baharı bilirdi. 27 Aralık günü Süleyman'a gönderdiği yazıda "kayıp kişiler hakkında herhangi bir bulgunun elde edilemediğini" ve "Kutu deresi operasyonunda ağır kayıplar veren örgütün, bu iki hane efradını rehin aldıkları yada ihbar ettikleri düşüncesi ile yanlarında götürdüklerinin değerlendirildiğini" söylüyordu.

Çağlar boyunca acıyı yaşayan Dersim, yeni bir acıyla sarsılıyordu. Dersim'in Mirik mezrasında yanık yağ, çökelek ve post kokusu vardı. Çiçekler, otlar ve ağaçlar üstüne yağan ateş, her yeri siyaha boyamıştı. Kurşunun, bombanın ve savaşın izi vardı ancak, insanın yoktu. Kaybolanlardan geriye ne yaşamın ne de ölümün izi kalmıştı.

Onların başına gelenler kulaktan kulağa yayılıyor; fısıltı halinde bütün şehri sarıyordu. "Kaybolmak" şehrin yabancısı değildi. 38'de kaybolanlar ve bir daha kendilerinden haber alınamayanlar akla geliyordu. "Gözaltında olduklarını" söyleyenler de vardı; "onlar gelmez" diyenler de. Bu, Mirik' in kaderiydi kimilerine göre; "Jele"nin oğulları kırılırdı her fırtınada.

Savcılık araştırması çok değil, iki ayda bitti. Olay "faili meçhul" idi. Hıdır, Hatun, Elif, Yeter Işık ve Düzali, Gülizar, Dilek Serin "kayıp" olmuştu. Savcılığa göre; "kayıp edenlerin" kimlikleri de "kayıp" idi. Ali Işık' in kimin öldürdüğü de bilinmiyordu. Savcılığın "kalın defterindeki" isim hanelerinin karşısında "kayıp" yazıyordu; "sanıklar" bölümünün karşısında ise "faili meçhul".

1990'lı yıllar, Türkiye'de kayıpların on yılıydı. İşsizlikten canına tak edenler; aile, namus veya herhangi bir çıkmaz, insanları bir yerlere götürüyor ve kendilerinden haber alınamıyordu. Önünde "bu insanlar kayıp" yazan bir "otobüs", genç, yaşlı, erkek, kadın ve çocukların resimlerini taşıyordu. Ülkenin bir bölgesinde ise binlerce "siyasal kayıp" vardı. Karakola gidenler geri dönmüyordu. Bu yüzden bir muhalefet partisinin "duayen" siyasetçisi karakolların duvarlarının camdan yapılmasını bile önermişti.

Kayıp edilmek, dipsiz bir kuyuya atılmak gibidir. Ne bir başı ne de sonu vardır. Her gün ve her an yakınının sesini ve kokusunu duyar insan. Bir bekleyiş, kalana eşlik eder

ömür bitinceye kadar. Onlara duyulan hasreti, hiç olmazsa mezarlarına gidip bir demet çiçek koyarak gideremez geride kalan. Bu bile "kayıp"a çok görülmüştür çünkü.

"Mirik kayıpları" bugün on yaşında. Dilek Serin yaşasaydı şimdi genç bir kızdı. Düşleri mavi olurdu mutlaka. Hıdır Işık bir yaşlı bilge olurdu. Kılamlar okurdu mutlaka; "sanıke" anlatırdı torunlarına geçmiş zamanlardan kalma. Ali ise evlenirdi; çocukları da olurdu herhalde. Hıdır Işık'ın atı yeni taylar bırakırdı geride. Mirik mutlaka "Jele"ye gülerdi her sabah. Roj Deresinde çiçekler patlardı her baharda.

Serin ailesinin hayatta kalan en küçükleri Derya, Beser ve Ceyhan ise onların sıcak seslerini ve gülen gözlerini bekleyecekler belki de bir ömür boyu. Inanmayacak; anlayamayacak küçücük beyinleri "kaybolmayı" ve soracaklar "kayıp olmak ne demek?". '94 sonrasında doğanlardan ise, gizlenecekler belki de. Ama söyleyecek yine de birileri onlara, yada duyacaklar uzak akrabalardan; eski zamanların söylencesi gibi: "Yi, des serrio wind biyaiyé...".

dağlı bir kabiledir aşk

FADIL ÖZTÜRK

aşk, dört işlemle ifade edilmeyen,
görünmeyen rüzgar,
bir kum tanesinin hafızasında kalan kaya parçası,
düşün bozup bozup kendince kurduğu görüntüler
ve resmi tarih yazıcılarının asla anlayamadığı şeydir aşk.
aşk, suda ıslanmaz.
kutuplarda eksi altmış derecede bile yakar insanı.
babadan oğula devredilecek bir mülkiyet ve iktidar da değildir aşk.
dini, dili, rengi, sınır ve bayrağı, nöbetçi kuleleri yoktur,
ama genellikle biri sonunda yaralanır.
acil servislerde de kaydına rastlanmaz,
erken tanısı yapılamayan,
yüreğimizi yurt edinmiş
ve asla düze inmeyen dağlı bir kabiledir aşk.
aşk, dünyada dolaşan serseri bir ıslıktır.
zamanın arşivinde esrarı çözülmemiş giz,
dibe vurmuş mektuplarda solmuş elyazısı,
telefonda uzakların ayak izi,
defter arasında kurutulmuş gülün ahı, hep sürgün efsanedir aşk.
kahramanı dağları deler, kuyulara iner,
sevgilinin yokluğunda yağmalanmış kent görüntüsüdür aşk.
aşk, dağlara çivi gibi çakılmış eşkıyanın kendince hayata itirazdır.
kaşları çatılırsa çatışma hali, susarsa soğuk savaş, gülerse devrimdir aşk.
hindiçin'de giyap anti-emperyalist,
anti-faşist ve ispanya iç savaşında anarşist, yunanistan'da teslim olmaktansa
beynine kurşunu sıkan aris'tki bağlılıktır aşk.
aşk, babil kulesinin varlığına duyulan şüphedir.
kafkasya'da şeytanın dağlarla aynı torbada yeryüzüne inmesi.
dualarının hayatı temize çekmediğini öğrenen tibetlinin tapınağını terketmesidir aşk.
dünyanın yedi günde kurulduğunu yazan tevrat'a göre iki kişiliktir,
üçüncü bir kişinin varlığı mısır'ı düşman görmektir israiloğularına göre aşk.
aşk, başını buluta koyup uyumak değildir.
tedirginlik, şüphe, heyecan, kızgınlık, küskünlüktür,
sonsuz bir kahkaha da değildir aşk.
içimizde bin yılda bir uyanan
ve uyandığında kıyameti koparan ateşlerin çocuğu devdir.
o, gecelerin efendisi, gündüzlerin kanatları ışıktan kuşudur sevgiliye göre.
yaratan, ama ihaneti asla bağışlamayan,
bir elinde gül, diğerinde rüzg%or,
kıyamet gününde suyun yüzü,
yastığının altında bıçakla uyumaktır aşk.

www.arsivakurdi.org

MERTELİ

1- Şîye de mı eşto; lınga kuya jıye navera wa, lınga bîne kî bovera wa!?
2- Şîye de mı eşto; şon şodır berveno!?
3- Şîye de mı eşto; lokîê ho, ho dıma kaş benê!?
4- Şîye de mı eşto; gêrnde oroşîno ra, şilîyede gureno!?
5- Pencerê Bakî, pirê kurakî!?
6- Şîya de mı eşta, mı dıma nêvışîna, dorme mıde raqeşîna!?
7- Hera de mı eşta; eve bar kuna zere, thol vejîna tever!?
8- Jê qayişê mı qerbeleko, bınê hardî de jê felekîo!?
9- Herr zarra, dım perra!?
Ciñavî, amorê o'îne derê

VATENA KHALIK U DEKU

> Mordemo ke pîlê ho naş nêkerd, Xızırê ho kî naş nêkeno!
> Ciniye eşta şe vırazena, ciniye eşta vêşnena!
> Jı xêşî kêmere eşta uwe, şewreş baqılu nêveta!
> Hozor dişmenî senikîê, jı dişmen zofo!
> Texteo poyaê, mıx nêcêno!
> Sare ho bıvırne, kolîê ternî mevırne!
> Dişmeno baqıl, doştê negî ra rindo!
> Zonê ho nê, cîê şarî goyneno!
Şımo jı ke berva, şımo bîn nêkuîno!

ÖLÜ BİR SESSİZLİK

M. HANİFİ BEKMEZCİ

ABAHIN beşinde, karanlığın dışında gözün gözü görmediği, soğuğun bir yılan gibi yatağıma sızdığı, nasırlı ellerin dolgun memelerin sıcaklığını avuçladığı vakitte, uyanmak da ne oluyor be gözüm!

Sabahın bu vaktinde, bir kadının terli koynunda zaman ertelemek vardı.

★★★

Günler ağır
Bir kaplumbağanın ayak izlerinde yol alıyor
Sular durgun
Zamanın bileklerinde nefesi bir intihar tasarısının
Yeni bir güne hazırlanıyor bu şehir
Bense,
yaşadığım bütün kentler kadar yalnızım

★★★

Oltu, ömrümün son yazıydı. Bir yol üstü durağıydı yolcuların konaklamaya yanaşmadığı. Derince olmayan bir vadi, bana hep yaşadığım şehirleri anımsatırdı. Göbeğinde kirli bir su akar, yüreğim ikiye bölünürdü. Bir tarafında sen; öbür tarafında ben kalırdım.

Hep otobüsler geçerdi de , yolcular varmazdı hiçbir zaman menzile. Beyaz en sevdiğim renkti ve otobüsler en çok beyazı kirletiyordu.

Kavaklar eğerdi başını boydan boya vadi boyunca, bir de salkım söğütler. Ağaçların ayaklarını yalardı çimenler. Şehir sırtını dağlara yaslar, dağlardan alırdı siluetini. Dağlardan öğrenirdi yalnızlığın sırrını.

Avuçlarımdaydı gökyüzü, öpüp koklardım. İçimdeki yıldız sürüsünü, her gün bir yolculuğa salardım. Dönen olmazdı geri saldığım hiçbir yolcu. Tellerle çevrili duvarların ardında kalırdım. Dört duvar arasıydı düşlerimi sığdırdığım. Bütün kapılar kapalıydı. Dışımda yaşanan hayatın çaylağıydım. Adımlarım ürkek, dönünce köşe başını, çocukluğuma omuz atardım. Düşünce, dizlerimin yerine yüreğimi kanatırdım. Her şey bir oldu bittiye gelirdi.

Ne oluyordu ne yaşanıyordu, yabancısıydım her şeyin. Yalanımı iki defa kutsayıp ceplerime doldurduğum çakıl taşlarıyla, kuleler yapıyordum çocukluğuma. En alttaki taşı çekip yerle bir ediyordum çocukluğumu. Dünya kocaman bir ağırlık, yıkıntının altında kalıyordu yüreğim.

İçeri sızmasın diye insanlık, çift camlıydı bütün evler ama soğuğu da yaşamalı insan iliklerine kadar, bunu sen de biliyorsun. Kara çarşaflı kadınların yüzlerindeki tebessüm, yeni bir mevsime ilk gülücüktü. Genç kızlar balkonlara çıkar, ben, kaşla göz arasında siyah örtülerin altına saklanan bedenlerin sıcaklığını yoklardım yasaklı ellerimle, dokunurdum. Ürkek bir kuş gibiydi yüreğim, bir çırpıda kırardım boynumu. Gözlerim balkonlarda asılı kalırdı. Kadınlar evlerine çekilir, yalnız ve çırılçıplak kalırdım sokağın ortasında.

Parmağımda gümüş bir yüzük, üstüne sevdiğim kadının ismini yazardım. Oltu'ya dairdi parmağıma geçirdiğim bu son halka. En çok yüreğim daralırdı. Günler sayardım kendinden ağır, günler sayardım bitmeyen bir çilenin son sabrı. Ve çatlardı sabır taşı, her bir parçasını ayrı bir yerden toplardım. Bir yanım Diyarbekir olurdu, bir yanım Dersim, bir yanım da Semsur olurdu kör topal.

★★★

Koynuma sızan gizli ve kirli bir el
Çırılçıplak bir fahişe oluyor yüreğim
sokağın ortasında
Günahlarımı topluyorum artakalan zamandan
Bir el dokunuyor yarama
Kanıyorum!

★★★

Revirin balkonunda, dengesi bozuk bankın üstünde çoğaltıyorum yalnızlığımı. İçimdeki sıkıntı, büyüyen bir dağın çıplaklığı gibi dimdik ve baş eğmez. Serin bir hava, üşütmemekle birlikte, hafifçe yokluyor bedenimi ıslak elleriyle. İçeriden, perdesi aralıklı pencereden, dışarı sızan ışığın yansımasında içimi kusuyorum sokak köpeği gibi.

Önümde yükseliveren adını bilmediğim, ilk işim adını öğrenmek olacak, garip bir ağaç. Sütun gövdeli ak pak; yer yer lekeli, nokta benli. Kavağın bir türü olmalı? Gür yapraklı dalları arasında şehrin loş ışıkları. Yerli yersiz sesler dolduruyor kulaklarımı; araba sesi, motor sesi ve yorgunluğunu geç saatlere ertelemiş bir askerin öfkeli cırtlak sesi. Daha aşağılardan köpek havlamaları geliyor. Işıkların birbirine uzaklıkları mesafeli. Dirsek teması hizaya gel! Sol tarafımda ışıkların aydınlattığı geniş boş bir alan. Aşağıdaki yoldan yan yana yürüyor iki kişi, gölgeleri benden yana evrili, gölgelerine sığınıyorum.

Göle, gökyüzüne ellerini uzatan bir çocuk. Yükselen çıplak başlı dağlar, yer yer çam ormanlarıyla kaplı. –Ki onlar soyları tükenen bir kelaynaktı- Sağ yanımda sere serpe şehir, kaydı tutulmayıp unutulan bir anı gibi. Işıkların gökyüzüyle buluştuğu ölü bir sessizlik. Tek katlı evler, bir köy belki de. Çatısı topraklı, otların yeşerdiği evler. Hepsi de bir dağ başı yalnızlığı. Üşüyorum, kendime sokuluyorum. Biraz daha büyütüyorum içimdeki yalnızlığı. Elimdeki defteri kapatıp içeri sızıyorum.

★★★

Kanayan yaram acı tütün kokusu çalma çocuk

Bütün saatler ayrılığa kurulu

Biliyorsun.

www.arsivakurdi.org

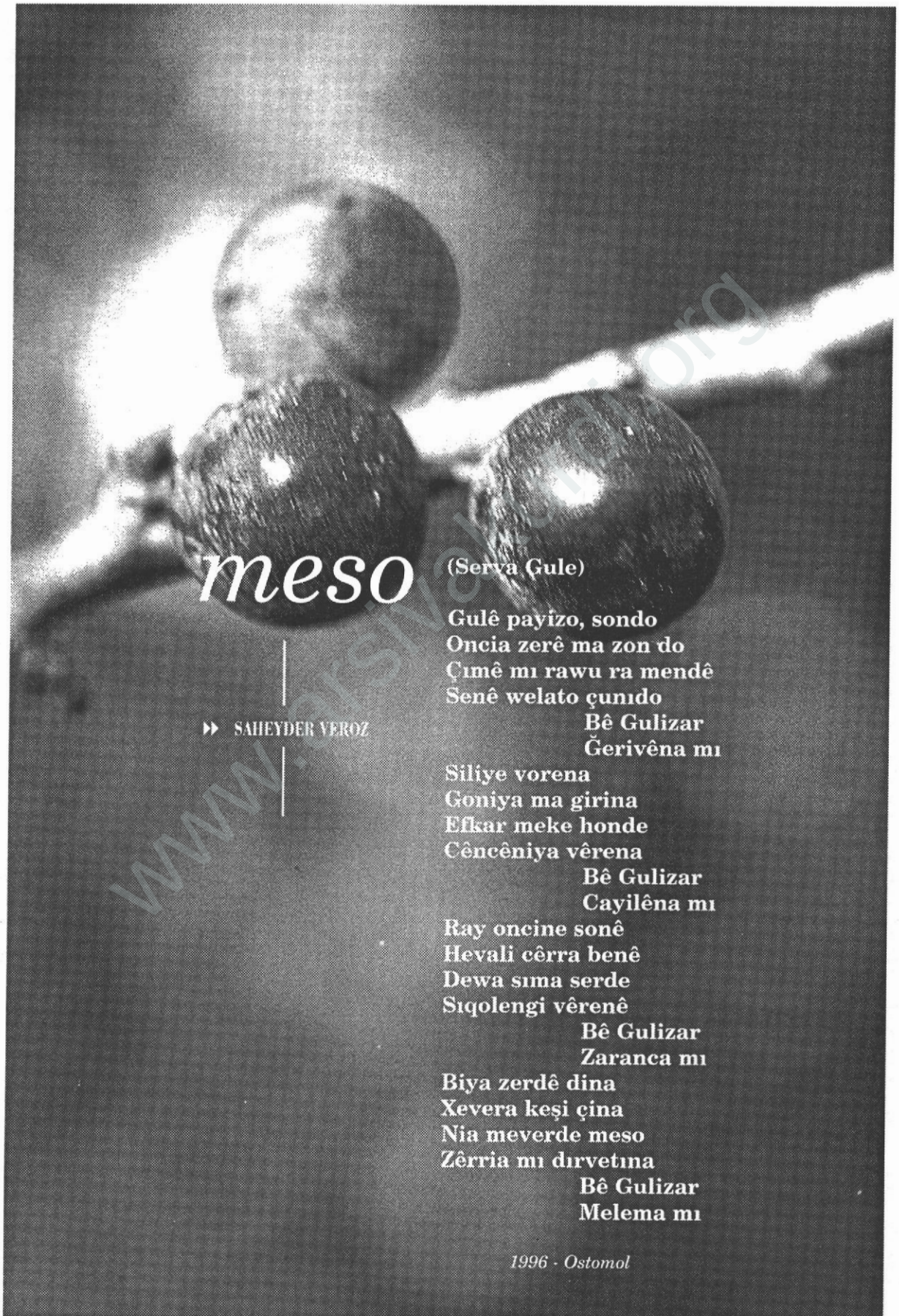

meso

(Serya Gule)

SAHEYDER VEROZ

Gulê payizo, sondo
Oncia zerê ma zon do
Çımê mı rawu ra mendê
Senê welato çunıdo
Bê Gulizar
Ğerivêna mı
Siliye vorena
Goniya ma girina
Efkar meke honde
Cêncêniya vêrena
Bê Gulizar
Cayilêna mı
Ray oncine sonê
Hevali cêrra benê
Dewa sıma serde
Sıqolengi vêrenê
Bê Gulizar
Zaranca mı
Biya zerdê dina
Xevera keşi çina
Nia meverde meso
Zêrria mı dırvetına
Bê Gulizar
Melema mı

1996 - Ostomol

www.iskyd.org

ÜŞÜYEN ELLERİMİ YIKASAM MUNZURUN YANGININDA

BİR kırılmışlık mı yaşanan, yoksa umudun boy vermesi mi Dersim'de yaşanan?

Alnımı dayasam Munzur'un doruklarına, suskun çığlığımı, tutuklu sesimi haykırsam uçurumlara... Daha da büyür mü sevgim, tohumuna umudunu gömen sevincim çatlayıp uzanır mı gün ışığına?

Üşüyen ellerimi yıkasam Munzur'un yanağında, alev alev yanan özlemi bu kentin diner mi, sürgünle gülen bir geleceğin ışıyan şafağına? Ak umutlarda yaratarak şen çocuklarını ve acıları sonsuz kılanların gözlerine yazar mı dostça gülmeyi?...

Güllere can verir Munzur, fidana su... Acıyı söküp atar, hüzne yol vermez dağlarda. Yarınlara taşırım isyanımı, otururum Munzur'un kıyısında.

MUKADDER KOCAOĞLU

Karanlıklar dağılsın diye, suskunluğumu-güneş ışığının oynaştığı-ışıltılı sularında yıkarım. Haykırışım; yol boyu uzayıp giden uçurumları geçerek yamaçlarda yankılansın diye...

Bir birlikteliğin coşkusuyla bu topraklarda; kaptırıp kendimizi Munzur'un akışına, dostluk köprüleri kuranlarla yürüdük festival akşamları...

Festivali Ovacık'a, gözelere taşımak için düşüyoruz yollara, güneş ışığı merhaba derken Dersim toprağına...

Dersimli olup o güne dek Ovacık'a ve gözelere gidemeyen ve kendi özel arabamızla yolculuk ediyormuşçasına rahat bir yolculuk yapmamız için elinden geleni yapan, esprileriyle yolcuların yüzünde güller açtıran bir Dersimli'yle daha tanışıp, dost olmanın sevincini yaşadık o gün.

Ben burasının bu kadar güzel olduğunu bilmiyordum, vasiyet edeceğim, "ölünce beni buraya gömsünler", diyordu. İçinin sevinci, mutluluğu yüzüne ve gözlerine yansırken... Gözleri geziyor, yaramaz bir çocuk gibi ellerini, ayaklarını buz gibi soğuk sularına sokuyor, Munzur babayla tanışmanın mutluluğunu yaşıyordu kaptan...

Mutluluğun yüze yansıyıp gözlerden fışkırması göze suları gibi ve o sular gibi çevreye yayılıp güzellikleri oluşturması ne kadar güzel....Bu mutluluk hepimizi sarıyor...

Özgür yaşamanın; dostlukla ve güzelliklerle dolu olabileceğini konuşuyoruz... Kardeşçe yaşanan bir dünyada, sorunların yok olacağının ya da daha kolay çözümleneceğinin kanıtıydı Gözeler'de yaşadıklarımız. Bu topraklar üzerinde doğan ama burada yaşamayan insanlar adına; dağların doruklarında dolaşıp Munzur'un serin sularını, tüm yeşillikleri ve çiçekleri selamlayıp, yüzüme çarpan havasını içime çekiyorum. Mutluluk bu işte... Munzur'un Serinliği yayılıyor çevreye, yakıcı sıcağa karşın gelenleri kucaklayıp, yürek yangınlarına serinlik taşıyor gözelerden.

Gözler, yüzlerde dolaşıyor... Özlemle yanan gurbetçiler koşup kucaklaşıyor, oturup söyleşiyor. Gurbette biriken özlemiyle toprağına koşan bu insanların sarılışını izliyorum.

'Acıların, ayrılıkların yaşandığı, hüznün içinde mutlu olunan bir yer midir burası diye düşünüyorum. Acıyla sevinci yoğurup dirençle besler, mayalanmaya bırakırsanız sevgi mi doğar?.. Çünkü burada ne yalnızca hüzün-acı, ne de yalnızca sevinçle-coşku var... Burada, gerçek sevgi, dağ doruklarını bile zorlayacak kadar çok ve yoğun... Bu yoğun sevgi; bir araya gelip kenetlenmeyi, el ele vermeyi gerekli kılıyor, vazgeçmemeyi gerekli kılıyor ve vazgeçmemeyi öğreniyorsunuz bu coğrafyada...

Kutsallık bile farklı algılanıyor burada. Burada kutsal olan insan ... Sonra toprak, su, bitki, börtü böcek... Dağ dorukları bir tek kır çiçeği önünde saygıyla eğilecek kadar alçakgönüllü, yüceliğine karşın...

Bırakalım, menekşeler, ışkınlar, dağ lalelerini, gönlünce

büyüyüp boy versin Munzur kıyısında. Kuşlar özgürce uçsun, arılar dilediğince dolaşsın şilanları.

Munzur sevgiden hüzne, umuttan ağıta türküsünü söylesin. Susturulmasın, durgun sularda boğulmasın sesi Munzur'un... Umuda, yoklukta yalnız bırakılmasın bu kentin insanları...

Geleceği Munzur'un ellerinde şekillenecek olanların kültürüne gözlerimizi kapayıp, mutluluğu yok edilmesin, öldürülmesin MUNZUR.

Bunun için Baba Munzur'dan yürekten bir dileğim oldu. (İsterse bütün Dersimliler kızabilir; bütün Dersimliler).

Munzur Babayla dertleştim biraz... O'nun beni anladığından eminim.

Gözlerimden fışkıran süt beyazı sularını içine çek, yüreğinde asıl yangınlar o zaman başlayacak... Seni uyumaya mecbur ederlerse; çocuklarının gözlerindeki mutluluk taşıyan ışıltılar sönecek... Türkünü duymadan nasıl yaşar çocukların? Türküsüz nasıl halaya durup tek vücut halinde kenetlenirler? Geçmişinden koparılırsa elleri, geleceğe emin adımlarla nasıl yürüye bilirler? Ne olursun Munzur duy beni...

Yalvararak yüzümü yüzüne sürmek, hayal dünyasında gezmek değildi benim için.

Munzur'un ve Çocukların sonsuza dek mutlu olmasını istemekten öte bir anlam taşımıyordu ki...

İsteğim; bu ülke bizimse, her köşesi bizim olmalı ve yaralanmadan, kardeşçe yaşanabilen bir dünya yaratılmalı...

www.dersimkurdi.org

KARANLIKTA YANSIYAN IŞIK

ÖNDER DURU

SAÇLARINDA yağmurun izlerini kapkaranlık bir gecenin içinden getirip odanın aydınlığında aynaya tuttu. Önce ellerini saçlarında gezdirdi. Sonra ellerinin içine bakıp, ıslanan ellerini pantolonuna sürdü. Tekrar saçlarına dokundu ve yavaş adımlarla gelip pencerenin kenarındaki sandalyeye oturdu. Camlarda saçlarına benzer bir ıslaklık vardı. Saçlarının içinden alnına, oradan yüzüne doğru yağmur taneleri süzülüyordu. O da hiç konuşmadan, yüzünü eliyle silip, elinin ıslaklığıyla pantolonunun ıslaklığını birleştiriyordu.

Bir müddet hiç konuşmadan oturduğu sandalyeden dışarıdaki karanlığa baktı. Başını önüne eğdi. Sonra bir şeyler söylemek istedi ama buna cesaret edemedi. Saçlarındaki ve elbiselerindeki ıslaklığın verdiği soğuklukla, oda ortamının verdiği soğukluk, teninde ürpertiler yaratıyor gibiydi. Dudakları, titremeyle yavaş yavaş sarsılıyordu. Bu titreme, konuşamamanın verdiği bir heyecan ve korku şeklinde de yansıyordu odanın sessiz haline. Gözlerinde masum bir hüzün taşıyordu. Tekrar gözlerini bir süre dışarıya bakmakla meşgul etti. Ellerinin içini hiç konuşmadan uzun uzun inceledi. Ellerindeki çizgilerin fazlalığını belki de ilk defa bu kadar inceleme imkanı buldu. Yüzünde konuşamamanın verdiği bir gerginlik vardı. Hareketsizce ellerini inceliyordu.

Bir süre gidip gelen ruh halini ve odadaki sessizliği, gök gürültüsü bozdu. Sonra bir şimşek çakması ortalığı aydınlattı. Kız, gözlerini gökyüzünün karanlığına dikmiş, aynı şeylerin tekrar etmesini bekliyormuş gibiydi, yada aynı olayı baştan sona görmek istiyordu. Sonra, odadaki arkadaşıyla ilk kez göz göze geldiler. Bir süre sustular. Sonra, kız, narin bedenini dışarıdaki karanlığa gösterir gibi, yerinden kalkıp pencerenin önünden gidip gelmeye başladı. Bir şeyler söylemek istiyordu. Ama bir türlü söyleyemiyordu. Pencerenin önündeki gidip gelmeleriyle, dışarıdaki hareketlilik, bir süre birbirini takip etti. Sonra, gökyüzü tamamen karanlığa bulandı. Belli belirsiz sesler, aralıklarla devam ediyordu. Ama odadakiler buna bir süre anlam veremeden bedenlerindeki sıkıntıyla baş başa kaldılar.

Odanın sessizliğini kızın ürkek sesi bozdu:

- "Şey ben, ben çok üzgünüm. Böyle olmasını istemezdim,"

Odanın ortasındaki masada sessizce bekleyen arkadaşı yerinden kalkıp gözlerinin içine baktı. Sonra kendi gözlerini kapatarak, yavaş bir ses tonuyla kıza bir şeyler söylemeye başladı.

- "Üzülme, şu an yapılacak hiçbir şey yok. Beklemek dışında. Seni bunlara bulaştırdığımdan dolayı özür dilerim. Suçlu varsa eğer o da benim, senin hiçbir suçun yok."

Kız, o an duyduklarına inanamamanın verdiği tavırla bakışlarını arkadaşının gözlerine dikti.

- Sen ne saçmalıyorsun. Asıl suçlu neden sen oluyorsun. Ortada suç fezan yok. Göreceksin. Ama illaki bir suçlu varsa bu da onlardır. Yada bizleriz. Ortada iyi duygularla yapılmış bir olay var ve bu olayın öznesi de bizleriz."

Arkadaşı, "hayır" dedi. "Sen, sadece bana yardımcı olmaya çalışıyorsun. Seni, bazı şeylere ben zorladım. Eğer ben olmasaydım, senin başın hiç b,r zaman derde girmezdi. Şimdi evinde oturuyor olacaktın. Bu sıkıntıları da çekmezdin.

Kız, "evet bunları yapmama sen sebep oldun. Ama beni zorlamadın. Ben kendim isteyerek yaptım. Şimdi de pişman değilim. Daha iyi ki yapmışım. Ben sana minnettarım.

Arkadaşı: "Ben olmasaydım, bunların hiç biri başına gelmezdi."

Kız: "Böyle düşünme. Eskiden hep kendimi düşünerek Hareket ederdim. Babamdan para alır, kitapçıya gider, kitap alır okurdum. Şimdi ise aldıklarımı ve öğrendiklerimi çocuklarla paylaşıyorum. Bundan dolayı, kendimi suçlu hissetmiyorum. Tam tersine daha huzurluyum. Bir şeyler paylaşmayı, yardımlaşmayı senin sayende öğrendim, yada biliyordum da şimdi davranışa dönüştürdüm. Buda senin sayende.

www.sivarkitap.org

Arkadaşı: "Bazı şeylerden pişmanlık duymamana sevindim. Ama karar olumsuz çıkarsa, bundan kendimi suçlu hissedeceğim. Yaptığımız çalışmalardan ötürü değil, senin başına gelenlerden ötürü."

Kız, "Sen olmasaydın, insanlığın gerektirdiği bir çok şeyi yapmayacaktım. Kendim ve kendi benzerlerim dışındaki insanları küçümseyecektim. Onların gerçek yaşamlarını hiç öğrenmeyecektim. Onların neler çektiğini, hangi koşullarda okuduklarını, senin sayende öğrenme şansım oldu.

Arkadaşı: "Çok inatçısın. Hep bildiğini okuyorsun. Bundan sonrasını hiç düşündün mü? Yaşamının nasıl değişeceğini, yada küçükken hayal ettiğin bir çok şeyin kararı olumsuz çıkarsa, gerçekleşmeyeceğini hiç düşündün mü?

Kız: "Yarın her şeyi öğreniriz. Karar olumlu çıkacaktır. Çıkması gerekir. Biz kötü bir şey yapmadık. O çocukların okumaları için, sadece onlara yardım ettik. Ama karar olumsuz da çıksa, yaptıklarımdan pişmanlık duymayacağım."

Arkadaşı: "Bazı şeylerin başlangıçta buralara varacağını insan hiç aklından geçirmez.İyi duygularla yapılan bir faaliyetti yaptığımız. Ama başımıza gelenlere bak. Ben, sadece benim gibi kötü koşullarda okuyan insanlara yardım etmek isterdim. Ama şimdi, onların beyinlerini saçma sapan şeylerle doldurmak ve benzeri şeylerle yargılanıyorum ve de yargılanıyoruz. İnsanları aydınlatmak da artık suç. Ama bir şeyi kesinlikle bilmeni istiyorum. Seni çok seviyorum ve başına bunların gelmesini hiç istemezdim. Seni, uğruna hayatımı anlamlandırdığım, yürüdüğüm aydınlık yol kadar seviyorum.

Kız, bir an gülen gözlerle arkadaşının gözlerinin içine baktı.İki eliyle omuzlarını tuttu. Sonra, yıllarca birbirlerini hiç görmemişler gibi, dakikalarca birbirlerine sarıldılar. Bir süre sonra ayrıldıklarında, kızın gözlerinden yaşlar geliyordu. Arkadaşı, iki elinin işaret parmağıyla, kızın yüzündeki gözyaşlarını sildi. Sonra neden ağladığını sordu.

Kız: "Mutluluktan" diye fısıldadı. "Seni kaybetmekten korkuyorum" dedi.

Arkadaşı: "Hiçbir zaman ayrılmayacağız."

Birkaç Dakika sustular. Pencereden dışarıdaki karanlığa baktılar. Bir süre sonra karanlığın içinden, uzaktan irili ufaklı ışıkların belirdiğini gördüler. Işıklar gittikçe netlik kazanıyorlardı. İçlerini bir korku ve kaygı seli kapladı. Gözlerini ışıklardan hiç ayırmadılar. Gittikçe yakınlaşan, yakınlaştıkça güçlerini arttıran ışık tanelerine giç konuşamadan baktılar. Yakınlaştıkça bu ışıkların araba farından yansıdığını fark ettiler. Birkaç dakika sonra, uzaktan ışığı yansıyan arabanın, evin önünde durduğunu gördüler. Meraklı bakışlarla daha dikkatli arabaya baktılar. Arabadan bir kişinin indiğini gördüler, sonra, farların kapandığını ve arabadan bir kişinin daha indiğini karartılardan fark ettiler. Arabadan inenler, eve doğru yöneldiler. Birkaç dakika geçmeden evin zilini çaldılar. Odadakiler, önce birbirilerine baktılar, korkulu adımlarla dış kapıya doğru yöneldiler. "Kim o" dediler.

"Biziz, biz. Açın kapıyı" dediler.Kız ve arkadaşı kulaklarına gelen sesi hemen tanıdılar. Gelenler, arkadaşlarıydılar. Hızlı bir şekilde kapıyı açtılar. Karşılarında Mahir ve Umut'u gördüler. Gelenler mutluydular, gülüyorlardı. Birbirilerine sarıldılar. Kapıyı kapayıp odaya geçtiler.

Mahir: "Mahkemede beraat ettik."

Mustafa: "Ne, gerçekten mi? Biliyorduuum!

Umut: "Evet, işte mahkeme sonucunu gösteren belge." Songül kağıtları aldı, hızlı hızlı göz gezdirdi. Sonra Mustafa'ya uzattı. Mustafa'da kağıtları inceledi. Sonra birkaç cümle okudu. "Köy okullarına gönderilen kitaplarda herhangi bir suç unsuru bulunmadı."

Songül: "Boşunaymış bunca sıkıntı çekmemiz. Suçlu olmadığımızı, adım gibi biliyordum. Asıl suçlular, bizi ihbar edenlerdir. Asıl suçlular, insanların karanlığa hapsolmasını isteyenlerdir."

Mustafa: "Arkadaşlar, daha iyi ki bu haberi bize bu gece ulaştırdınız."

Mahir: "Erken gelmeye çalıştık, ama hava koşulları bunu engelledi. Biz de çok sevindik. Bundan sonra da, köy okulları için faydalı malzemeler toplayacağız değil mi?"

Umut: "Tabi ki, öyle pes etmek yok."

Songül: "Asıl şimdi başlıyoruz. Bundan sonra daha çok okuyup, daha çok çalışmalıyız. Elimizden geldiğince, çocuklara yardımcı olmalıyız."

Dört arkadaş, bir süre kendi aralarında ne yapacaklarını tartıştılar. Yapılması gerekenleri not ettiler. Sonra gelen iki arkadaşları, Mustafa ve Songül'le vedalaşıp evden ayrıldılar. Geldikleri arabaya binerlerken, odanın camından bakan arkadaşlarıyla, birbirlerine el salladılar. Sonra, araba karanlığın içinden, ışık saçarak kaybolana kadar, penceredekiler arkasından baktılar.

Songül ve Mustafa mutluydular. Vefalı iki dost gibi birbirlerine tekrar sarıldılar. Bir süre kendi aralarında konuştular. Sonra, Mustafa,, Songül'e uyuması için, gerekli şeyleri getirip, iyi dileklerde bulunduktan sonra, odadan ayrıldı ve başka bir odaya geçti. Songül, pencerenin kenarına geldi. Dışarıdaki karanlıkla, odasındaki aydınlığı anlamlandırmaya çalıştı. Sonra, odanın ışığını kapatmak için, kapıya doğru ilerlediğinde, kapının üst tarafındaki duvarda, gözlerine bir kağıt parçası ilişti. Kağıt parçasına yaklaştı. Gözlerini duvardaki kağıt parçasından gezdirdikten sonra, odanın ışığını söndürdü.

Karanlıkta yatağına doğru ilerlerken, odanın karanlığında, dudaklarından "güneşin ışıkları geceden daha kuvvetlidir" sözcükleri sırasıyla çıkmaya başladı.

www.arsivekurdi.org

Che'nin vurulduğu yaştayım

NUSRET GÜRGÖZ

Nazım, demirli bir şilep gibi
Nasıl yatmışsa Bursa'da
Batık bir tekne gibi yatarım ben de
Ölgün hayatların
Arasında

Che'nin vurulduğu yaştayım
Oysa; düşsem papatyaların peşi sıra
Vursam kendimi koyaklara,
Mızıkamı alsam; esmer bir andızın
Sığınsam duldasına

Elinde fakirlik ilmuhaberi
Nasıl yatarsa Kemah'ın bir köyünde
Enver amca; yatarım ben de
Söz yığınının
Ortasında

Che'nin vurulduğu yaştayım
Oysa; düşsem kar şarkılarının ardına
Sokulsam bir çınarın yanağına
Yetsin gayrı desem
Ketlerin meydanında

Varsın bedenimi teşhir etsinler
Yurduma

çatık kaşlım

ÖZNUR KESER

köylü kadınında
kaldı özlemim.
çatık kaşları,
hırçın bakışlarıyla

yüreğini saklardı

memesini kavrayan
bebeğine,
sevdayla sarılır
ve varoluşuna
katık yapardı

www.arsivakur

Sanıka Qerbelek - Xatune

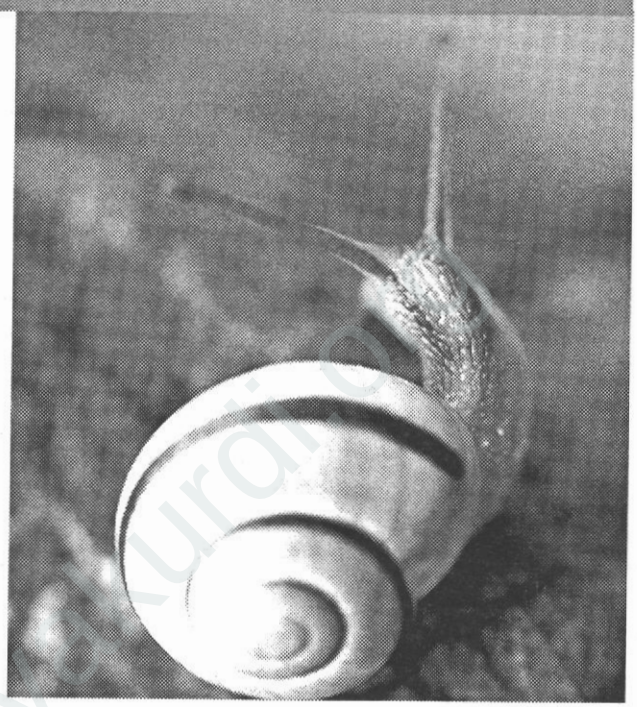

HAWAR TORNÊCENGİ

QERBELEKE rozê jü mırcane diye. Vake 'nae se bıkeri, se mekeri..!', xoxode fıkıriye. 'Goşt ke bıhêrni; tey astıki estê, wulle gula mıde manenê, canê mı nazıko. Xasu ke bıjeri; çhılmınıê. Se bıkeri, se mekeri, balê şêri xorê kıncunê newu bıhêrni, xo bıxemelni, hala caê xorê qe mêrde nêvinon'.

Qerbeleka ma berde mırcane rote, xorê kıncê newey hêrnay, xo xemelna, kute ra rae. Jêde şiye, senık şiye... rastê jü dewıji amê, 'ke hawo cıte keno.

Dewıji niada ke Qerbeleke xo xemelno, hawa o vırade ra sona. Vake:
"Qerbeleka gulxatune, to xo hên rındek xemelno kata sona?"
Qerbeleke va:
"Son xorê mêrde fetêlin!"
Dewıji va:
"Ma çaê heni düri sona, bê mı bijê!"
Qerbelek Xatune tenê vınete u pers kerd:
"Vajime ke mı to gureta. Tı ke rozê hêrs biya, eve çıki dana mıro?"

Dewıji va:
"Tabi ke eve na mosa destê xora dan toro!"
"Weyê, canê mı nazıko, dezeno. Ez to nêcon!" Vake, raa xoro şiye. Zaf şiye, senık şiye. Şiye, rastê jü mormeki biye, dest de torjen, hao koliu bırneno. Mormeki cıra pers kerd, vake:
"Qerbelek Xatune, to xo xemelno heni o dust de kata sona?"
"Son xorê mêrde fetêlin!"
"Ma, bê mı bijê!"
"To ke qariya, çınay ra dana mıro?"
"Tabi ke eve dımê na torjeni ra!"
"Nêê, nê. Ez to nêcon, tı dana mıro, canê mı nazıko, deznena.." Vake kute ra rae. Tenêna ke şiye, rastê jü Merrey biye. Merrey pers kerd, va:
"Qerbelek xatune heni koti ra yena, sona koti?"
"Son xorê mêrde fetêlin!"
"Beno ke to mı bijerê!"
"Ma, vajime ke bi. Tı ke hêrs biya, pê çınay mı kuna?"
"Na dımê xora "şip-şip" dan toro..."
"Ha, eke hêniyo ez to cên!" Vana, merrey de zewejina. Werte ra xeyle waxt ke vêreno ra. Rozê Merre vano:
"Ewro veyvê lazê Pasayo, ez şêri veyve, tenê goşt u bulğur gosunê xo keri biyari."
Qerbelek-Xatune ki a roze sona verê deri de rovar kena. Şiliye vorena, Qerbelek-Xatune yena ke bêro çê, rae ra gınena çamure ro, nêşikina cıra bıvejiyo. Asporê yeno uza ro sono veyve. Venga cı dana, vana:
"Asporo lıngebor, tiya ke sona veyve! Merre Mirbegi ra vazê, Qerbelek-Xatune gına çamure ro, mevındo bêro!"
Aspor veng hesneno, nat-bota niadano, hama kêşi nêvêneno. Dano pıro sono veyve. Waxtê werden u sımıtene de qor niseno ro, nunê xo ke wenê, aspor vano:
"Yaw ewro rae ra ke amune, vengê ame mı gos, vake "Merre Mirbegi ra vazê, Qerbelek-Xatune gına çamure ro, mevındo bêro!" Mı nat-bota niada, kêsê nêdi.
Se ke hên vano, Merre hesneno, qav-qacağu dano pêro, keno zıng u tıngiye, vozzeno yeno çê.

Merre hata yeno ke, beno tari. Qerbelek-Xatune hawa zerê çamure dera, herediya destê xo Merrey nêdana. Neyse peyniye de Merre cêreno vero, dımê xo keno derg, Qerbelek-Xatune pêcêna, zerê çamure ra vejina. İ sonê resenê mırodê xo, mırodê sıma ki bêro hurêndi.

www.arsivkurdi.org

Suskun bir kent

PINAR SEVİM TOPRAK

İçime akıttığım kentin yalnızlığını
Dağıtıyorum günün geceyi öptüğü
Yerden
Yüreğimin
Surlarıyla çeviriyorum
Kuşların terk ettiği
Bu şehri
Uzaklardan
Diyorsun ki
Ayrılıklarla besledim
Özlemimi
Çekiyorum sigaramın
Yabani dumanını ciğerlerimin
Bulutlu sancağına
Üşüyorum
Akıttığın bütün gözyaşlarında
Şimdi
Karşısında bir ben varım
Bir de bu kent
İki dünya kaçağı

www.arsivakurdi.org

Pukeleka

HASAN YILDIZ

Pukeleka tevera va daru dêmdano
Vore çever gureto, mara çı wazena
Bonê qulukiê çerangi şaê
Zulumata çım çımu nêvineno bıra
Asmen biyo tari, roştiye bıriya waye
Jê taliye Kırmancu dina biya tariye

Heli amo, werg amo, dorme ma gureto
Keşra weng nêvejino herkes saake meyito
Uşira destê ma şikiya, terseme bıne bonu de
Teseliya ma bıriya, haq marê wayır niyo
Zaneme bıra zaneme, awa ke yena sarê ma ser zaneme
Uncia ki ma zuvini ra dosteniya hu rameme

Pukeleka kêmer u kuçi welenge danê
Theyr-thuri bêperr mendê, nêperrenêra
Hard lerzeno, zerrê her çi çhızeno
Zon biyo lal, gos biyo kherr, çım biyo kor
Nêvano, nêhesneno, nêvineno
Her çi horê mezela hu kıneno
Herkes horê mezela hu kıneno

www.arsivakurdi.org

ŞAİRLER MUTLU MUDUR?

şairler erken ölür

UMUT GÜNEŞ

AHMET Can Akyol'un şiiri için, yaşamı için söyleşiye girmek kolay oldu benim için. Çünkü Akyol'u iyi tanıyorum. Onunla uzun uzadıya söyleşilerimiz olmuştu. Ama hazır soru vardı. Ve Ahmet Can Akyol soruyu iyi yakalamıştı.

Mutlu musunuz? "Şair olmasaydım, şimdi sıradan bir yaşamım olacaktı, en azından eşimden ayrılmayacaktım. Şiir yazarken insan çok acı çekiyor. İnsan o anın ruh haliyle gidip dönüyordu. Ölüyor ve diriliyor" diyor. Bu kadar gel-git içinde insan organizmasının çektiği ağrıyı düşünün. Acılar ve ağrılar içinde mutluluk olur mu? İşte ondan "Şairler erken ölür" dedim.

Onların bu kadar yazma-çizme içerisindeki yeri bu. Durmadan yoğunlaşmayı tahmin edebiliyor musunuz? Bir tutukluyu anlatın, zulüm gören birini anlatın, yitik bir anada çocuğu anlatın. Düşünün kaç çözümlemeden geçiyorsunuz.

A.Can Akyol tutunmadan söz edip; şairlik "mayın tarlasında yürümektir" diyor. Ve artık kişinin kendini kanıtlamasının yolunun kolay olmadığını anlatıyor. Çünkü su başlarını büyükler her şeye hükmediyor.

Sonra söz dönüp dolaşıp şiirdeki yalnızlık yada şiir yolunda yalnızlaşmaya

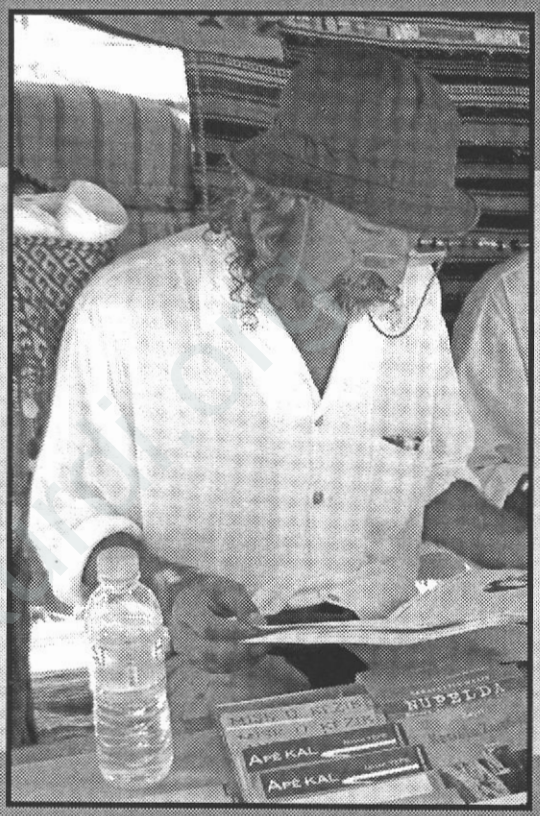

fadıl öztürk: şair mutsuzdur

"sesimi koyup cebime
akşamlarına indiğimde bu kentin
yalnızlığım tutuşur aynalarda
sazlar susar gömülürsün gözlerime
sayfalarımda suretin çoğalır
dizlerimde el sallaman"

Doğrudur. Insan onların mutlu olduğunu sanır. Hatta ilk bakışta onlarla ilgili bir genelleme de yaparız kendi kafamızda. Hiçbir zaman derinliğine inmeyiz duyguların. Gülümserler yüzünüze. Siz, mutlu olduklarını düşünürsünüz. İçlerinde kopan fırtınadan bihaberiz. Şiirin dizelerine baksanıza, hem de ne mutlu etekleri zil çalıyor.

www.arsivalfabet.com

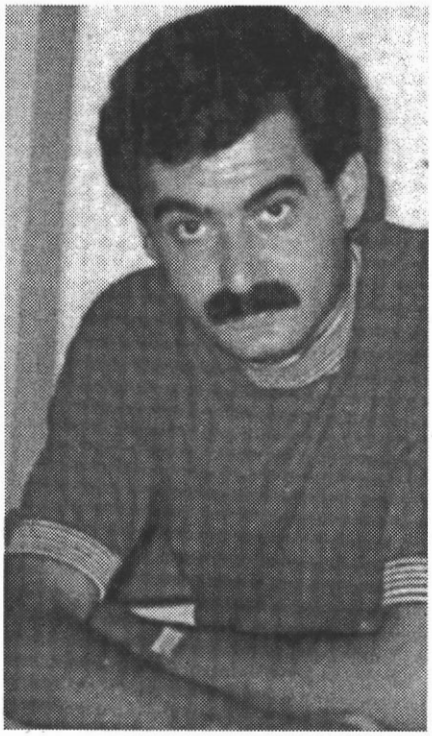

dönüyor. "Benim kadar yalnızlık çeken bilmiyorum. Bir çocuk gibi ağladığım geceler olmuştur." Onu dinlerken şu sözler ağzımdan çıkıyor. Uzaktan bakınca imrenilen insanlar, kıskanılanlar meğer yüreklerinde ne çığlar, ne volkanlar taşıyorlarmış.

"Sana baksam/ellerim kadar yakın olursun

Dokunsam bağrımın soluyan yerini bulursun

Gözyaşlarına değsem

Kirpiklerin incinir diye korkuyorum

Öpsem seni

Nefesimin rengi kalır yüreğinde

ve balim ağır olur

biliyorum..."

Edip Cansever ne güzel demiş "İnsan doğduğu yere benzer." İnsan yaşadığı şehre, insan koştuğu yola, devam ettiği kafeye, konuştuğu arkadaşa da benziyor. Çünkü doğduğumuz yer kadar şekillendiğimiz yerler, ilerideki yaşamımızda söz sahibi. A.Can Akyol'un şiirlerine başlangıçta Dersim kültürü egemendi. Gülvatan, Ölü Sürgün ve Dersim, Şairler Erken Ölür gibi... Ama şair yaşadığı yerlerde yeni acılar, yeni sancılar çekiyor. Ve zaman dediğimiz kavram bir çok şey alıp götürüyor şairden. Seni Aşka Yazmalıda zaman zaman çocukluğuna dönse de, daha çok İstanbul vardır şiirlerinde. Yoğun sevmeler girmiştir şiire; daha çok romantiktir. Onun toplumsal çizgisine buğulu bir romantizm sinmiştir.

"Soluğu kırık bir şarkı var dilimde

Hiçbir makama dahil etmiyor kendini

Şimdi kalkıp

Usturupsuz bir küfre salarsam sözlerimi

Sevdiğim yadırgama beni"

Nehir şiir tarzını denediği Ölü Sürgün ve Dersim'i dışında eserlerine şair, bir çok şiir biçimini denemesi bir zenginliktir. A.Can Akyol, Seni Aşka Yazmak kitabında, güzel aşk şiirleri, dümbelekler oynuyor. Şehrin yüzü karardığında sesini cebine koyan şair, yalnızlıktan aynaları tutuşturuyor. Ve evet mutsuzdur.

Onu ilk tanıdığımda, onlar yirmi beşini aşmış insanlardı. Yıllar sonra İstanbul'da gördüğümde o kısa saçlı devrimci tıraşı yoktu. Saçlarını uzatmış, çenesinde saçları gibi ağarmış bir tutam top sakalı vardı. Şimdilerde başının belası saçlarını seviyor. Saçlarını niçin sevdiğine gelince, ona sorun. Ona bir merhaba dediğinizde (Eğer İstanbul'da merhaba demişseniz) hiçbir konuya girmeden memleketini sorar. "Esmer bir acı"yı yeni yayınladığı zamanlardı İstanbul'da Kelaynak'a uğramıştım. Fadıl'da oradaydı. Bana "Esmer Bir Acı'yı vermişti. "Gidemediğim yerlere gitmiş gibi" bir duyguyla yazmıştı. Aradan yıllar geçmişti, ben yine İstanbul'daydım. Bir şiir dosyam vardı. Kimseyi tanımıyordum. Şiirin ucundaydım, arayış içindeydim. İnceleyip bir fikir vermesi bakımından dosyayı kendilerine vermiştim. Doğrusu aceleciydim. Bir iki saat içinde incelemesini istemiştim. Şiirleri biraz karıştırmış ve o güleç yüzünü yüzümde noktalayarak, "Senin şiirlerinde hiç hasret yok" demişti. Eleştiri ile ilk kez karşılaşıyordum. Ben de hemen Mevlana'nın o meşhur sözünü yapıştırmıştım. "Hasreti anlatmam için bulmam gerek" demiştim. Sanırım ben biraz serttim. Dosyaya n' oldu. Bunu geçelim. Dosya kitap oldu. Bunu geçelim. Dosya kitap oldu. O şehirde düşlerim kaldı.

"kanayan bir akşam koydular yürek ışığıma

gözlerime ırmakları dalga dalga

terk et bu aşkı, çırılçıplak dön dediler

savaştı, yenildin; üstünde uçmuyor kuşlar

sevişmenin tam ağzında

duman ol! kül ol! sön dediler..."

Fadıl Öztürk (kendi deyimiyle kendisi Kürt, soyadı Türk). Bütün buzdan adamların karşısında ateş hala. Şiirinde hala bir kavga var.

Festival nedeniyle yaptığım söyleşide şiirini besleyen kaynakları sorduğumda, annesinden başladı önce. Annesinden söz ederken

irleri örneklerini veriyor. Aşk, yaşamımızın anlamı, var olmamızın gereği. Ve hayatı aşk güzelleştirdiğine göre, aşk mutlaka yazılmalı. Nazım'ın dediği gibi "Tahir olmak da ayıp değil / Zühre olmak da / Hatta aşk uğruna ölmek de ayıp değil / Bütün mesele Tahir ile Zühre olmakta / yani yürekte."

"Şafağı kirletilmemiş Ufuklar'da

Adım işçi

Çarkların dişlisindeyim

durmaz ellerim

Evden işe

işten eve giderim

sesim çıkmaz

tutulmuş dilim

Ama gün gelir

grev grev

halay çekerim"

Şiirde tema olarak işçilerin yaşamı ele alınmış. Şiir biçim olarak ta bizim merdiven dediğimiz. Yada Mayakovsky, bir başka deyişle Nazım Hikmet tarzı dediğimiz şekilde yazılmış. Bu şiir arzı, Şafağı Kirletilmiş Ufuklar'ın bütününde egemen. Kitapta, insan sevgisi, barış, dostluk ve haksızlıklara karşı mücadele teması ağır basıyor. Onu Şairler Erken Ölür'e kadar bir muhalif sanatçı çizgisinde görmek mümkün. Tepenin değil, tabanın yanındadır. Şairler Erken Ölür'de bir hüzün havası var. Sanki bir şeylerden etkilenmiş. Sanki iki mücadele kıskacındadır. Yaşamının psikolojisi eserine sinmiştir. Doğal olarak insan organizması yaşam koşullarına hep aynı kuvvetle karşı koyamıyor. O toplumcu şiir çizgisinden kayma belki de bundandır. Ama A.Can Akyol üretken bir şairdir. Bu kadar eserin öyle kolay yazılmadığı da bir gerçektir.

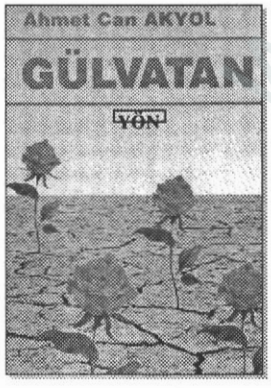

"Elleri koynunda yüreği serçe

Acılar akranı düşleri Gökçe

Öyle bir yara ki kanar değdikçe

İçimde bir çocuk ağlıyor yavrum

gözleri bir kan çanağı oluyordu. Belki de Can Yücel'e tam zıt bir dize oluşuyordu onun ağzında. "Hayatta en çok annemi sevdim" der gibiydi. Şiirini besleyen kaynaklardan ilki annesi ve çocukluğuydu. terk edişleri, kaçışları ve dayatmaları sevmiyordu. O nedenle öğretmen okulunu bırakıyordu.

Fadıl Öztürk'ün şiirinde mahpusluğunu, dağlı yürüyüşünü, köy sadeliğini, yol yorgunluğunu, keşkeleri silişini görüyoruz. Yaşadığım hiçbir şey için yanıldım, hata yaptım demedim. Hayatımdı, bedelimdi, ödedim diyor. Bunu şunun için diyorum, dönüp geriye baktığımızda nerede hata yaptım diyor musunuz kendinize? Yanıt açıktı: Hayatımdı yaşadım! Hayatın hatasının sorgulanışını sevmiyorum.

Fadıl Öztürk, şimdiye kadar dinlediğim şairlerden bu yönüyle farklı bir çizgi çiziyor. Onlar, zaman zaman şurada yada burada hata yaptım diyerek keşkeli sözler söylüyorlardı.

"üstüme gebe bir çığlık gibi düşerken ölümler

ateşlerin yüzüne dişlerimle kazıdım yaşamı

kirpiklerin ışığında alnımı dayadım omuzlara

yüzümde, her yanımda sessizlik dal dal kesildi"

Sanırım yaşama bakışını bu dizeler doğruluyor. Ateşlerin yüzüne dişlerimle kazıdım yaşamı" kendinden oldukça emin, yürüyüşünde kararlı.

Fadıl Öztürk: okurun şiiri bilmedikçe, şiir yazmanın yazarda kaldığını söylüyor. O nedenle okurun şiiri bilmesi gerektiğine inanıyor. Şiir için mutlak doğrular kullanılmaması gerektiğini illeri sürerek şu değerlendirmelerde bulunuyor: "Mutlak doğrular pozitif bilimler için vardır. Şiirin formülü yoktur" diyor.

Hayat hep mücadeleyle geçiyor. Ve hayatın her alanında mutlaka bir kavga vardır diyor. Düşmanlık, öfke, kin, birbirinin oyuncağını kırmak, öncelikle kardeşler

Beni zehir sevda yakıyor yavrum

(Şairler Erken Ölür'den)

Şiirin psikolojisinden yola çıktığımda işin içinde bir farklı sevme görülüyor. Şair yüreğindeki depremi yada kaymayı bize de gösteriyor. Her halde yaşamındaki allak bullak oluşu burada görmek mümkündür. Birazda şairler kendi kendini erken öldürüyor. Yol görünüyor, mayınlı, bassan kopacak bir yerlerin. A.Can Akyol, kalbini eline almış ve mayınlı tarlaya girmiştir. Ne diyeyim, yüreğine şivan düşsün aşk!

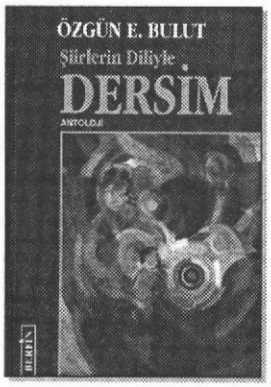

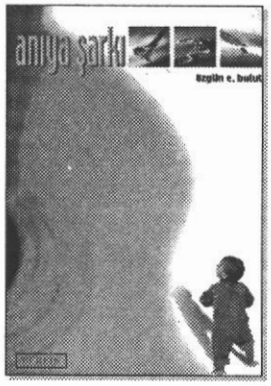

A.Can Akyol'a, Şairler Erken Ölür kitabının tanıtımı sırasında belki gereksiz sorular sorduk; ama güleçti; ama insandı. Kızmadı, o gereksiz sorularımızı da sorumluluk duyarak yanıtladı. A.Can Akyol'da açık ve net bir Enver Gükçe hayranlığı vardır. Bunu, eserlerini incelerken görebilirsiniz.

Hafızamda kalan sorulardan biri şöyleydi: Herkes Munzur diyor, bu sözcüğün artık sömürüldüğünü düşünüyoruz, ne dersiniz?

Yanıt olarak: "Ben Munzur çocuğuyum kardeşim, bu sularda büyüdüm, tabiki Munzur'u anlatacam."

Üç şairle şiir üzerine yaptığım söyleşilerden şunu çıkardım: Onlara ön yargıyla yaklaşmayalım. Onların özel yaşamlarını iğdiş etmeyelim. Hazır linçle gitmeyelim. Onlar yazarken, zaten mezara giriyorlar. Ben onlara şunu diyorum: elleri kalem tuttukça şiir yazsınlar. Yüreklerinin pencerelerinden bize seslensinler. Emek veren, üreten herkesin önünde saygıyla eğiliyorum. Daha güzel ve üretken festivallere.

Onun bir güzel şiirini alarak bitirelim.

"Dingin bir yaşamak düşleyin kendinize

Düşlemek belki ama

Düşlerde düşünmek düşmez herkese

Bırakın tozu dumanı tortu etsin kendini

Bir de iki elinizle birden sarılın yüreğinize

Bazen bir uçurum gibi düşülür düşlerden..."

A.Can Akyol

arasında olmuştur. Şiirde imgenin şiiri gizemli kılacağını, ona ayrı bir tat vereceğini belirtiyor. Bu söz üzerine şair A.Can Akyol bir genellemeye girerek "Şiir kendi sesini oluşturmaktır" diyor.

Üç şaire ortak sorumdur: Mutlu musunuz? Fadıl'ın gözleri bir noktaya takılıp kalıyor. "Ateşe konuş, küle ağla" diyor. Bunu o kitapta yazdım. Dönüp arkama baktığımda yitikler var, acılar var, bunca yitikler ve acılar içinde mutlu olduğumuzu kim söyleyebilir!

"bir akşam güneşi suda nasıl yanarsa öyle

bir zerdüşti ateş karşısında ağrısına nasıl inanıyorsa

ve öpüp eşikleri bir bir geçerken o sabah gibi kırmızı...

belki diyarbakır'da bir kürt kadını gibi madrit'te bir çingene dolup

taşar sokağa ve elinde müzik tutuşur ya, sesi akdeniz'de akşam vakti

akdeniz'de akşam vakti asılır gibi kırmızıyım sana..."

Fadıl Öztürk'ün şiirlerinde kimileyin bir sert eda, kimileyin yumuşacık, çocuksu buğulu bir gözü bulmak mümkün. Şiire baktığımızda şiirde sertliği yakalayan ses tekrarlarını bulduğunu görüyoruz. Örneğin, "r" ünsüzü şiire sert bir hava vermiş. Birazda halk söyleyişlerini değişik bir imgeyle anlatmış. Söz gelişi sokakta yürüyen delikanlılar, zaman zaman tutkun olduğu bir genç kıza "hastayım sana" diyebiliyor. Bu halk söyleyişine kırmızı rengi vererek, hem asi bir eda veriyor, hem de sesinin tonunu rengiyle kararlı hale getiriyor.

Şair Zerdüşti inancı şiire emiştirmiş. Dünyanın şurasında burasında ezilen insanları görüyor. Onların kalbini kendinde taşıyarak evren sel bir anlatımı da yakalamış. Şunu da itiraf etmem gerekirse, ilk dize bana Ahmet Haşim'in "merdiven" şiirini çağrıştırdı. Genellikle onda bir akşam hayranlığı vardır. Ama Fadıl, Kadıköy'den Karaköy'e giderken bu şiiri vapurda yazdığını söylemişti. Akşam güneşi insanlara farklı farklı şeyler düşündürüyor demek ki.

www.edsiv

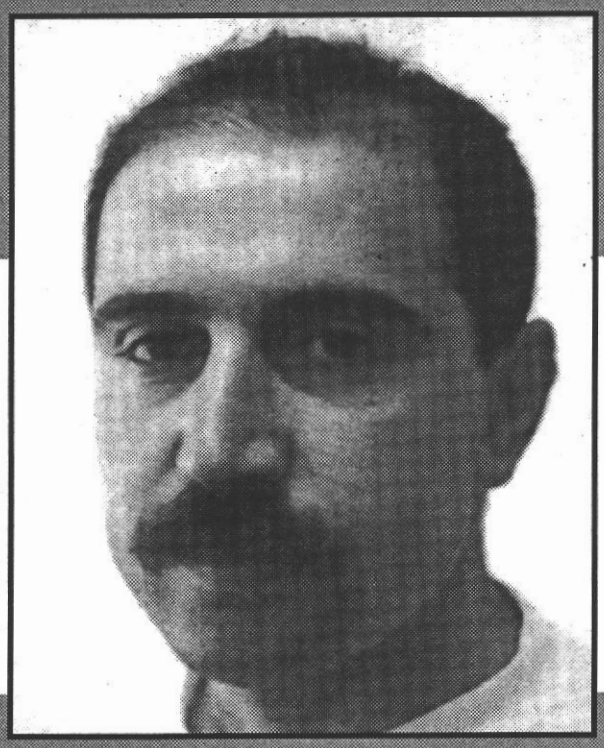

özgün e. bulut:
ne zaman akılda kalacak dizem olursa, o zaman kendimi şair sayarım

Her birinin apayrı hikayesi vardı. Yoklasan yüreklerini, sökün eden bir şelale akacaktı dışarı. Ve en çok kalpleri gözlerindeki ışıltıyla, gözlerindeki hüzünle buluşurdu.

Üç şair; biriyle içten bir arkadaşlığım var. Tamamen bir tesadüftü yan yana gelişimiz.

İki yıl önce, evimize konuk olan Aslı hanımı uzaktaki bir dostumun telefonuyla bekledik. II. Munzur Kültür ve Doğa Festivalinde evimizin konuğuydu. Yine tesadüf ya, aynı ilçeliydik. Bazen hiç hesapta yokken kurulur dostluklar.Aslı hanım dışarı çıkacaktı ki, birden zil çaldı. Kapıyı açtığımda, biraz mahçup bir bey Aslı hanımla görüşeceğini, eşyalarını vereceğini söylüyordu bana. Acelesi vardı, zira aşağıda kendisini bekleyenlerinin olduğunun söylüyordu.İçerden konuşmalarımızı duyan Aslı hanım, "Sizi tanıştırayım, arkadaş ta şair" deyince, gözlerimdeki ışıltı büyüdü. İçeri "buyur" ettim. Eşim de üsteleyince akşam uğrayacağını söyledi.

Akşam olmuştu, Düzgün Bava'dan dönmüşlerdi. Konuklarımız Düzgün Dağı'nın güneşiyle yanmışlardı biraz. Özgün E. Bulut'la ilk buluşmamızdı. Uzun uzun bir söyleşi başlamıştı aramızda. Elazığ'da aynı mahallede oturmuştuk. Ortak bir çok tanıdık isim. Gençliğimizin bize göre yanılgıları, düşüşleri, uçuk yürüyüşlerimiz hepsi hepsi masamizdaydı artık. İlk gençlik yıllarımızın İstasyon Mahallesi söyleşimizi dolduruyordu.

"anıları gömmeyin toprağa ne olur

erken öldürüyorsunuz beni..." diyordu Özgün E. Bulut.

Hayır, anıları toprağa gömmüyorduk. O saat anılar içimizde, dudaklarımızda, deniz bizimle çalkalanıyordu. Birer soğuk bira ile hüzünleniyor, seviniyor, çocuklaşıyor, gençleşiyor ve büyüyorduk.

Kerpiç evli İstasyon Mahallesi, bakkal Cefo, Kıllı Şahin, Xıdé Neziyan; konuştukça duygulanıyorduk. Sanat yüceleşiyor biz cüceleşiyorduk.

"anıları sermeyin sulara ne olur

tek tek sürgün ediyorsunuz yaprakları

sessizliğe gömüyorsunuz..."

Galiba Özgün'ün tek tek sürgün edilen yaprakları, istasyonda çığlık çığlığa giden trenler, Gar Kahvesi'nin müdavimi Deli Yaşar. Ve ileriki sahifelerde sözünü edeceği Kékil Dede'ydi. Ir başka deyişle yüzünü mahallesine dönüyor. Çocukluğunu, ilk gençlik yıllarını, mahallede hafızasında yer edinen acıları ve sevinçleri anlatıyordu.

Özgün E. Bulut'un duygusal bir iç dünyası var. Mahalledeki ağabeylerini unutamıyor. Çünkü onlar, Bulut'un ilerideki yaşamının şekillenmesinde payı olan insanlardır. Solun ilk tehlikeli fikirlerini onlardan duymuştur. Ve yetmişli yıllar sol için bir sıçramanın olduğu yıllardır. Sol, o günün koşullarında bir çok genci etkiliyor, rüyalarına giriyordu.

"sokaklarda izlerini yitiren delikanlı

endişeyle yolarken bıyıklarını

gözlerinde size ait bir şeyler vardı..."

Dizelerde geçmişi kurcalarken gözlemcidir. Bulut, burada sorgulayıcıdır da aynı zamanda. Bıyık yolma yada bıyık çekme o günlerde en çok yapılan eylem yada kimseye zararı olmayan basit bir oyundu.

Özgün E. Bulut, kendini ve diğerlerini kıyaslıyor bir yerde. Seksenli yıllara bir sesleniş var. Seksenli yıllarda gençlik içinde bir çözülme de vardır. Biraz da bir serzeniş içindedir. Sloganlarla yürüyen gençlerin yanında şimdi kimseler yoktur. İnişleri ve çıkışları görüyor. O nedenle duygusaldır.

Ikinci sesleniş de, ülkeyi yönetenlereydi. Gücü ellerinde bulunduranların öfkesi kötüydü. Bir karabasan gibi her şeyin üstüne abanıyorlardı. İnsanların gözlerinde sıcaklık yoktu. Bir tarafta endişe ve korku, düğer yandan gözlerde anlamsız bir soğukluk vardı.

"buzdağı kadar soğuk ve anlamsızdı gözleriniz

güncenizdeki ilk ve son sözcüktü tutsaklık

www.arsivakul.org

ve kalbinizin atardamarıydı ihanet..."

Özgün E. Bulut'un anılarında Zerdüşti inanışın izlerini taşıyan Aleviler vardır. Çünkü kendisi de o felsefenin içinden gelmiştir. Her gün doğumunda kapı önüne çıkıp güneşi gören kadınlar, parmaklarını öpüp alnına değdirerek, güzel ve aydınlık bir dünyaya merhaba diyorlardı. Bulut, biraz da çocuksu İstasyon Mahallesinin kerpiç evlerini, kerpiç evlerinin eşik önü seslenişlerini biliyor. Klakson sesleri, bir oyun kadar tatlıdır o günlerde; sokak aralarında top koşturuluyor. Kadınlar, yaşlılar ve çocuklar onun anı dünyasını örüyor.

Bugünkü şiir değerlendirişinde de Bulut, şiire kural koymanın yanlışlığından söz ediyor. "Şiirin okuyucusu özeldir" diyor. O nedenle "Şiirin kendine özgü bir sesinin, bir anlatısının olduğunu" vurguluyor. Bununla birlikte, "Bu şiirdir, bu şiir değildir gibi genellemelerin şiire yarar yerine, zarar getireceğini söylüyor.

Kendisi, kendi şiirini besleyen kaynakların çocukluğu, çocukluğundaki masalların, çocukluğunun geçtiği İstasyon Mahallesi'ndeki insanların sıcaklığı, ilk gençlik yıllarındaki ağabeylerinin konuşmaları; Diyarbakır'daki öğrencilik yılları; Bursa ve İstanbul'daki mazbut yada kimi zaman savruk yaşamı olduğunu söylüyor. Şunun eklemeyi de bırakmıyor, seksenli yıllar, hepimizin hafızasında bir buldozer gibi geçmiştir.

Şiirdeki yerini değerlendirirken "Ne zaman akılda kalacak bir dizem olursa, o zaman kendimi şair sayarım." Buna, Ahmet Telli'nin 'Gidersen Yıkılır Bu Kent' dizesini örnek veriyor. Böylelikle Ahmet Telli'nin şiirde haklı bir yer edindiğinin altını da çiziyor.

Şiirin size kazandırdığını sorduğumda, dudaklarında buruk bir gülümsemeyle, "Sadece beni allak bullak etmiştir o kadar" der.

"hasret mektupları anımsatıyor bana, nehirleri

doğuda Dicle, ürkek, nazlı, sevecen, kadınsı

batıda Meriç kız kardeşi dicle'nin

diğer nehirler erkek, hırçın, asi, öfkeli

hasret uzun saçlı bir kıza götürüyor beni..."

Şimdi Bulut'un yaşama bakışını, ülke koşullarını değerlendirişini bulmak mümkün. "dicle ve meriç'in tam ortasında duran kalbim" dizesiyle, Türk, Kürt kardeşliğini benimsediğini anlatıyor.

Aşkın gayri resmi tarihinde "şiirleri oluştururken, sadece ve sadece kendi vicdanının sesini dinledim. Bunun, aynı zamanda ahlaki bir tavır da olduğuna inanıyorum" der.

"acı bir esintiydi gülmez tepesi

ürkek bir duruş

titrek bir sevda

ve yangın bir yürekli düşürdüğüm can

şiirimin konduğu yaprak

çiçeklerin büyüdüğü nazlı bir topraktı..."

Gülmez Tepesi, Elazığ'da solun nefesini tadan herkes için bir anıdır. Aynı zamanda yetmişli ve seksenli yıllarda bir acı tablodur.

Yine "Anıya Şarkı" kitabına dönelim:

"istasyon

sarı boyalı lojmanlar ortasında

-deli yaşar'ın konukluğu bir yana

akasya gölgeli hasretti istasyon

şimdi sorsalar kirpiklerinden düş akan çocuğa

zülküf'ün kahvesini

küfürlerini Liceli bahri'nin

deniz kızının havuza düşen 'cansız hayalini'..."

Şair, anılarından hareketle, zaman zaman bir takım betimlemelerle ilk gençlik yıllarını yokluyor yine. Elazığ Garı, şairin uğrak yeridir. Çünkü bu garda onların devam ettiği bir bahçeli kahve vardır. Şakaları, sevinçleri, kahkahaları hala kulaklardadır. Yalnız şairin hayale cansız sıfat getirerek yapmak istediği kuvveti, hatıralarda aramak gerekiyor. Çünkü, bir vakitler asker fotoğraflarının arkasında "Bu cansız hayalim size hatıra olsun" yazılıydı.

Özgün E. Bulut'un şiirlerine bakıldığında, şiir şeklini Atilla İlhan'a benzetmek mümkündür.

Şiirlerindeki tema, bana 1. Yeniyi anımsattı. Çünkü, 1. Yenide, sıradan insandan tutun, her şey şiirin konusu olabiliyordu. Ve her şeyden önemlisi, 1.Yeni şiirinde alt tabaka insanı vardır. Gerek "aşkın gayri resmi tarihi"nde, gerekse "Anıya Şarkı" eserinde, sıradan insanları görüyoruz. Kapı önlerinde söyleşen mahallenin kadınları, İstasyon Kahvesi'ne devam eden alt kesim insanları, (küçük memurlar, Deli Yaşar, öğrenciler, gar işçileri gibi). Ancak şiirinde kullandığı imgeleri göz önüne aldığımızda, II. Yeninin izlerini de görmek mümkün. Evet Bulut, şiirde bir arayış içindedir.Bu, kendini gösterme, kendini bulma arayışıdır. Zaten kendisi de şiiri değerlendirirken "Şu ekole, bu ekole bağlanma yanılgısına düşmemeli kişi" diyor. Çünkü, onların hepsini içeriyor ama onların hiçbirine tamı tamına benzeme yoktur. Bulut, şiirdeki yürüyüşüne devam ediyor. Bu söyleşiler arasında yeni bir dosya hazırlığında olduğunun ipuçlarını da veriyor.

www.asiyakurdi.org

yalın(!)kent ya da BAY-KUŞ

SERKAN SARIATAŞ

NE dünya yıkıldı nede hayat sona erdi. Canlılar hala evrimleşiyorlardı. Palavra mıydı hala meydan. Bilinmez miydi onca yıldan sonra meydanda ki palavranın akıbeti yoksa, baştan belli miydi sonuç? Yalın durdu yine de(en azından öyle görünürdü). Palavra meydanı 90'lı yılların ikinci yarısının sonlarına doğru yeni bir misyon yüklendi. Belki burjuvazinin pahalı kreasyonları sergileniyordu. Ama bence değer biçilmeyen şeyler sergileniyor ve süzülüyordu. Bütün çıplaklığı ve yalınlığıyla. Yalındı her şey en azından bu kent öyle görüyor(!)du. Açığa çıkmalıydı, teşhir olmalıydı doğrular. Yalının kuyruk sokumuna(!) koydum yeniden okudum. Birden bütün anlamını değiştiriverdi yalın. Cafcaflı mıydı aslında yalın görünen(ler). Karmaşa maske mi takmıştı? Bir (I) evire çevire dövüyordu beni. Çarkların arasına alarak ufaltıp teknesinde hamur misali yoğuruyordu. Bakırcı ustasının çekici gibi başıma inip inip kalkıyordu. Eziliyordum. Afalladım, küçüldüm, cebime sığacak kadar oldum. Değiştim. Ben değiştikçe yürüyüşüm değişti. Karanlığın içinde cılız bir ışık belirdi. sonumda.

... Ve bir resim çizdim; ilk kez yapıyordum bunu, ilk yağlı boya çalışmamdı. Henüz tuval nasıl hazırlanır bilmiyordum, ancak aklın sınırı yoktu. Öğrendim. Fırçamı boyaya daldırdım, başladım boyamaya. Bir göz çizdim, sonra gözü mezara çevirdim. Artık göz mezarıydı ama bir şey eksikti, ne olabilirdi? Evet madem erkek egemen bir toplumda yaşıyoruz ve kadın hala bir cinsel obje ise, bu canavar gözün en uygun materyal bir kadından, çıplak bir kadından başka bir şey olamazdı. Göz mezarının içinde bir kadın koydum. Üstelik elleri zincirlenmişti. Üzerinde birkaç gün çalıştım. İyi bir amatör çalışması oldu. Sonraki bir kaç günde ise, bazı palavranın bir kenarında, bazı küş bakışı bir yerde bazı kadınların çalıştığı (ama devrimcilerin kesinlikle uğramadığı) mekanlarda aradım göz mezarını. Yalın mıydı yoksa yalan mıydı...? Ve üstadın şu sözleri çınladı kulaklarımda "Yüz tane adamın önünde çok güzel bir kadın geçerken ve yüz çift pür dikkat kadını süzerken, alim olan bilge olan kadını değil yüz tane adamın mimiklerini arayan, inceleyendir." Yanı başımda gelişen sohbete isteyerek kulak kabarttım. Dinledikçe yalnızlaştım, yalnızlaştıkça yalınlaştım. Önceleri, baykuş dışında başını üç yüz atmış derece çeviren başka bir canlının olmadığını düşünüyordum. Bu büyük bir hünerdi. Artık bunu başarabilen, boynunun hünerini iki katına çıkaran bir canlı daha vardı. İNSAN garip bir döngüydü, bu süreç acaba insan evrim geçirip baykuşu mu düşünüyordu? Bunu bilmiyordum ama yol kenarlarında ve üstünde, meydanlarda ve devrimcilerin(!) uğramadığı mekanlarda BAY- KUŞ un varlığına tanık oldum...

***

Gecenin bir vakti, sararmış otların üzerine uzanıp, pırıl pırıl parlayan yıldız kümelerini seyrettim. Orman ağaç modunda, saman alevi gibi savrulan, olmazsa olmazlarımı seyrettim. Promethus'un tanrılarda çaldığı ateşi aradım kızıl yıldızda ve ardında kavram kargaşası içinde buldum kendimi.

Gök yüzü artık çok daha şaşaalıydı, bütün İzmirli ve İstanbul-

lu düşüncelerin arasında kaybolup gitmiştim. Kaygılarım artıkça karanlığımdaki cılız ışık biraz daha büyüyordu... "Tanrı kadına üstünlük ve ayrıcalık sağlaması için erkeğe bıyık verdi" sözlerini hatırladım "pirin. "Uzun sakallı kadınlar, tüysüz erkekler ve yaşlanmış çocuklar belirdi gözümde. Bir soru sordum boşluğa "ya köse erkekler ne olacak" ve cevapsız boşluğa döndüm. Keşke Düzgün Bava'nın asası elimde olsaydı; yada Düzgün Bava kendisi yaşıyor olsaydı da elindeki asayla zemheride ormanı yeşerttiği gibi, köselerin de sakallarını ve bıyıklarını yeşertseydi. Düşünüyorum da, insanlık tarihinin beş bin yıllık süreci içersinde bıyıksız tek bir peygamber, tek bir halife veya keramet sahibi tek bir ermiş vardı da, ben mi bilmiyordum. Kılda keramet olabilir miydi? Sahi şu yeni yetme dedikleri, uçuk kaçık dedikleri garip adamlar kerametin karşısına hangi cesaretle dikilmişler? Üstelik sakalı bıyığı olmayanlar da var. Gel aşağı git yukarı derken, birden bütün konsantrasyonumu bozan bir ses "bu saatte belanı mı arıyorsun be adam" panikledim.Şaşkınla şaşırmışlık arasında dolanıp asılı kaldım belaya. Belamı buldum şimdi insanlığın da belasını bulmaya çalışıyor olabilir miydim bunu mu istiyordum. Gerçekten belamı bulabilmiş miydim? Ama insanlık belasını bulmadan rahatça konuşamazdım. Öyleyse herkes belasını arayıp bulsun ....

***

Yeniden tabloya döndüm.Göz mezar?n?n içinde bu kenti aramaya koyuldum. hay?r ülkeyi arıyordum. Kim bilir belki aradığım bir dünyaydı, belki de koca kainattı aradığım. Belki de kainatın içersinde aradığım kendimdi. Evet evet kendimi arıyorum, bulabilir miyim ne dersiniz? Hayırmış olmazsa olmazların, Olimpostan uzayın derinliklerine, hatta en karanlığına savrulduğum tanrılarımla birlikte "al take ver külah" hesabındadır. Arayacağım, mutlaka bulmalıyım, karınca katarındaki yolculuğu seyretmeliyim, sık sık oradaki inceliği zerafeti, kolektifi ve çıplaklığı keşfetmeliyim. Beynimi gölgeleyen duvarları, alnımdan damları terle yıkmalıyım.
Yıktığım duvarın her bir parçasını yeniden işleyerek insanlığın hizmetine sunmalıyım. Çelişkilerimi derinleştirip nefretimi hazırlamalıyım. Karanlığın büyüsü bozuldu artık, içimdeki cılız ışık şimdi daha güçlü. Rapt-u zapt postalların sesi korkutmuyor artık beni. İçimdeki yıkıcı böğürüyor, kent böğürüyor, "yeniden yarat beni" diyor. Sonra havaya her bir karınca örsle çekiç arasında şekillendim ufkum genişledi. Yalnızlığımı yalınlıkla iç içe geçirdi. Kendi canavarımı gösterdi bana, eridim, kardan adam misali yerle bir oldum. Yelkinip ayağa kalktım, yeniden içimdeki ve dışımdaki okyanusları gördüm ve içindeki bir tek balığı düşündüm, ürktüm. Dev bir boşluğa dönüştü, aksırıp tıksırmadım. Çöl oldum birden. Sonra çöldeki kum taneciği kızgın güneş altında yanıp kavruldum. İlk yağmurla birlikte kabarıp kendi çölümü dölledim. Köklerimi daha derinlerde hissettim. yalınlaştım... Tabloyu aldım gözlerimin önünden ve yerine penceremin baktığı sokağa koydum. Avına pusu atmış bekleyen bay-kuşlar, yem arayan bay-kuşlar...Yeniden göz mezarına iliştirdim bakışlarımı ve "mezardaki kadın"ın ellerindeki zincire kaydırdım gözlerimi. Oradan da sokağa. Sokakta daha büyük zincirler vardı ama gören yok gibiydi. Bay-kuşlar beyinlerine vurulan zincirleri ve gözlerin önüne çekilen perdeyi görmek yerine, hayatı yarı memnun ayartıcı gözler ve sözler arasında sürdürüp gidiyorlardı penceremin önünde. Akıp gitsin hayat penceremin önünde yarı memnun ayırtıcı gözler ve sözler arasında bir diyeceğim yok.

Diyorum ki; görsünler su başlarını tutan haramiler de...

telaştı yüzüme gelen

AYNUR GÖK

ask senfoniydi yüreğime akan
habersiz zamanı ansızın yoklarken
güz rüzgarında traflı yalanı soluyunca
kendisini eskiten tekrarın süsünde
telaştı yüzüme gelen

kitaplarda çevrdiğim yaşamlar
parmak uçlarıma evrenin aşk acısını çizdi
silinmesin diye korurken
dokunulmaz ıssız gecelerde
telaştı yüzüme kalan

keder unutmaya hazır
geride birakilmiş sıfatsız sevgi
sahibini ararken gözyaşın
'bilmiyorum' avuntusunda
telaştı yüzüme soran

öksüz hüzünde yücelen tutkuya
layık olamayan hülyalı ceset
vakit geç olmadan kararsızlıkta
taçlanmış mezarın cennetine gömünce
telaştı yüzüme dolan

hep ulaşılmayan bakışlarda kırılınca gönül
ağlayan bulutun tümcesinde sırıtıyor taze aşklar
yanağına dokunmadan göle serpilen hasret
ertelenen dünün buluşmasını ıslatınca
telaştı yüzüme kalan

tüm mecnun aşkların borçlu şirinde
eizik öykünün ihanetine uğradı geçmiş
geleceği cesaretsiz yitik romanla
kayıtsız biten serüvenin gebeliğinde
telaştı yüzüme doğan

emanet kırılan gönlün hecesinde sır
hesapsiz şilinen günahların kelimesinde öykü
saklıydı çiğnenmiş umutların cümlesinde roman
sınırsız yakınlığın vedasında kucaklarken yalan aşkı
telaştı yüzüme gülen

www.kurdiakurdi.org

Bêkeso

MUSTAFA BAKIR

Pi dapıro rızna kê xo, xo dest
Kêneke berbena, maye barbena
Nezano sekêro, kata sêro
Cenike berbena, waye berbena

Dewa xo bêkesa biya vêran
Qediya nêmend, omed nêmend ciran
Lete bi cigera wa u bıran
Khalık berbeno, daye berbeha

www.arsiv

Zeridira

M. ATİK

Ti mira siya ji tija amnon
Ji hevno sodir

Ti ki mira siya biyo zi budalay
Gredo mi zeri ho tora

Eki kotu to vir seri ho bicar ne
Seri asmen ser
sodir wérti hewr de
Sonde wérte astérode
Tora naden uzara, huyin...

EYLÜL YANGINI

DEVRİM YÜCEL

Bir acı taşır yüreğim

Son mevsimlerin geçtiğini anlamam bile

Hayalleri yıkılmış bu kentin yalnızlığını ve zamanını.

Eylül günü bütün fırtınaları kuşanırım,son zulüm yalnızlığında kalmayayım diye. Ona rağmen zorlanırım, ta ki adressiz mevsimlere düşene dek.

Bir kaybolmuşluğu, derinden boşalan uçurum kenarlarında yaşarım. Son nefesi, son sevgiyi yada hiç bir şeyi.

Derin uykulardan uyanırım. Eylülde alçak bir zalimliğin barbarlığın olarak ta sonbahar... Hep düşünürüm sonbaharı oysa ne masum bir yüzü var tanıklık günlerimin. İnsanı sarımtırak acılara, düş çizgisine yollayan doğanın kendisini budadığı, diş budak salmak sabırsızlandığı mevsim sonbahar.

Sonbahar yıkılan an, mevsimlerin ateşe düştüğü zaman, adı eylüle anılan zaman. Güzel bir kız çocuğu adı. Herkeste farklı bir gün uyandıran eylül. Kimisine sürgün yolu, kimisinin doğum günü. Ama her haliyle yurdumun acıya konu döküldüğü zaman.

Her yanı ateşe çalınmış zaman,paletlerin sokakları, evleri, okulları, mevsimleri, sevgileri işgal ettiği, gün, ay, mevsim adı, Eylül adı sonbahar. Sesler, bağırtılar, ağlamalar yalvarmalarla sıralı sokak adları.

Gece sokaklarda havlayan köpek sesleri, bir depremin habercisi değildir bu mevsimde. İnsan yüreğindeki, beynindeki, depremcilerin habercisidir. Yıkılan umutların, küle çevrilmiş anaların yüreklerinin paramparça tonlarca acının anlamıdır. Evlerinin paletler tarafından nöbetçi karakollara çevrilme zamanıdır eylül.

Kafese konulan bir kuş düştü, ezilmiş, çiğnenmiş, hücrelerinden bir yanımı. Parmaklıklara saldırıyor kurtulmak, kanatlanıp, gökyüzüne düşmek, üşümek, kanat germek için.

On sekizinde bile değil. Esmer karagözlü bir kız, sabah çiçeği gibi düştü. Bahçemdeki ağacımın yapraklarına. Soyundurulmuş çırılçıplak, yılan gibi kıvrılmaya çalışmış, ellerini bir yorgan gibi örtmeye çalışıyor, sinirli sinirli. Yok olmuyor; kapanmıyor bir türlü bedenini. Gülüşmeler başlıyor doğanın bile kızardığı ama insanlığın yüzünün kızarmadığı bu mevsimde.

Bir an için kendine geliyor. Ailesini düşünmeye başlıyor, küçük bahçeli evi aklına geliyor, konuşulanları anlamaya, dinlemeye çalışıyor.

Bir yürek daha parçalanmıştır. Bir sevgili daha kaybolmuştur, itiş kalkış arasında. Gazeteler manşete çıkartıyor sokaklarda, fahişelik yapanları, artist olmak için evden kaçanları, kara murat filmleri peşi sıra nasıl çekildiği, yurdumun gazetelerinde övgülerden zaman haberlerine bile yer kalmıyor. Ölüm haberleri dahi gazetelerin ilan sayfalarında ancak yer bulabiliyor.

Her yerde bir ölüm haberi var. Ama her yerde arabeskin babalarının ve krallarının gezindiği taş bebeklerinin kimlerle olduğu, kimden ayrıldığı haberleri arasından haber değeri bile kazanmıyor.

Her geçen gün bir sonraki günü sorgulanmaya devam ediyor, pazartesi salıyı Salı... Diğer günleri sorgulamaya başlıyor. Her gün bir diğer geçen günü mahkum ederek devam ediyor. Vakit tükeniyor.

Analar gözü yaşlı mahkeme ve karakol kapılarını geziniyor. Belki yavrumu görürüm umuduyla... Her umut ve bekleyişten sonra kafalarına inen dipçikler, coplar ve küfürler eşliğinde son buluyor. Her şey eziyet edilmek için yaratılıyor. Bekleme salonunda dahi beklemek, sevmek, düşünmek, arkadaşını sormak, kardeşini sormak bile yasak.

Bir kelebek düşüyor parmaklıklardan örülü pencerelerin arasındaki yalnızlığa, kanadında umut yüklü bütün dostlardan, yoldaşlardan, sevgililerden balıklardan börttü böcekten, bebek ağlamalarından sevgiyi selamı alıp dağıtıyor. Kelebek kanındaki sevgi yükü, elden ele, yürekten yüreğe, düşten düşe geçiyor. Sevgiyi, umudu tutsak eden duvarları, ranzaları paramparça ederek, güneş gibi bütün bedenleri ısıtarak, umut vererek yürekten yüreğe düşerek; zamanları çalınmış ateş çocuklarını tutuşturarak devam ediyor.

Bir düş daha vuruldu dün gece. Çığlıklar kan sesine büründü. Cellat gene gece işinde kapı kapı dolaşıyor, karanlık ülkemin sokaklarında kelle avcısı gibi sokaklar, göç yollarına vurulmuş. Sokak adları dahil gece kurşun yağmurunda.

Alabildiğine pavyon ışıkları çoğalıyor. Artist mektepleri açılmış. Peşi sıra güzel konuşma dersi, güzel ve dik yürüme kursları, on adımda zengin olma yolları ve püf noktaları, en

iyi kız tavlama yolları, playboy dergilerine poz veren ünlü aktiristler... Dumanlar yükseliyor bir tabutluktan. Mahalleyi ceset kokusu doldurmuştu, dumanları sanki gestaponun fırınları gibi. Günün ilk ışıkları arasında koşturma içinde bir çocuk bağırtısı geliyor. Dumanlar mahalle üstünde, bir fırtına karabasan çökmekte, gece ilerleyen bir fırtınanın bir katliamın habercisi olmaktan öte. Yazı yazıyorlar; başlayan başbakanın enflasyon düşüyor düşürmek için çaba sarf ettiklerini yazıyor. Yurtta her şeyin normale döndüğünü, Türk milletinin bundan böyle yoksulluk ve anarşiyle mücadele etmeyeceğini yazıyor.

Ama dumanlardan ve kan gölüne dönen tabutluktan bahsetmiyor. Bir genç gece karanlığında yere düşüyor. Sırtında bir sıcaklık duyumsuyor. Elini sırtına uzatmaya ve yoklamaya çalışıyor. Atleti ıslanmaya başlıyor. Gözleri baygın gözleri baygınlaşmakta, vücudu ağırlaşmaya başlıyor kalkmak istiyor, yeniden yeniden deniyor olmuyor,gökyüzüne uzanmak istiyor, yıldızlara değme çabasında neon ışıklarından yıldızları seçemiyor. Bağırtılar üstüne üstüne geliyor, "pis vatan haini" sesleri çoğalıyor. Kimse dönüp bakmıyor. Korkulu gözler ile sadece bakmayı ve hızlıca uzaklaşmayı tercih ediyorlar. Düştüğü duvarın dibinde bir yazı göze ilişiyor, kahrolsun on iki eylül fa... tamamlayamadan tekmeler, küfürler düşüyor üstüne, telsiz sesleri sanki kazanılmış bir zaferin müjdecisi gibi, anons ediyor her yana.

Gazete satan çocuk, yeni uyanmış kentin insanlarına bağırıyor, "yazıyor yazıyor, başbakan ülkemizden anarşinin kökünü kazıdığını yazıyor." Herkim Türk milletinin huzurunu, malını, namusunu tehdit ediyorsa, etmeye yeltenen varsa, sonlarının diğerlerinden de farklı olamayacağını yazıyor. Cümleler uzamakta, nefes alıp vermelerse her gün bir o kadar azalmaya devam etmekte...

Karış karış gazete sayfaları karıştırılıyor: gazete sayfasının alt kısmında özel bir dip not geçilmiş gibi, dün gece bir anarşistten devletin güvenlik güçlerine saldırı düzenlediğini, girilen çatışmada teslim ol uyarılarına rağmen, silahla cevap verdiğini ve sonucunda da bir anarşistin öldürüldüğünü yazıyor.

Otur kalk, çök, sürün, zıpla, bağır, geçerken tutsak mevsim günleri; tamam komutanım, emredersiniz, komutanım diyeceksinizzzzzzzzzzzz, anlaşıldı mı, sesleri yukarı koridorlarda yükselmeye devam edecekti. Koridorlarda eğitime köpeklerde eşlik etmeye başlayacaktı. Emredersiniz diyeceksiniz, köpeğe itaat ettirilmeye çalışacaklardı. İnsanlara dayanamayan insanlar da, en sonunda köpeklere de itaat etmeye başlayacaktı. Tuvalete gitme isteği bile köpekten alınacak izne bağlanacaktı... Bu da eziyet edenlerin korkunç keyifler almasına ve yaptığı işten yeni oyunlar çıkarmasına neden olacaktı. Koridorlarda insanların gardiyanları yada askerleri sırtında taşıyarak yarıştırmaları, sanki at yarışındaymış gibi bağırmaları arasında sesler kaybolup gidecekti. Ama acılar ve yapılanlar son bulmayacaktı.

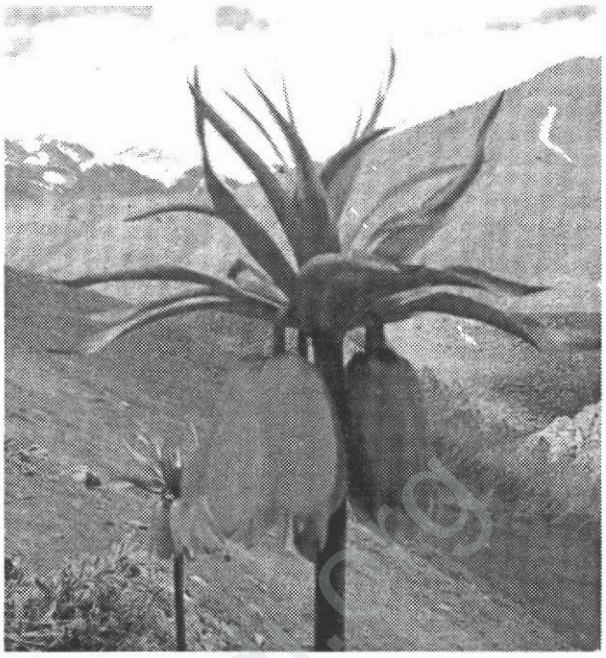

Günler ağır ağır çarmığa gerilerek, zaman içinde yol alırken, haykırışlar, karşı çıkışlar iyiden iyiye azalmaya başlamıştır. Her gün onlarcası, yüzlercesi işkenceden geçiriliyor, kardeşi kardeşe ispiyon ettirtmeye çalışıyorlardı. Bu yolla toplumdaki güven de yok edilmeye çalışılıyordu. Kendini kurtarma telaşı başlıyordu. Kendini düşünmekten başkaca hiçbir şeyi düşünemeyen bir toplum yolunda adımlar atılmaya başlanıyordu. Arabesk toplum yapısı hızla içimize çöreklenmeye başlıyordu. Her şey senin için, bir tek seni sevdim, bu can sana feda ve böyle devam ediyordu. Kapı çalmalar yerine artık kırmalar almaya başlamıştı; köylerde, kasabalarda, şüpheli her kişiye, yada ihbar edilen her eve yöneltilen sorular aynıydı, silah silahlar nerde sakladınız? Çabuk, kitaplar nerde? Çoğu zaman ders kitapları dahil, hiçbir şey bulunamamışsa, bu sefer de onlar suçlu oluyordu. Bunlar anarşistlerin kitapları, bunları devleti yıkmak için kullanıyorlar. Devam eden sorgular ve mahkemeler, her gün ama her gün yüzlerce insan göz altında ya kaybediliyor, yada cezaevine gönderiliyordu.

Kar havası var gökyüzünde. Sinirli ve gergin, sert esiyor ağaç dalları kırılacakmış gibi, yapraklar hızla kızarıyor, yapraklar semah döner gibi uçmaya ve etrafında dönmeye başlıyor. Sanki yaşanılanların acısını duymuş gibi, yaşamış gibi, sert ve kızgın.

Bir eylül yangını böyle düşüyor üstümüze, arkasında ise unutulmayacak bir yıkım ve kanla hatırlanacak bir gün olarak.

Ama fırtınasının üstümüze yıktığı kül ve tüm enkazına rağmen, inadına hala doğanın güzel bir günü olarak hatırlamak için sarf edilen bir çaba, güzel bir kız çocuğu adı olarak tanımlamaya çalıştığımız ve karşı çıkışının en anlamlı olması gereken günlerden bir gün EYLÜL...

devrimyucel62@hotmail.com

www.alsiyah.org

EMİRALİ YAĞAN

Evvel Zaman Şiirleri Üzerine Konuşmalar

GÜL İLBAY

Gül İlbay: "Evvel Zaman Şiirleri" adını taşıyan kitabınızın öndeyişinde "mezartaşları batıya bakan / gezegenine küs bir köyde doğduğunuzu" söylüyorsunuz. Türkiye'nin neresine düşer gezegenine küs duran bu köy?

YAĞAN: Doğduğum yerin Türkiye'nin neresine düştüğünden çok, dünyanın neresinde durduğuyla ilgiliyim. Sadece Avrupa'da değil, Kanada'dan Avustralya'ya, nereye giderseniz Dersim'den yola çıkmış birilerine rastlarsınız orada. Bu, köyümün küs durduğu gezegeniyle kaynaşması sayılabilir mi?.. İşaret ettiğiniz "Evvel Zaman Şiirleri"nde çocukluğumun coğrafyasını betimlerken, kurduğum o uzak mesafe, benim de içinde bulunduğum bu dağılışa, savruluşa işaret eder. Doğduğum, büyüdüğüm ve savrulduğum hayatların toplamı üzerinden kendi kimliğime bir tarif aradım o kitapta.

Gül İlbay: Klasik bir soru soracağım. Sanırım, şiirle ilgilenmeye çok erken başladınız. İlk şiirleriniz, ne zaman, nerede yayımlandı?

YAĞAN: Büyüyünce ne olacağımı soranlara ben yazar olacağım derdim. Düşlediğine büyüyen çocuklardan sayılır mıyım, bilmiyorum. Kendimi bildim bileli yazıyorum. Yazmak, dergilerde görünüyor, kitaplar yayınlıyor olmak şair - yazar olmaya yeter mi emin değilim hiç. Sorunuza yanıt kabul edilecekse; 1980, o mübarek yıl(!) yayımlanmış ilk şiirime milat sayılabilir. İlk şiirim Almanya Göçmen İşçi Federasyonu yayınında, yani yurt-dışında yayımlandı. Tohum, Gerçek Sanat, İmece, Dönemeç, Temmuz, Yeni Şiir, Ayrım, Karşı, Evrensel Kültür, Damar, Parantez, Varoş vs. henüz kitaplaşmamış ilk ürünlerimin yer aldığı edebiyat dergilerinden hatırladıklarım.

Gül İlbay: Fransa'ya yolunuz neden ve nasıl düştü? Dediğiniz gibi "sürekli Batı'ya, daha batıya" baktığınız için mi buralardasınız?

YAĞAN: Sözünü ettiğiniz, "ömrümün bütün yolculukları batıya / daha batıya" dizesini "bu bir rastlantı mıydı acaba?" sorusu takip eder. Bu köprü dizeleri takip eden sorunun yanıtı tercihen askıda bırakılmıştır. Aslolan bir yerlerden bir yerlere taşınma değil, gitmek halinin kendisidir. Şiirde de, vurgunun taşındığı yer burasıdır. Benim açımdan belirsizlik taşıyan bir konu olduğundan değil bu. Nasıl ve nedenlerin önemi yok, yıllar geçti, artık buradayım. Dünyanın otuz kere alabora olduğu geçen on yılları öteleyerek, Çekoslovakya'yı işgal eden ve bugün hurdası çıkmış Rus tanklarıyla hÇlÇ yaşadığımız dünyayı tarif eden ve bu kadim temayla yeni romanlar yazan Milan Kundera'ya haksızlık sayılacak belki ama, hiçbir sürgünün hayatı kendi macerasıyla sınırlı değil.

Gül İlbay: Genellikle üçüncü dünya ülkeleri denilen ülke insanlarının Kuzey-Batı Avrupa ülkelerine bakışı saf denecek kadar heyecan ve şevkle doludur. Bütün sorunların sonu gibidir bu ülkeler. Barış, Özgürlük ve rahatlık cennetidir buralar. Bu tür bir yaklaşımların yaygınlaşmasına, Türkiye toplumu adına konuşursak, Osmanlılardan beri süregelen akımların, reformların, aydın-entelektüel kesimlerin rolü büyük olmuştur. Siz neler söyleyebilirsiniz bu konuda? Gelmeden önceki duygularınız, beklentileriniz ile şimdiki duygularınız arasında nasıl bir gelişim oldu?

YAĞAN: Bu sorunuzla, derginizin sınırlarını zorladığınızınfarkında mısınız sevgili Gül? Neresinden tutulursa orasından balon verecek, hacimli, dallı budaklı bir konu bu. Vaat edilmiş cennet, Nuh Nebi'yi önceleyen bir rivayettir. Ve hep rivayet olarak da kalacaktır. Nerede değilsek orada daha iyi olacağımız beklentisi, umudu, düşü, insanı yollara saran ve yönelinen o düş ülkeyi yakınlaştıkça uzaklaştıran bir serap, bir yanılsama halidir çoğu kez. Bu hal her şeye karşın iyidir. Ben, Avrupa'ya çıkmak fikrini taşımadan önce, Türkiye'de tamamlanmış ve yayımcıya teslim edilmiş kitabıma "Git-

mek Bir uzun Öykü" adını vermiştim. Ve bu ad verişte "gerçek yolcu yalnız gitmek için gidendir" diyen Charles Baudelaire'den esinlendim. Kötülük Çiçekleri'nin Yolculuk adlı şiirinde yer alan bu dizeyi kitabıma joker dize olarak almıştım.

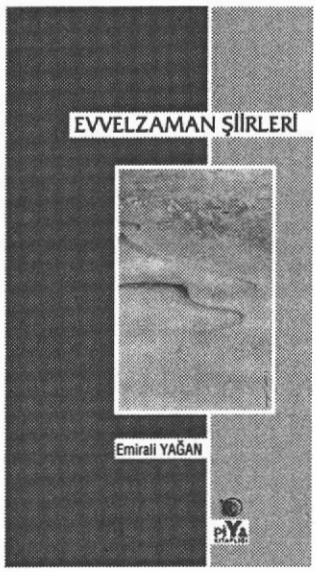

Heyelana kapılmış dünyayı, "gitmek" fiilinden daha iyi ne anlatabilir?!. 18 ve 19 yüzyıl Fransız yazarlarının çoğunun yaratıcı enerjilerini gitmek, gezip görmek düşü üzerine kurduklarını hatırlayalım.

Daha somut konuşalım isterseniz. Yüzyılın bitmez tükenmez dalgalanmaları içinde yaşanan demografik hareketlilik, birey temayüllerle açıklanamaz. Bu üçüncü dünyaya ait bir sorun da değil sadece. Tarihsel, sosyo-ekonomik ilişkisi içinde bu sorunun bir ucunda duruyor Batı Avrupa. Küredeki tüm taşların yerinden oynatıldığı bir yüzyıldan geçtiğimizi hatırlayalım. Uzak yakın her ülkeyi insanıyla hareketlendiren bir kaosu yaşıyor dünya. Çehresi, değerleri değişen yeryüzünde, yerinden yurdundan edilenler; ya da yer yurt beğenmezler, kaybolan düşlerine uygun bir iklim arıyorlar... Fransa'da yaşamayı tercih etmiş Emirali'nin yola çıkarken ne umduğunun, ne bulduğunun hiç mi hiç önemi yok. Bu sorun bir insanlık hali olarak beni daha çok ilgilendiriyor.

Gül İLBAY: Peki, gitmekten söz etmişken "Gitmek Bir Uzun Öykü" adını taşıyan nesir şiirlerinizde, günlük gözlemlerinizden söz ediyorsunuz. Ancak oldukça karamsar bir yönünüzü ortaya koyuyor bu. İsyanınız, sanki etrafınızı çevreleyen olaylara, dekorlara, maruz kalmanızla yatışmıyor. Çoğu kez bir karamsarlık sarıyor okuyucuyu da. Eseriniz ortaya çıkıp "doğum" bittiğinde bu karamsarlık dağılıyor mu? Yoksa bu sizin bir parçanız mı? Kendinizi nasıl tanımlayabilir misiniz?

YAĞAN: Bardağın bir yarısını boş görenlerden sayılırım, evet: gözlemlediğim durumlar, olgular matrak yanlarıyla çarparlar bana. Dışa dönük iğneleyen bir dilim, içe dönük öznesini hırpalayan bir "humour" taşıdığımdan söz edilirken, bu nikbin, nihilizan söylemimle insafa çağrıldığım çok olmuştur. Buna karşılık gelen saptamanızla isabet buyuruyorsunuz sevgili Gül. Ne ki, okurun alışkanlık düzleminde seyretmeyen metinlere dirençte gerekli biraz. Aynı metinden farklı okuma keyfi ve sonuçlar çıkaran okurları da hesap edelim, derim yine de. Gerçeklikten bize sirayet eden kabusa karşılık, kurgudaki avuntu payımızın elimizden alınmasına tahammül edemiyoruz belki de. Susurluk Türkiye'sini anlatan Metni Kayıp Oyun adlı çalışmam, çocukların erişebileceği yerlerden uzak tutulması gereken dilindeki şiddeti nedeniyle, yıllar geçti yayımlamaktan itina ettiğim çalışmalarımdan biri.

Gül İLBAY: Yabancı edebiyatla ilişkilerinizden söz edelim isterseniz biraz da. Etkilendiğiniz şiir akımları, şairler var mı?

YAĞAN: Sekiz yıldır yaşamakta olduğum Fransa, burada yaptığım yeni öğrenim olanaklarından başlayarak; yeni okuma kaynakları, izlediğim filmler, belgeseller, görüp gezdiğim yerler, tanıdığım hayatlar ve insan halleri itibariyle yeni imge alanları açtı önüm sıra. Modern Fransız edebiyatının panoraması sayılacak; üç öğrenim yılı boyunca aldığım dersler, karşılaştırmalı okumalar, eski kaynaklarımla ilişkisi içinde belli bir sistematik edinmeme, kendi yazdıklarıma daha eleştirel bakmama ve türler arası yazınsal dolaşmalarıma yön verdi. Sözgelimi, Fransa'daki okumalarımdan önce Dada ve Sürrealizmin karşıt kulvarında gelişen Decadancıları tanımıyordum. Öncesinde, Yeni Romancıları tanıdığım ve bazı klasik işimler dışında Fransız edebiyatıyla çok ilgili olduğumu da söyleyemem. Türkiye'deyken Amerikan, Latin Amerika ve İtalyan edebiyatı okumalarımın merkezindeydi daha çok. Son Avrupalıları, Frankfurt Okulu çevresini burada okudum. Yine de yitirdiklerim çok oldu. Yazdığım dilin dışında bir ülkede yaşıyor olmak dile dair heyecanlarınızı sönümlendiriyor zamanla. Bana yabancı bu iklimde, ilişkilerimdeki eski entelektüel kaliteyi, etkileşim olanaklarını yitirdim. Bir azınlık diline doğup Türkçe'ye büyümenin çocukluk travmasına, yolun yarısında bir başka dilin egemenliği çöktü. Böylelikle sıkça sözünü ettiğim kekemeliğim daha da derinleşti. Zihin akışıma karşılık vermeyen kelimeleri sahiplenmem zor oldu. Varoluşun olanaklarını konuştuğu dilin sınırlarına kapayan bir dünyada müşkül bir durumdu bu. Hangi akımdan, kimlerden ne kadar etkilendiğime gelince, kalabalık toplamı içinde ayrımsanamaz bir hal aldı bu. "Her yazar okuduğu başka yazarların toplamıdır." Sözünün yabana atılmaz bir doğrusu olduğunu biliyorum. Bu ilişki içinde şairlerden çok, iyi romancılar, denemeciler yazma duygumu kamçılar.

Gül İLBAY: Sizce bugün Fransa ve Türkiye'de şiirin durumu ne? Yeterince şiir okuyucusu var mı?

YAĞAN: İzleyebildiğim kadarıyla Fransa'da şiirin durumu pek iç açıcı görünmüyor. Bu, sınırlı sayıdaki edebiyat dergisinin sayfalarına yansıyan şiirlerden, üç – beş yüz adet basılıp raflarda tüketilmeyi bekleyen şiir kitaplarının durumundan, farklı mekanlarda düzenlenen okuma etkinliklerinde bir kaç izleyici geçmeyen ilgisizlikten görülebilir. Her yıl Paris Saint - Sulpice alanında düzenlenen Şiir Kitapları Fuarı, ulusal düzeydeki şiir bayramları da vaziyeti idare eder görünmüyor. Elinde şiir kitabı taşıyan birilerine pek seyrek rastlıyorum. Önemli bir şiir izleğine sahip Fransızların hayatından (öykü gibi) şiir de çekiliyor gibi. Fransa'da öykü kitaplarının giderek seyrek basılmadığı biliniyor. Şiirin geçmiş

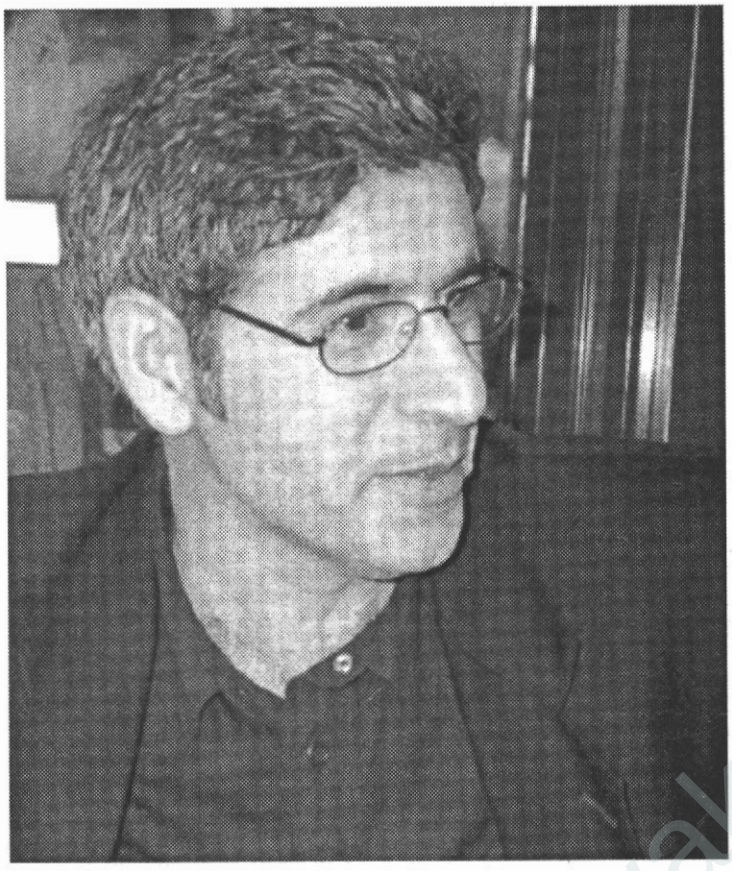

Popüler kültür ve arabesk ihtiyaçların da etkisiyle, şiir hayli revaçta görünüyor bugünün Türkiye'sinde. Kulak kesildiğim mesafeden izleyebildiğim kadarıyla, aks doğrultuları birbirlerine göre ayarlanmış dergiler ve Devlet Standartları Enstitüsü damgalı antolojiler, yıllıklar gırla gidiyor.

izlekleri üzerinde daha güçlü tutamakları var neyse ki. Boşluğu kapamak için başka dillerden çeviriler, ve özellikle "Francophone" kaynaklardan bolca bir ürün akışı var. Yanı sıra yayımlanan şiir kitaplarının görsel tasarımları, baskı kaliteleri, biçim formatları, resimlerle dizaynları ve ambalajlarıyla birer tüketim objesi olarak tasarımları, bu yılın şiir kitapları fuarında göze çarpıyordu. Sarsıcı, soluk kesici şiirler özlüyorum. Jean-Pierre VERHEGGEN, Ghérasim LUCA ve şiirlerinden çeviriler de yaptığım Yves Bonnefoy, Alain Suied son dönem Fransızca'da severek okuduğum şairler.

Gül İLBAY: Türk şiirin bugünkü durumuyla ilgili fikrinizi söyleyebilir misiniz?

YAĞAN: Yukarıdaki saptamalarımın içerdiği öznelliği ve olası eksik - güdük yanları saklı tutalım. Görece bir iyilikten söz edebilir Türkçe şiir adına. Popüler kültür ve arabesk ihtiyaçların da etkisiyle, şiir hayli revaçta görünüyor bugünün Türkiye'sinde. Kulak kesildiğim mesafeden izleyebildiğim kadarıyla, aks doğrultuları birbirlerine göre ayarlanmış dergiler ve DSI (Devlet Standartları Enstitüsü) damgalı antolojiler, yıllıklar gırla gidiyor. Televizyon ve radyo programlarında şairleri ağırlamak modadan sayılıyor. Sayısız şiir kitapları basılıyor. Sıradışı cinsel tercihiniz, memeli ya da güzel sesli oluşunuz, sansasyonel ve magaziner çıkışlar gösterebilme beceriniz, bir yarışmadan bir ödüle kitaplar, dosyalar yetiştiriyor oluşunuz dolaşım ağında sansınızı aktıran faktörler. Bu yıl içinde benim yaptığım gibi, eski kitaplarını yenileriyle birlikte basmak, külliyatlar çıkarmakta moda. Ama ancak, herkesin herkesi omuz başından hizaladığı o bildik dirsek düzeni içinde, üçü-beşi bir arada kitaplar yayınlamış olmak, (paslaşma sansı vermediğiniz bir mesafede) fark edilmenize yetmiyor. Bankaların finans gücüne dayanan kimi yayınevlerinin eserlerine verdiği telife karşılık şairine, yazarına ömür boyu ipotek bindirmekte modadan. Bu arada, olağanüstü güzel romanlar, öyküler, şiirler yazmakta, nitelikli çeviriler yapmakta olan, işinin ehli bir pek çok ismin sessizce aldığı mesafeyi de gıptayla izliyorum. Romanda Hasan Ali Toptaş, İhsan Oktay Anar, Şiirde Hüseyin Ferhat, Bejan Matur aklıma ilk gelen isimler. Nazım Hikmet, Ahmed Arif, ya da İkinci Yeniciler gibi ardıllarına çığır açan yeni, öncü çıkışlar yok ama, pek çok ismin ürünlerini daha nitelikli bir kıvama taşıyıp, olgunlaştırdığını, kendince bir kimlik kazandırdığını izleyebiliyorum. Sadece şiir kitapları yayınlayan Piya Şiir Kitaplığı içinde ürünleriyle bir araya gelen, ve ancak "Bilboard", antoloji ve yıllıklarda adlarına pek rastlanmayan; daha geniş bir coğrafya ve dillerden şiir duyarlıkları taşıyan; aforoz edilesi şairleri hiç kabilemden sayıyorum. Kendilerini annelerinden çok sevdiğim bu arkadaşlarımdan kimleri, yazık ki üvey ellere büyüdüler ve kötü alışkanlıklar edindiler sokaktan!..

Gül İLBAY: Oluşum /GENESE okurlarına iletmek istediğiniz bir mesajınız var mı?

YAĞAN: Gerçeğin kendisi elbette daha bir dizi umut ve olanakla yüklü. Sözü başa saracak olursam, ne Fransız ne de bugün ki Türkiye edebiyatı hakkında yeterli sayılabilecek bir fikre sahip değilim. Bulunduğum ülkeye olduğu gibi, çıkıp geldiğim ülkeye de, yabancı sayılıyorum artık. Bu mesafeden dillendirilmiş öznelliklerim bağışlanır umarım. İki dilde şiire, edebi yaratıcılığa dönük çabasıyla, ürünlerime sayfalarında geniş yer açan Oluşum/Genese'in yazar çizer kadrosuna, okur çevresine içtenlikli bir merhabanın vesile olsun bu söyleşi. Buna önayak olan size, özellikle teşekkürler sevgili Gül.

İki güzel kardeş

İBRAHİM GERGER

Yıl
Bindokuzyüzaltmışyedi
Mevsim
Sonbahardı...

İki hakimin iki güzel
Kızı vardı.
Nesrin ve Handan...

Ah!
Tatlı güzel
Esmerim benim.

Sarışındı Handan
At kuyruğu yapardı
İpek sarası saçlarını
Masmavi gözleri vardı
Derin..

Nesrin benim sevgilim.
Sevgilisiydi bütün sınıfın
Handan.

Aradan uzun uzun
Yıllar geçti.

Nesrin evlendi biriyle
Kilis'te.
Sonradan duydum
Kardeşi adam vurmuş
Şimdi hapiste.

Geçen gazetede
Resmi vardı Handan'ın
Derin mavisi gözleriyle
Olgun bir kadın olmuş
Sinemacı.
Evlenmiş
Koca bir oğlu var
Üniversitede.

Yaşam böyle
Sürüp gidiyor işte.

www.arsivakurdi.org

VEJİYAİŞÊ TİJİ

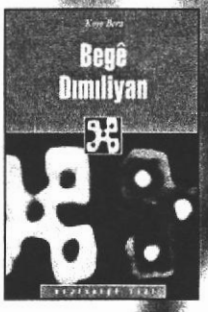

TİJ YAYINLARI

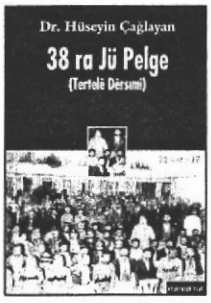

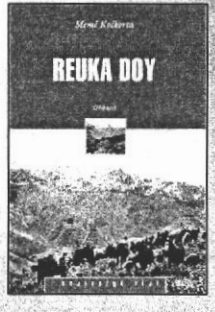

TİJ

TİJ YAYINCILIK: +90 212. 591 44 85
www.bonema.com - e.mail: tij@bonema.com

ETNO MÜZİK

Etno Müzik, 'gürültünün içinde duyulamayan bazı sesleri kalıcı kılma' kaygısıyla 2002 yılında kuruldu ve kendi etiketini taşıyan toplam 12 albüm çıkardı. Firma, kültürel zenginliğini ve müzikal mirasını etnik çeşitliliğine borçlu olan Anadolu mozaiğinin tüm renklerini kucaklamak ve 'becerebilirse' dünyanın öteki seslerine ve renklerine ulaşmak istiyor.

Umay Umay /*Ağzı Bozuk Aşk Mektubu:* Uzun süren sessizliğini sarsıcı bir dille bozan sanatçı, albümde elektronik müziğin ve doğu ezgilerinin sınırına dayanıp, hayatın itiraf etmesi zor anlarını kadrajlıyor. Ünlü müzik eleştirmeni Naim Dilmener, çalışmayı (Radikal Gazetesi'nde) 2002 yılının en iyi albümleri arasında gösterdi. Almübün duygusal parçalarından biri olan "Kalbi Camdan"a klibi ise Mete Özgencil çekti.

ZeleMele / *Şêlê & Ameyme:* Etnik rap-rock gruplarından ZeleMele'nin "Şêlê" ve "Ameyme" isimli albümleri, etnik müzik dinleyicisi için heyecan verici çalışmalar oldu. Son albümden "Ameyme" isimli Kürtçe/Dımılice esere bir de klip çeken firma, böylece Türkiye'de çekilen ilk profesyonel Dımılı klibi kamuoyuyla da buluşturmuş oldu.

Karma Albüm / *Munzur İçin Bir Tas Su:* Dünyada bütün şiddetiyle süren ekolojik tahribata Munzur Vadisi'nin de eklenmek istenmesi, Etno Müzik'te, "Munzur İçin Bir Tas Su" isimli antolojik ambümle tepki buldu. Albümde Grup Munzur, Mehmet Çetin, Vengê Sodiri, ZeleMele, Derviş İsmail, Mikail Aslan, Ferhat Tunç, Umut Altınçağ, Ahmet Telli, Ali Baran ve Nilüfer Akbal'ın şarkıları ve şiirleri yeraldı.

Ozan Rençber / *Dewrano:* 1974 yılından itibaren profesyonel müzik yaşantısını Avrupa'da sürdüren Rençber, müzikal bilgisini ve birikimini "Dewrano" isimli Dımılice-Türkçe albümle sürdürüyor.
Sanatçının kendi üslubu çevrçevesinde oluşturduğu repertuvarın etkili eserlerinden "Biko" için bir de klip çekildi.

Ozan Serdar /*Cenet Dêrsımo:* Dımılice müzikle özdeş bir ses Ozan Serdar'ın, Almanya ve Türkiye arasında yoğun emek harcanarak hazırlanan albümün repertuvarı Dımılice ve Kurmanci eserlerden oluşuyor. Klasik halk müziği tarzında olan albüm, ozanın son çalışmalarını içeriyor.

Ozan Şervan / *Ra u Rêçe:* Uzun yıllardır Almanya'da yaşayan sanatçı bu albümle Türkiye'deki dinleyicisiyle arasındaki mesafeyi kaldırıyor. Alevi Kürtlerin müzikal formlarından ve geleneklerinden yararlanıp hazırlanan çalışma, sanatçı açısından bir 'dönüş' albümü olarak da yorumlanabilir. Eserlerin tamamı Dımılice olan albümde yeralan "Xızır" isimli semah parçasına klibi şair/yönetmen Celal Çimen çekti.

Kürt Folklorik Dansları-1 / *Dersim Halayları*: Albüm bir seri projenin ilkini oluşturmakta. Dersim'i; Sivas, Malatya, Erzincan, Bingöl gibi illerin bir kısmını da kapsayan geniş bir coğrafya olarak tarif eden proje, oyunların saha çalışmalarını Tunceli ile sınırlı tutuyor. Albümde Dersim folkrüne ait geleneksel halay türkülerinin yanı sıra, albümün karekterine uygun bestelere de yer verildi.

Nihat Baran / *Harabât* : Nihat Baran, yıllar sonra ilk solo albümüne kavuştu. Kişisel bir tarihin olgunluk dönemi enstantanesi olarak görülebilecek olan albüm, doğuyla batıyı aynı kulvarda buyuşturma 'derdinde' ve derdini de o muhteşem sesini kullanarak başarıyla anlatıyor.

Umut Akar / *Seyir Defteri* : Genç sanatçı Umut Akar, bu ilk albümde, gurbet ve sıla arasında biriktirdiği türküleri okuyor. Beste ve anonim eserlerin yer aldığı albüm, haziran ayında dinleyicisiyle buluşacak.

Hüseyin Doğanay / *Kılamê Dêrsımi:* Ünlü ozan Hüseyin Doğanay'ın, ağıt ve aşk türkülerinin ağırlıkta olduğu "Kılamê Dêrsımi" isimli albümü, yakında müzik severlere buluşacak. Uzun bir çalışma sürecinden sonra hazırlanan albümde, sanatçının özgün tarzı korundu ve eserlerin otantik yapısına özen gösterildi. Albüm bu bağlamıyla da bir arşiv niteliği taşımakta.

etno

İMÇ 6.BLOK NO: 6511
UNKAPANI-İSTANBUL
TEL: 0212.520 32 23
FAX: 0212. 520 35 74
www: etnomuzik.com
info@etnomuzik.com

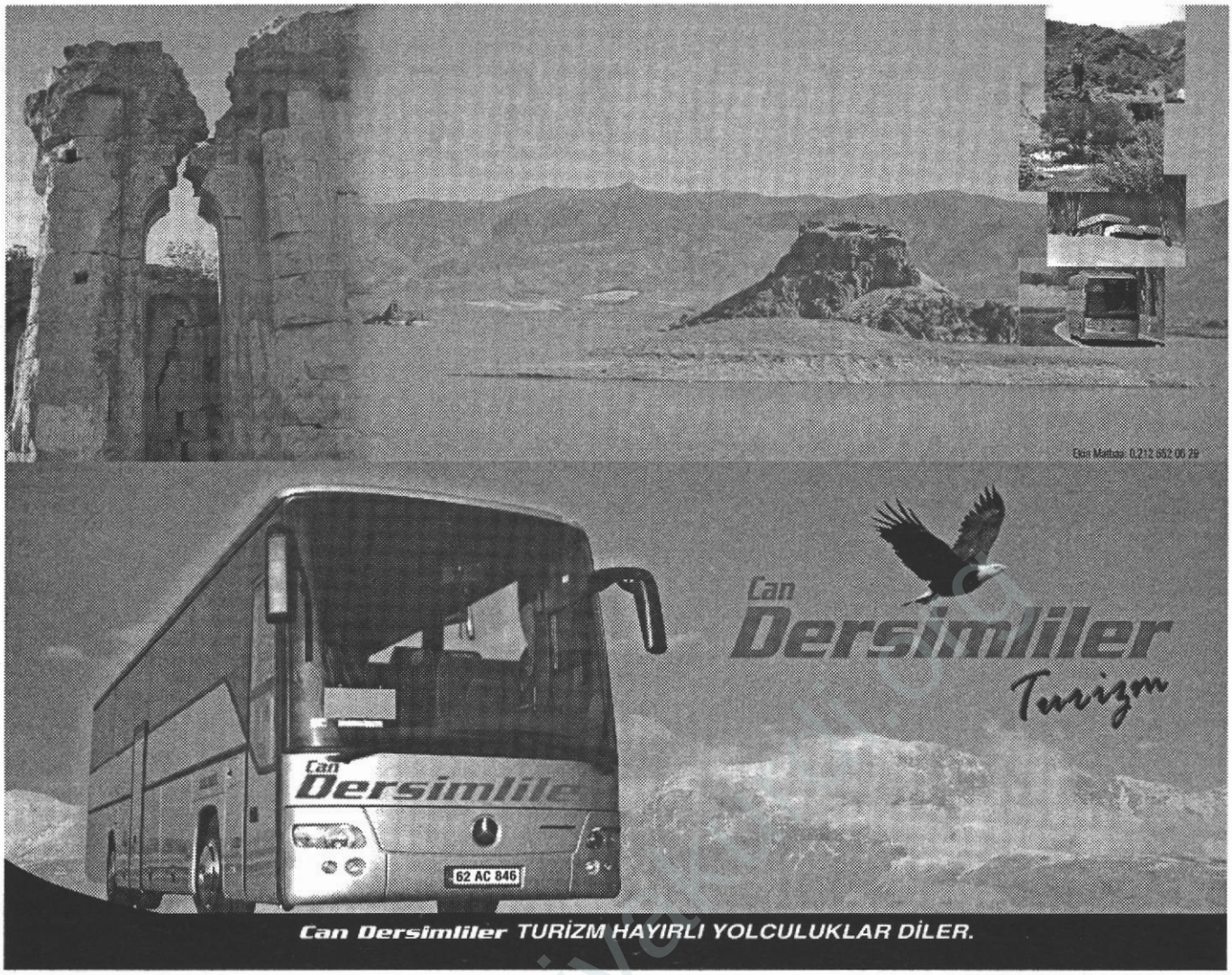

TUNCELİ OTOGAR
Tel.: (0428) 212 62 40
Tel.& Fax: (0428) 212 64 24

ELAZIĞ TERMİNAL
Tel.: (0424) 234 09 62
Tel.: (0424) 238 93 33

ELAZIĞ OTOGAR
Tel.: (0424) 225 62 33
Tel.: (0424) 225 16 62

KOVANCILAR
Tel.: (0424) 611 22 22
Tel.: (0424) 611 41 04
Tel.: (0424) 611 42 42

MERSİN OTOGAR
Tel.: (0324) 239 36 37
Tel.: (0324) 238 00 39

ANKARA OTOGAR
Tel.: (0312) 224 00 85
Tel.: (0312) 224 13 53
Tel.: (0312) 224 01 12

MALATYA TERMİNAL
Tel.: (0422) 325 97 47

MALATYA OTOGAR
Tel.: (0422) 238 47 90
Tel.: (0422) 238 47 91

KAYSERİ OTOGAR
Tel.: (0352) 320 81 28
Tel.: (0352) 320 22 75

ADANA OTOGAR
Tel.: (0322) 428 86 44
Tel.: (0322) 428 85 15
Atilla Altıkat: 458 46 75

İSTANBUL OTOGAR
Otog. Tel. : (0212) 658 21 62
Tel.& Fax : (0212) 658 22 62
Gazi Mah.: (0212) 536 15 77
(0212) 536 47 65
Harem : (0216) 532 64 00
(0216) 532 76 62
(0216) 492 59 07

İZMİT OTOGAR
Tel.: (0262) 311 62 86
Tel.: (0262) 311 63 00
Tel.: (0262) 311 61 96

GEBZE OTOGAR
Gebze: (0262) 641 11 90

TARSUS OTOGAR
Tel.: (0324) 616 32 64

Dersim'e Seyahat

DERSİM SEYAHAT ile

www.arsivakurdi.org

ISSN: 1303 - 6603